T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE İLİŞKİN EĞİTİM ve SAĞLIK HİZMETLERİNDE EBEVEYN DENEYİMLERİ BATARYA GELİŞTİRME ÇALIŞMASI: ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE İLİŞKİN EBEVEYN DENEYİM BATARYASI (ÖGEDEB)

TUBA KAYA

2501170101

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. A. RESA AYDIN

İSTANBUL-2021

ÖZ

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE İLİŞKİN EĞİTİM ve SAĞLIK HİZMETLERİNDE EBEVEYN DENEYİMLERİ BATARYA GELİŞTİRME ÇALIŞMASI: ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE İLİŞKİN EBEVEYN DENEYİM BATARYASI (ÖGEDEB)

TUBA KAYA

Öğrenme güçlüğü tanısı alan 6-14 yaş arası çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki yaşantılarını çok boyutlu bir şekilde incelemek için bir ölçek geliştirerek bu sürecin ebeveynlerin yaşam kalitelerine etkisini yordamayı amaçlayan bu çalışmada, araştırmacı tarafından Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası (ÖGEDEB) geliştirilmiştir. Geliştirilen batarya Zorbalık, Bilgi Kaynakları, Yönlendirme Desteği, Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek, Kolaylaştırıcılar, Engeller/ Zorlaştırıcılar, Ebeveyn Beklentileri, Damgalanma Korkusu, Hizmetlerden Memnuniyet olmak üzere dokuz ölçekten oluşmaktadır. Karma yöntem kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmanın birinci bölümünü; araştırmacının literatür taramasına, bazı sivil toplum kuruluşlarıyla ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynleriyle yapılan görüşmelere dayanarak hazırladığı 17 soruluk mülakat sorularının, çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı alan dokuz ebeveyne sorularak cevapların içerik analizi yöntemiyle analiz edildiği nitel araştırma yöntemi oluşturmaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünü ise; içerik analizinden sonra belirlenen dokuz temaya göre 5'li Likert tipi geliştirilen ölçeğin pilot çalışması yapıldıktan sonra 80 ebeveyn ile İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatri Polikliniğinde görüşülerek verilerin elde edilmesi oluşturmaktadır. Ebeveynlere araştırmacının geliştirdiği ÖGEDEB'in yanı sıra Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF) kullanılmıştır. Yapı geçerliliği kapsamında ÖGEDEB'in, DSÖ'nün Yaşam Kalitesi Kısa Formuyla

korelasyonuna bakılarak bu formun toplam puanları kullanılmıştır. Dokuz ölçekten oluşan Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası (ÖGEDEB) öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki yaşantılarını değerlendirmek üzere geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğine ilişkin kanıtlar sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: öğrenme güçlüğü, özgül öğrenme bozukluğu, ebeveyn yaşam kalitesi.

ABSTRACT

DEVELOPMENT OF A BATTERY FOR PARENTAL EXPERIENCES RELATED TO HEALTH AND EDUCATION SERVICES ON LEARNING DIFFICULTIES: THE PARENTAL EXPERIENCE BATTERY FOR LEARNING DIFFICULTY (PEBLED)

TUBA KAYA

In this study, which aims to measure the quality of life of parents of children between the ages of 6 and 14, who are diagnosed with learning difficulties, by examining the parents' experiences in the process of accessing education and health services in a multidimensional way, the Parent Experience Battery for Learning Disabilities (PEBLED) was developed by the researcher. The battery consists of nine scales: Bullying, Information Sources, Referral Support, Perceived Social Support from Services, Facilitators, Obstacles / Difficulties, Fear of Stigma, Satisfaction with Services. The first part of this study carried out using mixed method which contains 17-question interview questions prepared by the researcher based on the literature review, interviews with some non-governmental organizations and the parents of children diagnosed with learning difficulties, the answers were analyzed using content analysis method. The second part of the research is developing the scale according to the nine themes determined after the content analysis, which was piloted with seven people, and then, applied a total of 80 people. The data is obtained by interviewing the parents at the Child and Adolescent Psychiatry Outpatient Clinic of Istanbul University Istanbul Medical Faculty. World Health Organization Quality of Life Scale Short Form (WHOQOL-BREF) was used for parents as well as PEBLED developed by the researcher. Within the scope of the construct validity, the total scores of this form were used by looking at its correlation with the WHO Short Form of Quality of Life. The

Parental Experience Battery for Learning Disabilities (PEBLED), which consists of nine scales, provided evidence that it can be used as a valid and reliable measurement tool to evaluate the experiences of parents of children diagnosed with learning difficulties in the process of accessing education and health services.

Key Words: learning difficulties, special learning disabilities, parental quality of life.

ÖNSÖZ

Tez yazım sürecinde bana her türlü desteği sağlayan anneme, babama, kardeşlerim Kaan'a, Esra'ya ve Can'a, Burcu'ya, bu süreçte her yorulduğumda motivasyonumu arttıran yol arkadaşlarım Ilgın, Oytun, Nilay, Gülsüme ve Canan'a, 'Engellilik Araştırmaları Yüksek Lisans Programı'nı açarak yıllardır hayalini kurduğum alanda çalışma fırsatı sağlayan ve danışmanım olarak bu süreçte hep yanımda olan Prof. Dr. Resa Aydın'a, Boğaziçi Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü'nden Dr. Öğretim Üyesi Nalan Babür'e, yine yazım sürecinde danışmanlıklarını esirgemeyen İstanbul Üniversitesi İstatistik Merkezi'nden Doç. Dr. Hanife Özlem Sertel Berk'e, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden Dr. Öğretim Üyesi Göklem Tekdemir'e, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Murat Coşkun'a, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatri hekimi Dr. Öğretim Üyesi İlyas Kaya'ya ve çalışmaya katılan tüm ebeveynlere sonsuz teşekkürlerimle…

Varlığı hissettirilmeyen tüm çocuklara ve kendi çocukluğuma…

İstanbul-2021

Tuba Kaya

İÇİNDEKİLER

ÖZ……..ii
ABSTRACT……..iv
ÖNSÖZ……..vi
TABLOLAR LİSTESİ……..ix
ŞEKİLLER LİSTESİ……..xiii
KISALTMALAR LİSTESİ……xiv
GİRİŞ…….……..1

BİRİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Öğrenme Nedir? ……..……..…….6
1.2. Öğrenme Güçlüğü……..7
1.3. Öğrenme Güçlüğü Alt Tipleri……..14
1.3.2. Matematiksel Öğrenme Güçlüğü (Diskalkuli) …….15
1.3.2. Yazılı Anlatım Güçlüğü (Disgrafi) ……..16
1.4. Tanılama……..16
1.5. Ayırıcı Tanı……..18
1.6. Eş Tanı…….18
1.7. Özel Eğitim Gerektiren Bireylere Gerekli Hizmetlerin Sağlanması……19
1.7.1. Okul Öncesi Dönemde İzlenmesi Gereken Yollar……21
1.7.2. Zorunlu Eğitim Dönemi Farkına Varma ve Yapılacak Çalışmalar……...23
1.8. Öğrenme Güçlüğü ile İlgili Yapılan Çalışmalar……..24
1.8.1. .....Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar……..24
1.8.2. ..... Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar……28

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi…….31
2.2. Ölçek Geliştirme……..33
2.2.1. Ölçek Geliştirme Süreci……33
2.2.2. Maddelerin Oluşturulması…….34
2.3. Evren ve Örneklem……..36
2.4. Veri Toplama Aracı…….36

2.4.1. Sosyodemografik Veri Formu……..……36
2.4.2. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) ……..…36
2.4.3. Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısa Formu……...37
2.5.4. Veri Analizi……...38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Geliştirme Çalışması: Betimsel Analiz…….41
3.2. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Zorbalık Ölçeği Analizi……...47
3.3. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Bilgi Kaynakları Ölçeği Analizi……..50
3.4. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Yönlendirme Desteği Ölçeği Analizi……..53
3.5. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Analizi……..56
3.6. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Kolaylaştırıcılar Ölçeği Analizi ……..59
3.7. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Analizi……...62
3.8. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Ebeveyn Beklentileri Ölçeği Analizi……...65
3.9. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Damgalanma Korkusu Ölçeği Analizi……68
3.10. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği Analizi…….71
TARTIŞMA……90
SONUÇ…….....103
ÖNERİLER……..110
EKLER…….....120

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. DSM-5 Özgül Öğrenme Bozukluğu Tanı Kriterleri……...8

Tablo 1.2. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü 31/05/2019 tarihli veri……..……..……..13

Tablo 3.1. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryasının 'Zorbalık' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği……..47

Tablo 3.2. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ……48

Tablo 3.3. ÖGEDEB Zorbalık ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları……..……...49

Tablo 3.4. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası 'Bilgi Kaynakları' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği…….50

Tablo 3.5. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Bilgi Kaynakları Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular……..……..51

Tablo 3.6. ÖGEDEB Bilgi Kaynakları ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları……..……..52

Tablo 3.7. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) 'Yönlendirme Desteği' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği…….……..53

Tablo 3.8. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular……..54

Tablo 3.9. ÖGEDEB Yönlendirme Desteği ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları ……55

Tablo 3.10. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği…….…….56
Tablo 3.11. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular……..…….….57
Tablo 3.12. ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları …….58
Tablo 3.13. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Kolaylaştırıcılar' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği……..……..59
Tablo 3.14. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının Kolaylaştırıcılar Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ……..……60
Tablo 3.15. ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları…….…….61
Tablo 3.16. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Engeller/ Zorlaştırıcılar' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği……..……62
Tablo 3.17. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular…….…….63
Tablo 3.18. ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları…….…..…….64
Tablo 3.19. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Ebeveyn Beklentileri' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği……..……65
Tablo 3.20. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular……...……66

Tablo 3.21. ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları……..…….…..…67
Tablo 3.22. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Damgalanma Korkusu' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği……..…..……68
Tablo 3.23. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Damgalanma Korkusu Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular…….……..……69
Tablo 3.24. ÖGEDEB Damgalanma Korkusu Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları…….……..……69
Tablo 3.25. Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Hizmetlerden Memnuniyet' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği…….……..……71
Tablo 3.26. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular…….…….72
Tablo 3.27. ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları…….……73
Tablo 3.28. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Zorbalık Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler…….74
Tablo 3.29. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Bilgi Kaynakları Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler…….…….75
Tablo 3.30. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Yönlendirme Desteği Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler…….…….76
Tablo 3.31. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler…….……...77
Tablo 3.32. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Kolaylaştırıcılar Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler…….…….78
Tablo 3.33. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler ……..…..…..79

Tablo 3.34. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Ebeveyn Beklentileri Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler ……80
Tablo 3.35. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Damgalanma Korkusu Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler…….……...80
Tablo 3.36. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler ……81
Tablo 3.37.ÖGEDEB Toplam Puanlar……...…….……82
Tablo 3.38. ÖGEDEB Alt Testlerini Sosyodemografik Verilerle İlişikleri…….....84
Tablo 3.39. Çocuk Cinsiyetinin ölçeklerin faktörlerine göre ortalama- standart sapma ve ortalama standart hata puanları……..……..135
Tablo 3.40. Eş tanının ölçeklerin faktörlerine göre ortalama- standart sapma ve ortalama standart hata puanları…….137

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Nörogelişimsel Bozukluklar……..…...7
Şekil 1.2. Tarihsel süreçte öğrenme güçlüğü için kullanılan terimler……....11
Şekil 1.3. Özel Eğitim Hizmeti Değerlendirme Basamakları…….……22
Şekil 1.4. Çocuğun tanılanma süreci ve iş birliği içinde olunan kişiler……..……....23
Şekil 2.1. Keşfedici Sıralı Karma Yöntemler……. ...32
Şekil 2.2. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Geliştirme Çalışmasında Görüşme Verilerinin Analizinde İzlenen Aşamalar…….……35
Şekil 2.3. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası (ÖGEDEB) Geliştirme Aşamaları……..……..……..……39
Şekil 3.1. Ebeveyn Katılım Oranı……...…40
Şekil 3.2. Ebeveyn Eğitim Durumu Oranı…….…….41
Şekil 3.3. Ebeveyn İş Durumu Oranı……..……....41
Şekil 3.4. Çocuk Cinsiyet Dağılımı……....…...42
Şekil 3.5: Çocuk- Kardeş Olma Sıralaması……...…….……43
Şekil 3.6. Çocuk Tıbbi Tanılanma Yaşı…….……..……43
Şekil 3.7. Çocuk Okul Öncesi Eğitim Durumu……..……....44
Şekil 3.8. Çocuk Eş Tanı……..…..…….45
Şekil 3.9. Ebeveyn Öğrenme Güçlüğü Bilgisi Oranı…….…….……...45
Şekil 3.10. Ebeveyn Öğrenme Güçlüğü Bilgilendirilme Oranı…….……....46

KISALTMALAR LİSTESİ

BEP : Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

Bkz : Bakınız

DEHB : Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

DSM-V : The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Mental Bozuklukların Tanı ve İstatiksel El Kitabı)

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

ERG : Eğitim Reformu Girişimi

IDEA : The Individuals with Disabilities Education Act (Engelli Bireyler Eğitim Yasası)

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

ÖGEDEB : Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası

RAM : Rehberlik ve Araştırma Merkezi

GİRİŞ

DSM 5'e göre kişinin kronolojik yaşına ve aldığı eğitime göre gelişimsel olarak beklenenin belirgin olarak altında akademik beceri ve öğrenme gerçekleştirmesi şeklinde tanımlanan öğrenme güçlüğü, çocukların psikolojilerini ve iyilik halini olduğu kadar, akademik başarılarını, uyum becerilerini ve davranış gelişimlerini de etkiler (Korkmazlar, 1992). Öğrenme güçlüğü olan çocukların tanılama ve kaynaştırma eğitimi sürecinde karşılaştığı sıkıntılar ebeveynlerini de etkilemekte ve yaşam kalitelerini bozmaktadır (Sakız & Baş, 2018).

Kimi yazarlara göre duygusal fonksiyon, sosyal rol fonksiyonu, günlük yaşam aktivitelerine katılım ve eğlence şeklinde tanımlanan yaşam kalitesi; kimi yazara göre depresyon, özsaygı, yaşam memnuniyeti ve yaşam doyumu olarak tanımlanmıştır. Kimi yazarlar ise yaşam kalitesini sadece mutluluk olarak yorumlamıştır. Birçok çalışmada farklı tanımlanan yaşam kalitesi kavramı, bireylerin kültürel yaşamları ve inanç sistemleri içinde gaye, beklenti ve ilgileriyle alakalı yaşamdaki durumlarını algılama şekilleri olarak tanımlanırken bu tanıma bireylerin sağlık durumları da eklenince yaşam kalitesi fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak belirtilir (Ergen, Tanrıverdi, Kumbasar, Arslan, & Atmaca, 2010). Ebeveynler için bu iyilik halinin var olmasında etkili olan özel gereksinimi olan çocuğa sahip olma durumunda, ebeveynlerin çocuklarının eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimleri için verdikleri mücadele etkilidir. Öyle ki ebeveynler çocuklarının eğitimlerinin planlanmasından uygulanmasına kadar her aşamada bulunup kendi haklarını ve çocuklarının haklarını savunmak durumundayken çoğu zaman ne yapacaklarını bilmedikleri için kendilerini tehdit altında hissedebilmekte ve yaşadıkları bu durumlar yaşam kalitelerini olumsuz etkileyebilmektedir (Yıldırım Doğru & Arslan, 2008).

Öğrenme güçlüğü olan çocukların hizmetlere olabildiğince erken dönemde, güvenilir ve doğru bir yolla erişebilmesi büyük bir önem taşır. Bu aşamada ebeveyn deneyimlerinin ve gereksinimlerinin ortaya konması süreci kolaylaştıracaktır.

Ebeveynlerin mevcut sistem içinde yaşadıkları problemlerin ortaya konması; tanılama ve eğitim hizmetine erişimdeki sorunlar, toplumda engellilik algısıyla ilgili olumsuz tutumların etkileri, ihtiyaç duyulan ekonomik, psikolojik ve sosyal desteklerin niteliğine ilişkin veriler; gereksinimleri azami düzeyde karşılayacak uygun hizmetlerin planlanmasını sağlayabilir.

Bu hizmetlere erişememek, çocuğun eğitim hakkını engellediği gibi çocuğun ve ebeveynin toplumsal hayata adaptasyonuyla ilgili güçlükler çıkarabilmektedir.

Özel gereksinimi olan çocukların ve ebeveynlerin eğitiminde aile odaklı düzenlemelerin artmasıyla ebeveynlerin gereksinimleri de çeşitli şekillerde sınıflanmıştır. Altı başlıkta toplanan bu sınıflama şu şekildedir: a) bilgi-eğitim gereksinimi, b) duygusal destek gereksinimi, c) bakım gereksinimi, d) maddi gereksinim, e) aile işlevlerine ilişkin gereksinimler, f) toplumsallaşma gereksinimidir (Kaytez, Durualp, & Kadan, 2015; Özen, 2013: 72-87).

Bu çalışma ile çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı alan ebeveynlerin tanılama sürecini de kapsayarak eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma deneyimlerini ortaya koyabilmek için araştırmacı tarafından "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB)" geliştirilmiştir. Çünkü söz konusu ebeveynlerin eğitim ve sağlık hizmetlerine ilişkin beklentilerinin, mevcut hizmetlerle ilgili tutumlarının, sosyal dışlanma seviyelerinin, karşılaştıkları olumlu ve olumsuz durumların analizini yapmak çocukların ve ebeveynlerinin hizmetlere erişiminde kolaylık sağlayacaktır.

Geliştirilen bu batarya "Zorbalık, Bilgi Kaynakları, Yönlendirme Desteği, Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek, Kolaylaştırıcılar, Engeller/ Zorlaştırıcılar, Ebeveyn Beklentileri, Damgalanma Korkusu, Hizmetlerden Memnuniyet" olmak üzere 9 ölçekten oluşmaktadır. Aynı zamanda bu sürecin ebeveynlerin yaşam kalitesine etkisini ölçmek için Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Kısa Formu kullanılmıştır. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem çalışmanın birinci bölümünde öğrenme ve öğrenme güçlüğü tanımları,

öğrenme güçlüğünün sınıflandırılması, özel eğitim gerektiren bireylere gerekli hizmetlerin sağlanması ve öğrenme güçlüğüyle ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. İkinci bölümde çalışmanın yöntemi, üçüncü bölümde çalışmaya ait bulgular, dördüncü bölümde ise tartışma ve sonuç yer almaktadır.

Araştırmanın amacı

Çocuklarla ilgilenen ve bakım veren bireylerin çoğunlukla ebeveynler olması sebebiyle öğrenme güçlüğü, bireyin kendisiyle birlikte yaşadığı ebeveynini de etkilediği ve çocuklarının karşılaştıkları zorluklarla kendilerinin de karşılaşmalarına ve birtakım zorluklardan etkilenmelerine neden olabilmektedir. Bu çalışmanın temel amacı öğrenme güçlüğü olan çocukların erken tanılanması ile çocukların ve ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerinden koordine bir şekilde yararlanmalarını sağlamak için mevcut hizmetleri de inceleyen çok boyutlu bir ölçüm aracı geliştirmek ve bu sürecin, ebeveynlerin yaşam kaliteleriyle ilişkisini analiz etmektir.

Araştırmanın önemi

Millî Eğitim Bakanlığı 2019- 2023 Stratejik Plan Hazırlık Programında yer alan;

- "Özel eğitim; herkese fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması devletlerin sorumluluk alanlarından biri olduğu için, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim ihtiyaçlarının diğer bireyler gibi karşılanması,
- Özel öğretim; Türk milli eğitim sisteminin genel ve özel amaçları doğrultusunda ilerleyen; çağı yakalayabilmiş, kaliteli, güvenilir, tercih edilebilir ve çeşitlenen eğitim taleplerini karşılayabilen özel eğitim kurumlarının gelişmesini sağlamayı hedefler."

maddelerinden yola çıkarak öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin eğitim- öğretim ihtiyaçlarını saptama ve buna yönelik çözüm üretmede söz konusu araştırmanın ışık tutacağı ve ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın yöntemi

"Öğrenme güçlüğü olan çocukların ebeveynlerinin hizmet süreçlerinin değerlendirilmesi: bir ölçek geliştirme çalışması" başlıklı tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde öğrenme güçlüğünün Türkiye'de ve dünyadaki tanımları belirtilerek çeşitlerine değinilecektir. Tanı alma süreci ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere sunulan hizmetlerle ilgili Türkiye eğitim sistemi incelendikten sonra ikinci bölüme geçilecektir. Burada geçmişten günümüze Türkiye'de ve dünyada öğrenme güçlüğü ile ilgili yapılan çalışmalar incelenecektir. Üçüncü bölümde ise karma yöntem kullanarak gerçekleştirilen ölçek geliştirme çalışması ile Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formunun uygulanması ve analizine dair sonuçlar verilecektir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatri bölümüne gelen ve 6-14 yaş arası çocukları öğrenme güçlüğü tanısı almış 80 ebeveynin paylaştığı bilgi ve tutumun yanı sıra Haziran- Temmuz 2020 Covid-19 pandemi süreciyle sınırlıdır. Bu süreçte ölçekteki madde sayısının minimum beş katı kadar kişiye ulaşmak hedeflenmiştir. Dolayısıyla bataryada yer alan en fazla madde içeren Zorbalık ölçeğinin 15 maddelik olması sebebiyle madde sayısının beş katı alınarak en az 75 kişinin çalışmada yer alması planlanmıştır.

Tanımlar

Özel Eğitim Gerektiren Birey: Birtakım nedenlerden dolayı, bireysel özellikleri ve akademik becerileri açısından akranlarına göre beklenen düzeyden anlamlı farklılıklar gösteren birey.

Özel Eğitim: Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal gereksinimlerini karşılamaya yönelik yetiştirilen çalışanların, kapsamlı eğitim programları ve yöntemlerini kullanarak özel eğitim gerektiren bireylerin bireysel ve gelişimsel özelliklerine uygun ortamlarda yapılan eğitim.

Kaynaştırma: Özel eğitim gerektiren bireylerin destek eğitim hizmetleri sağlanarak akranları ile sürdürülen özel eğitim uygulamalarıdır.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP): Özel eğitim gerektiren her birey için; bireyin, ailesinin ve öğretmenlerinin gereksinimlerini göz önünde bulundurarak destek hizmetleri barındıran ve yazılı olarak hazırlanan özel eğitim programıdır.

Rehabilitasyon: Sebebi ve ne zaman gerçekleştiği fark etmeksizin bireyin sahip olduğu engellilik durumunun tesirini azaltmak için psikolojik, sosyal, mesleki ve ekonomik olarak yeterliliğini sağlamak amacıyla sunulan koruyucu, tıbbi, eğitsel, mesleki, psikososyal hizmetlerin bütünüdür (Albayrak, 2014).

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu: Dikkat süresinde kısalık, kendini kontrol etmede zorluk, davranış veya düşüncelerde ataklık gibi üç temel alanda, 7 yaşından önce başlayan ve bireyin gelişim düzeyiyle paralel gitmeyen, dikkat toplama ve sürdürme, aşırı hareketlilik ve ataklıkla kendini gösteren bir durumdur (Özdoğan, Ak, & Soyutürk, 2005: 2-3).

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Birey: Dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma gibi becerilerin bir veya birkaçının dilsel becerileri edinirken etkilendiği ve bu nedenle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Öğrenme Nedir?

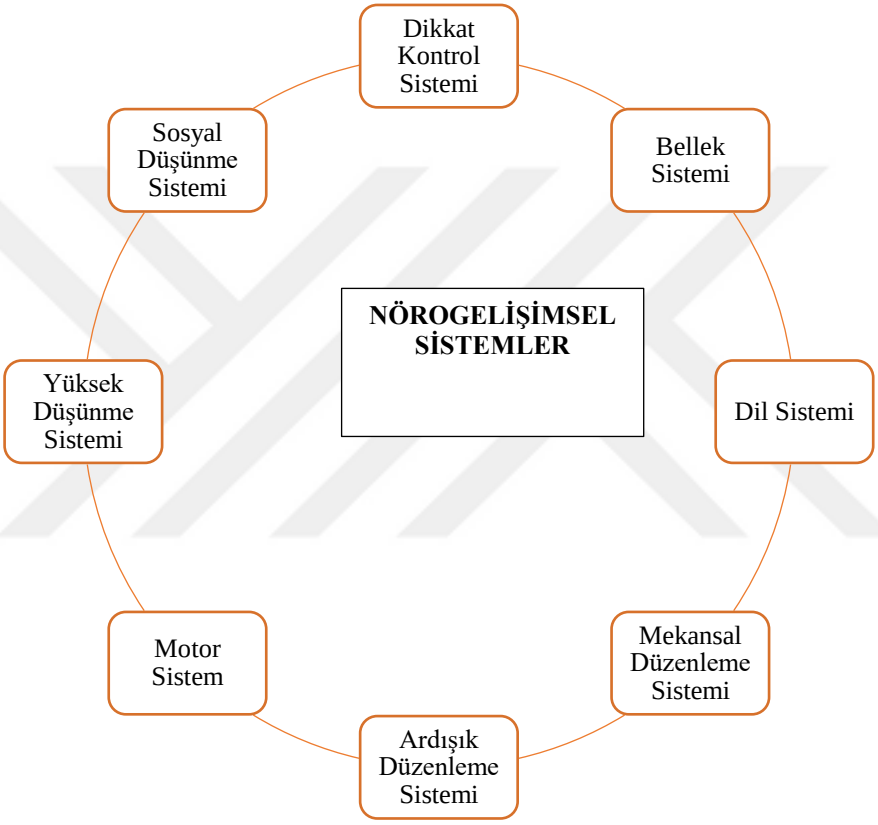
Öğrenme, Türk Dil Kurumu'nda yer alan tanımında "öğrenmek işi" olarak geçmektedir. Öğrenmek ise bilgi edinmek, bellemek, beceri kazanmak, haber almak olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2020). Türk Dil Kurumu'nda bu şekilde yer alan öğrenme farklı disiplinlerde farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Howe, öğrenmeyi geniş zihinsel olay kümesini kapsayan bir süreç olarak düşünmenin, tek bir süreç olmaktan daha gerçekçi olabileceğini söyleyerek öğrenmenin her şeklinin değişimi getirdiğini vurgulamaktadır. Ayrıca öğrenmeyle gerçekleşen değişimin var olan kapasitenin genişlemesini sağlayabileceği gibi, öğrenmenin uyarlayıcı veya tam tersi olabileceğini dile getirmektedir (Howe, 2001: 2). Çevre- birey etkileşimleri sonucu oluşan ve kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlanan öğrenmenin (Yavuzer, Demir, & Çalışkan, 2006: 4), gelişimin belli bir düzeyi içermesi için mutlaka gerçekleşmesi gerekmektedir. Öğrenmenin başka bir boyutu; gereksinim güdü etkileşimi ele alınırken (Aydın, 2003: 7-185), öğrenmeyi sadece güdülerle anlamanın yetersiz olacağı, sosyal ve kültürel şart ve beklentilerin de etkili olduğu, öğrenmenin gerçekleşmesi için bilişsel, sosyal, psikolojik, dil ve düşünce, algı ve bellek, dikkat ve güdülenme gibi birçok değişkenin etkileşiminin gerekliliği belirtilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2009).

Öyleyse yukarıdakilere dayanarak, gelişimin gerçekleşmesi için gerek duyulan unsurlardan biri olan öğrenme, bireyin çevresiyle tekrara bağlı etkileşimi sonucu oluşan kalıcı izli değişikliklerdir. Öğrenmeyi belirten üç unsur; yaşantı ve uygulama yoluyla gerçekleşmesi, pozitif veya negatif özellikte davranış değişikliği olması ve sonucunda da kalıcı bir değişiklik meydana gelmesidir.

Nörogelişimsel işlevin, öğrenmenin temel aracı olarak kazanılmak istenen beceriye göre devreye girmesine karşın, bu işlevlerde oluşan engellerden dolayı

nörogelişimsel işlev bozuklukları meydana gelmektedir. Bunları tespit etmek için; sekiz kategoriye ayrılan ve nörogelişimsel yapılar(sistemler) olarak adlandırılan zihin sistemlerinin gelişiminin dikkatle izlenmesi faydalı olacaktır (Levine, 2002: 32-35). Sekiz kategoriye ayrılan nörogelişimsel sistemler Şekil 1.1'de görülmektedir.

Şekil 1.1. Nörogelişimsel Sistemler

Nörogelişimsel Sistemler (Mel Levin, Her çocuk başarabilir. Çev: Zeliha Babayiğit)

Nörogelişimsel işlev bozukluklarından olan öğrenme güçlüğü, bu başlık altında incelenmektedir.

1.2. Öğrenme Güçlüğü

Gerekli literatür incelendiğinde sağlık bilimleri literatüründe DSM 5'te yer alan "Special Learning Disorders" tamlamasının Türkçe çevirisi olan "özgül öğrenme bozukluğu", eğitim bilimleri literatüründe ise 'bozukluk' sözcüğü tercih edilmeyerek

“özel öğrenme güçlüğü” kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu kavram için daha kapsayıcı olması bakımından bu tez boyunca “öğrenme güçlüğü” adlandırılması tercih edilmiştir.

DSM-5’te “Özgül öğrenme bozukluğu” olarak yer alan öğrenme güçlüğü; gerekli tedbirler alınarak sürdürülen müdahalelere karşın en az altı aydır süren, akademik beceriler ve öğrenmeyle ilgili güçlükleri barındıran nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmıştır. (APA 2013). Öğrenme güçlüğü olan bir birey, aşağıda Tablo 1.1.’de yer alan özelliklerden en az birine sahip olmaktadır (Kılınçaslan, 2018: 195-258).

Tablo 1.1. DSM-5 Özgül Öğrenme Bozukluğu Tanı Kriterleri

A. Gerekli girişimlerde bulunulmuş olmasına karşın, en az altı aydır süren, aşağıdaki belirtilerden en az birinin varlığıyla belirli, öğrenme ve okul becerilerini kullanma güçlükleri:
1. Sözcüklerin yanlış ya da yavaş ve çok çaba harcanarak okunması (örn. tek tek sözcükleri yüksek sesle okurken yanlış ya da yavaş ve duraksayarak okur, sıklıkla yazılandan ziyade tahmin ederek okur, sözcükleri seslendirmede güçlükler yaşar). 2. Okunanların anlamını anlama güçlüğü (örn. yazılı metni düzgün okuyabilir ancak okuduklarının sırasını, birbiriyle ilişkisini, çıkarımları ve derin anlamlarını anlamaz). 3. Sözcük/ harfleri doğru yazma (spelling) güçlükleri (örn. ünlü ya da ünsüz harfleri ekleyebilir, çıkarabilir ya da bunların yerlerini değiştirebilir). 4. Yazılı anlatım güçlükleri (örn. cümleler içerisinde dilbilgisi ya da noktalama hataları yapar, paragraf düzenlemesi kötüdür, düşüncesini yazılı olarak yeterince açık bir biçimde ifade edemez). 5. Sayı algısı, dört işlem ya da hesaplamada güçlükler (örn. sayıları, bunların büyüklüklerini ve ilişkilerini yeterince anlayamaz, tek basamaklı sayıları akranları gibi zihinden toplayamaz ve bunun yerine parmaklarını sayar, sayısal hesaplamaların ortasında kaybolur ve işlemleri değiştirebilir). 6. Sayısal akıl yürütme güçlükleri (örn. nicel problemleri çözmede matematiksel kavramları, kuralları ya da işlemleri uygulamada belirgin düzeyde zorlanır).

B. Etkilenen akademik beceriler, bireysel olarak uygulanan standart başarı ölçümleri ve kapsamlı klinik değerlendirmeyle doğrulandığı üzere, kişinin kronolojik yaşına göre beklenenden önemli ölçüde ve ölçülebilir derecede düşüktür ve okul ya da işle ilgili başarıyı ya da günlük yaşamsal etkinliklerini önemli derecede bozar. On yedi yaş ve üzeri kişilerde standart değerlendirmeler yerine, öyküde işlevselliği bozacak düzeyde öğrenme güçlüklerinin olduğunun belgelenmesi kullanılabilir.
C. Öğrenme güçlükleri okul yıllarında başlar, ancak etkilenen akademik becerilere duyulan ihtiyaç, kişinin sınırlı kapasitesini aşmadıkça tam olarak kendini göstermeyebilir (örn. zaman sınırlaması olan testler, dar bir zamanda uzun ve karmaşık raporları okuma ya da yazma, akademik yükün aşırı düzeyde ağırlaşması gibi durumlar).
D. Öğrenme güçlükleri bilişsel yetersizlik, tedavi edilmemiş görme ya da duyma keskinliği sorunları, diğer mental ya da nörolojik bozukluklar, psiko-sosyal güçlükler, okulda kullanılan dili tam bilmeme ya da verilen eğitimin yetersizliği ile açıklanamaz.
Not: Yukarıdaki dört tanı ölçütü, kişinin öyküsü (gelişimsel, sağlık, aile, eğitim), okul bildirimleri ve psiko-eğitsel değerlendirmenin klinik açıdan bir araya getirilmesiyle karşılanacaktır. Kodlama Notu: Bozulan tüm akademik alanları ve alt becerileri tanımlayın. Birden çok alanda bozukluk varsa her biri aşağıdaki belirleyicilere göre kodlanmalıdır.
Okuma bozukluğu ile giden: Sözcük okuma bozukluğu Okuma hızı ya da akıcılığı Okuduğunu anlama **Yazılı anlatım bozukluğu ile giden:** Sözcük/ harfleri doğru yazma Dilbilgisi ve noktalama doğruluğu Yazılı anlatımın doğruluğu ya da düzeni **Sayısal (matematik) bozukluk ile giden:** Sayı algısı Aritmetik işlemleri (toplama, çıkarma, çarpma, bölme gibi) ezbere yapma Doğru ve akıcı hesaplama

Bu tablo DSM-5'ten (APA 2013) çevrilmiştir (Kılınçaslan, 2018: 196).

DSM-4 tanı ölçütleri güncellenerek 2013'ten beri DSM-5'in tanı ölçütleri kullanılmaktadır. Ayrıca DSM-5'e göre öğrenme güçlüğü hafif, orta, ağır olarak üçe ayrılmaktadır.

Hafif: Bir ya da iki akademik alanda yaşanan zorlukların uygun düzenlemelerle performansını yükseltebileceği durumdur.

Orta: Bir ya da iki akademik alanda yaşanan zorlukların yoğun öğretim ile düzenlenebileceği durumdur.

Ağır: bazı akademik alanlarda yaşanan zorlukların bireyselleştirilmiş uyarlama ve düzenlemelerle okul hayatının çoğunu kapsayan durumdur (Çakıroğlu, 2018: 2-6).

1975 yılında özel eğitim kategorilerinden birinin de öğrenme güçlüğü olarak kabul edilmesiyle Amerika'da özel eğitim yasasında öğrenme güçlüğüyle ilgili şu ifadeler yer almaktadır:

"Belirgin öğrenme güçlüğüne sahip çocuklar" terimi, sözel veya yazı dilini anlama ya da kullanmayı içeren temel psikolojik süreçlerin biri veya birkaçındaki bozukluklar ve bu bozukluklara bağlı olarak dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma, heceleme veya matematiksel hesaplamalar yapma yeteneklerinde aksamalar görülen çocuklar anlamına gelmektedir. Bu bozukluklar arasında algısal engeller, beyin zedelenmesi, minimum düzeyde beyindeki işlev bozukluğu, disleksi ve gelişimsel afazi yer alır. Bu terim, asıl olarak görsel, işitsel, devinimsel, zihinsel ve duygusal engel veya çevresel, kültürel, ekonomik olumsuzlukların sonucu ortaya çıkan öğrenme problemlerine sahip olan çocukları içermemektedir. Bu tanıma uymakla beraber ayrıştığı nokta da bulunan başka bir tanımda ise (Enç, Çağlar, & Özsoy, 1987: 349), Millî Eğitim Bakanlığı Çalışma Raporunda yer alan öğrenme güçlüğünü iki gruba ayıran tanılamadır. Buna göre;

1. Kültürel Yoksunluğu Olanlar: Akranlarıyla aynı zekâ düzeyine sahip olmakla birlikte büyüdüğü çevrede eğitim-öğretim için gerekli olan nesnel ve kültürel yaşantılardan yoksun olan çocuklar.
2. Diğer Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklar: Yapısal ve işlevsel nedenlerden dolayı anlama, okuma, anlatma, yazma, çizme, tanıma, kavramlaştırma gibi güçlükleri olan çocuklardır.

Görüldüğü üzere Amerika özel eğitim yasasında geçen tanım çevresel ve kültürel yaşantıları içermezken, Millî Eğitim Bakanlığı Çalışma Grubu Raporu kültürel yoksunluk adıyla bu yaşantıları da tanımda içermiştir. Güncel tanımlardan birine sahip olan ABD'nin Engelli Bireyler Eğitim Yasası'nda (Individuals with Disabilities Education Act (IDEA)) öğrenme güçlüğü: temel psikolojik süreçlerde yer alan bazı anlama, bir dili kullanma, konuşma, yazma gibi işlemlerden bir veya birkaçında dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma, matematiksel hesaplamalarda

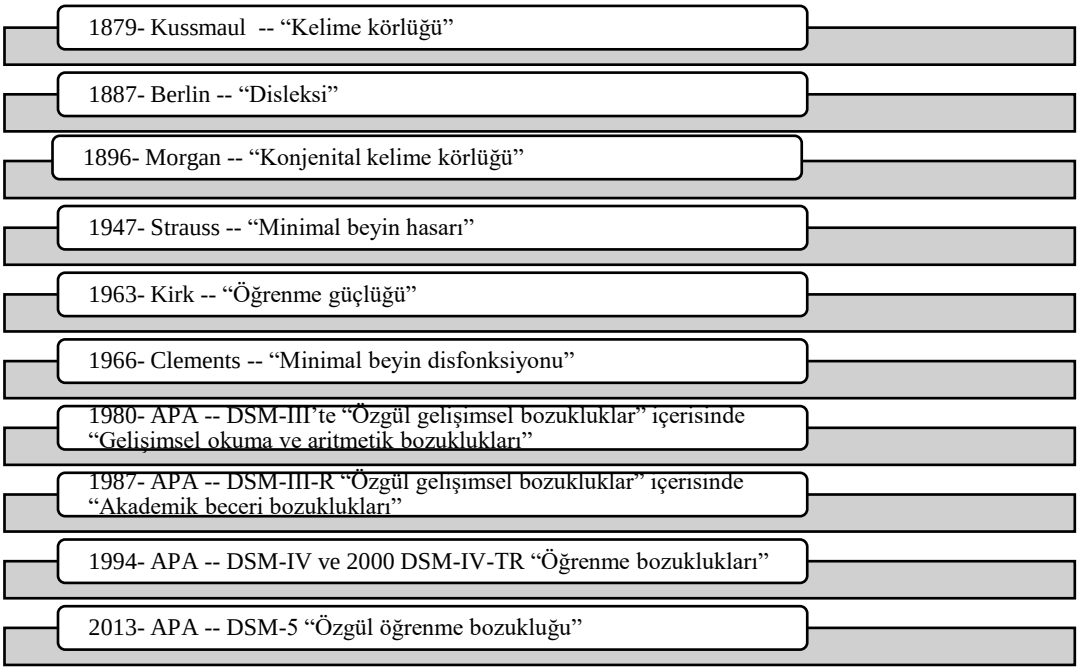
ortaya çıkan problemler şeklinde yer almaktadır (Individuals with Disabilities Education Act (IDEA), 2018).

Öğrenme güçlüğü olan çocukların yaşadıkları başlıca problemler (Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2013) :

- Dil öğrenme zorlukları
- Algısal sorunlar
    - İşitsel algı sorunları (işitsel ayırt etme ve işitsel hafıza)
    - Görsel algı sorunları (görsel- uzamsal ilişkiler, şekil- zemin ayırt etme, harf-nesne tanıma)
- Üst bilişsel yetersizlikler
- Dikkat sorunları
- Motor problemler

Öğrenme güçlüğü günümüze kadar olan süreçte farklı disiplinler tarafından çeşitli şekillerde ele alınmıştır. Aşağıda Şekil 1.2.'de yer alan tabloda öğrenme güçlüğü için kullanılan terimlere yer verilmiştir.

Şekil 1.2. Tarihsel süreçte öğrenme güçlüğü için kullanılan terimler

(Bu tablo DSM-5'ten Nörogelişimsel Bozukluklar kitabından alınmıştır. (Kılınçaslan, 2018:197).

Gelişim dönemlerine göre öğrenme güçlüğüyle ilgili risk faktörlerine ve davranışsal belirtilere bakıldığında doğumda; aile bireylerinde öğrenme güçlüğü öyküsü, bazı tıbbi durumlar, okul öncesi dönemde; geç konuşma, konuşma problemleri, renkleri ve sayıları yavaş öğrenme, erken okulları yıllarında; sayıları öğrenememe, aynı sesleri içeren sözcükleri ayırt edememe, ses becerilerindeki güçlük, ilkokulda; ifade edici dil ile ilgili yaşanan problemler, dar sözcük dağarcığı, yeni sözcükleri okumada ve sözcüklerin harflerini doğru yazmada güçlük, düşük yazılı anlatım becerisi, sözel çalışma belleğinin düşük işlevde çalışması, ortaokul ve sonrasında ise; akıcı okumada (doğru, hızlı, rahat ve anlaşılır okumada) problem yaşama, sözcükleri doğru yazmada problemler, sözel anlatıma göre yazılı anlatımın daha düşük olması, dikkatsizlik, akademik becerilerin yavaş gelişmesi ve akademik alanda öz benlik algısının düşük olması gibi özellikler görülmektedir (Kılınçaslan, Özgül Öğrenme Bozukluğu, 2018: 195-258).

Öğrenme güçlüğünün yaygınlığıyla ilgili (The International Dyslexia Association, 2017), ülke genelinde okul nüfusunun yaklaşık %13-14'ünü özel eğitim öğrencilerinin oluşturduğunu ve özel eğitim öğrencilerinin de yarısının öğrenme güçlüğü olan öğrencilerden oluştuğunu belirtmektedir. Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 2013'te belirttiğine göre okul nüfusunun %5-15 arası olabileceği (Acar, 2018), Türkiye'deki yaygınlık oranının belirlenmesi için henüz standart tanılama uygulamasının olmaması net bir oran verilemese de (Çakıroğlu, 2018), Ankara'da ikinci ve dördüncü sınıfa giden 1129 öğrenciyle yapılan araştırmaya göre okuma güçlüğü yaygınlığı %2'dir (Bingöl, 2003).

Aşağıda yer alan tabloda ise araştırmacının Bilgi Edinme Kanunu gereğince İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden talebi sonucu ulaştığı, 2017-2018 eğitim-öğretim yılına ait öğrenme güçlüğü tanısı olan öğrencilerin kademelere ve cinsiyetlere göre sayıları verilmiştir. Tabloda açıkça görünen öğrenme güçlüğü olan erkek öğrencilerin sayısının kız öğrencilerin sayısından neredeyse iki kat fazla olduğu ve öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yoğunlukla birinci kademede ve 5,6,7. sınıflarda olduğudur.

Tablo 1.2. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü 31/05/2019 tarihli veri.

2017-2018 Eğitim ve Öğretim Yılı İstanbul İli Öğrenme Güçlüğü (Özgül-Disleksi, Diskalkuli, Dispraksi) Tanılı Öğrencilerin Sayısı		
SINIF	**ERKEK**	**KIZ**
Anasınıfı	228	110
1. Sınıf	5037	2815
2. Sınıf	7605	4093
3. Sınıf	8227	4248
4. Sınıf	7826	4151
5. Sınıf	8180	4180
6. Sınıf	8984	4507
7. Sınıf	3975	1942
8. Sınıf	20	14
9. Sınıf	2010	919
10. Sınıf	1154	557
11. Sınıf	523	262
12. Sınıf	28	5
Hazırlık	4	4
Toplam	**53.802**	**27.807**

1.3. Öğrenme Güçlüğü Alt Tipleri

1.3.1. Okuma Güçlüğü (Disleksi)

Öğrenme güçlüklerinin alt tiplerinden olan ve sıklıkla öğrenme güçlüğü yerine kullanılan disleksi (dyslexia), Yunancada dys- zorluk ve lexis- sözcük anlamına gelmektedir (Dyslexia International- Tools and Technologies ASBL, 2003: 5). Dil temelli bir öğrenme güçlüğü olan disleksi, bireylerin bir dizi semptom sonucu genellikle heceleme, yazma, okuma, telaffuz gibi eylemleri içeren dil ve okuma becerilerini kullanırken meydana gelen zorlukları ifade etmektedir (The International Dyslexia Association, 2017). Bir başka tanıma göre disleksi; bireyin geleneksel bir eğitime, yeterli zekaya ve sosyokültürel olarak uygun duruma sahip olmasına rağmen okumayı, yazmayı, hecelemeyi öğrenmedeki zorlukla kendini gösteren yapısal bir bozukluk olarak ifade edilir. Okuduğunu anlamada ve yazılı anlatımda zorluk yaşayan disleksili öğrencilerin genellikle benzer zorlukların yaşandığı bir aile geçmişi vardır (Texas Education Agency, 2018). Disleksinin, evrensel olarak kabul edilmiş tek bir tanımının henüz olmaması disleksinin çok yönlülüğüyle açıklanabilir. Bununla birlikte disleksinin karakteristik özelliklerinin gruplanmasıyla ilgili bazı ortak görüşler olduğu söylenebilir (Dr. Gavin Reid Edication Consultants, 2015). Disleksinin karakteristik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Sözlü anlatım:

- Konuşmayı geç öğrenme
- Kelimeleri telaffuz etmede zorluk
- Gelişim dönemine uygun dilbilgisi kullanmada zorluk
- Yön takibinde zorluk
- Önce/ sonra, sağ/ sol gibi kavramlarda karışıklık
- Alfabe, şarkı, tekerleme, şiir ezberlemede zorluk
- Kavramları ve ilişkileri anlamakta zorluk

Okuma:

- Okumayı öğrenmede zorluk
- Kelimeleri hecelemede zorluk (fonolojik)

- Kelimelerdeki sesleri duyma ve kullanma zorluğu
- Kelimelerdeki farklı sesleri ayırt etme zorluğu
- Harflerin seslerini öğrenmede zorluk
- Okurken veya yazarken harflerin sırasını değiştirme
- Yavaş ve zor okuma

Yazılı anlatım:

- Fikirleri kâğıda dökmede zorluk
- Çok yazım hatası yapma (The International Dyslexia Association, 2014)

1.3.2. Matematiksel Öğrenme Güçlüğü (Diskalkuli)

Matematiksel öğrenme güçlüğü (diskalkuli), temel matematiksel becerilerin öğrenilmesinde, doğru ve akıcı hesaplar yapılmasında yaşanan güçlüklerle tanımlanan ve bir öğrenme güçlüğüdür (British Dyslexia Association, 2019).

Diskalkulinin yani matematiksel alanda yaşanan zorluğun karakteristik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Doğru saymada zorluk
- Rakamları yanlış okuma
- Matematik formüllerini ezberlemede ve kullanmada zorluk
- Matematik problemlerini yazmada ve çözmede zorluk
- Birçok işlem hatası yapma
- Matematiksel kavramları kullanmada zorluk (The International Dyslexia Association, 2014)

Matematiksel öğrenme güçlüğü, okuma güçlüğüne göre daha az bilinse de tanı alma sıklığı gittikçe artmaktadır (Özçivit Afsuroğlu & Saniye, 2016).

1.3.2. Yazılı Anlatım Güçlüğü (Disgrafi)

Disgrafinin yani yazı yazmada yaşanan zorluğun karakteristik özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Hangi eli kullanacağından emin olamama
- Yavaş ve zayıf el yazısı
- Dağınık ve plansız sayfalar
- Bakarak yazmakta zorluk
- Zayıf motor becerileri (The International Dyslexia Association, 2014)

Genellikle öğrencinin ilkokul başlamasıyla kendini gösteren disgrafi, öğrencinin yazım hızını ve kalitesini etkileyen bir öğrenme güçlüğüdür. Disgrafiye sahip olan öğrencilerde yazı yazabilmek için ön koşul olan dinleme, akılda tutabilme ve kasların düzgün çalışması gibi yeteneklerden birinin veya hepsi etkilenir (Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, 2017).

1.4. Tanılama

Bireyin öğrenme güçlüğüyle ilgili yaşantıları ne kadar erken belirlenirse eğitim hayatında ve sosyal hayatta başarıya ulaşma şansının o kadar yüksek olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte tarama testleriyle çocukların okullara girişlerinde kapsamlı bir tarama yapılarak erken tanı için önemli bir aşama gerçekleştirilebilir. Erken tanı için başka iyi bir yol ise, öğrencinin okul öncesi ve ilkokul döneminde okuma öncesi ve erken okuma etkinliklerine tepkilerini gözlemlemek ve değerlendirmektir (Rose, 2009: 11). Ayrıca ailede öğrenme güçlüğü öyküsünün bulunması ebeveynleri, öğretmenleri ve doktorları da bu olasılığa karşı hazırlanmalıdır (The American Academy of Pediatrics, 2009). Tanılama kriterlerinde yaşanan belirsizlik ve tanılama bataryalarının yetersizliği farklı tür yetersizlikten etkilenen öğrencilerin yanlış tanı almasına sebep olabilmektedir. Örneğin hafif

düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin öğrenme güçlüğü olan öğrenciler olarak tanılanması gibi durumlar söz konusu olabilmektedir (Güzel Özmen, 2017: 374).

DSM 5'e göre öğrenme güçlüğünün tanılanması için dört kriter göz önünde bulundurulur:

- Belirli müdahalelere karşın en az 6 aydır devam eden semptomların olması,
- Okul başarısını negatif yönde etkileyen bir ya da daha fazla kabiliyette kısıtlılık olması,
- Kısıtlılığın ileriki dönemlerde belirgin olarak açığa çıkabilmesine rağmen okul çağında başlamış olması,
- Son olarak, farklı dışlanma kriterleri bulunmaktadır. (Petretto & Masala, 2017)

Türkiye'de öğrenme güçlüğünün tanılanması için ülke genelinde kullanılan ölçütlerin farklılık göstermesi, bataryaların alt testlerinin sayı, içerik ve puanların yorumlanmasının standart olmaması, testleri uygulayan personellerin bilgi ve deneyim sınırlılıkları tanılamadaki güçlükler arasında yer almaktadır. Erken tanı belirtilerinin tanımlanması ve öğrenme güçlüğü olan öğrencinin erken müdahale programlarına, sağlık ve eğitim hizmetlerine yönlendirilmesi için yukarı bahsedilen sınırlılıkların giderilmesi önemlidir. Öğrenme güçlüklerini tanılarken formal değerlendirmede kullanılan norm bağımlı testlerin yanı sıra ikincil veri sunan ölçüt bağımı testler, müfredat temelli değerlendirme, portfolyo değerlendirme ve gözlem olmak üzere sınıf değerlendirmeleriyle desteklenmektedir (Güzel Özmen, 2017: 372). Öğrenme güçlüğünü tanılamada kullanılan testler şöyle sıralanabilir:

- WISC –R Zekâ Testi,
- Standford – Binet Zekâ Testi,
- Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi,
- Frostig Gelişimsel Görsel Algı Testi,
- Peabody Resim Kelime Testi,
- WRAT Geniş Kapsamlı Başarı Testi,
- Goodenhough – İnsan Çiz Testi,
- Harris Laterelleşme Testi,

- Head Kendi Bedeninde Sağ – Sol Tayini Testi,
- Gesell Gelişim Figürleri Testi,
- GISD Sayı Dizisi Testi,
- Hata Analizleri (Informal"Akademik Başarı Değerlendirmesi (Harwell, 2008; akt. Doğan, 2012).

1.5. Ayırıcı Tanı

Akademik yaşamdaki başarısızlıkla kendini gösteren öğrenme güçlüğünde ayırıcı tanı olarak bu başarısızlığa yol açabilecek etmenleri belirlemek için bireyin anamnezinin alınması ve fiziki muayene, duyu değerlendirmesi, nörolojik muayene ve diğer incelemelerin yapılması gerekli ve elzemdir (Kılınçaslan, 2018: 234). Bireyin zihinsel, işitme veya görme yetisiyle ilgili oluşan durumlardan veya çevresel koşullardan öğrenme güçlüğü yaşaması ayırıcı koşullar arasına girmektedir (Friend, 2006; akt. Güzel Özmen, 2017: 374).

1.6. Eş Tanı

Öğrenme güçlüğü olan çocukların sahip oldukları eş tanılara bakılırsa en yaygın olanın %30 oranla dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra depresyon, anksiyete, intihar, madde bağımlılığı gibi davranışsal ve duygusal sorunlar görülmektedir (Sahoo, Haritha, & Susanta , 2015). DSM-5'e göre öğrenme güçlüğü tanısı alan 6-15 yaş arası 80 çocuğun psikiyatrik eş tanı durumlarını inceleyen bir çalışmada Çocuk ve Ergenlerde Davranış Bozuklukları için DSM-IV'e Dayalı Tarama ve Değerlendirme Ölçeği, Özel Öğrenme Güçlüğü Belirti Ölçeği ve WISC-R testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların %92'sinde eş

tanı bulunmakla birlikte, DEHB %82, 3 oranla birinci sırada, %46,3 oranla özgül fobi ikinci sırada, karşıt olma karşıt gelme bozukluğu 26,3 oranlar üçüncü sırada, enürezis %25 oranla dördüncü sırada ve son olarak %22,5 oranla tik bozukluğu beşinci sırada yer almaktadır (Araz Altay & Görker, 2018).

1.7. Özel Eğitim Gerektiren Bireylere Gerekli Hizmetlerin Sağlanması

Temel ilkenin tanılama olduğu özel eğitim uygulamalarında, özel eğitim gereksinim olan bireylerin tıbbi ve eğitsel tanılamalar sonucu kendi özelliklerine uygun eğitsel düzenlemelere yerleştirilirler. Tıbbi tanı işinde hastanelerin görevli olduğu Türkiye'de, tanılama işi bazen yalnızca doktorlar tarafından bazen ise farklı disiplinlerden bir ekip çalışması şeklinde gerçekleşmektedir. Özel gereksinimi olan bireyler tanılama sonrasında kimi zaman RAM'a, özel eğitim okullarına veya özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarına yönlendirilse de kimi zaman hiçbir yönlendirme hizmeti sağlanmamaktadır. Özel gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçları her bireye göre farklı olacağından eğitim gereksinimleri de bireyden bireye farklılık göstermektedir. Dolayısıyla tanılama işlemi, yönlendirme işlemi yapılmazsa eksik kalmaktadır. Tıbbi tanının ve psikometriye ait verilerin sonucuna göre bireyin özelliklerine ve performansına (bilişsel, duygusal, sosyal ve psikomotor becerilerine) göre eğitsel ihtiyaçlarının saptanması ve buna bağlı olarak bireysel ve/veya grup eğitim programlarının düzenlenmesi sürecini eğitsel tanı kapsamaktadır. Eğitsel tanıdan sonra bireyin durumuna göre bir eğitim kurumuna yönlendirilmesi ise yerleştirme ve izleme sürecini kapsamaktadır. Uygun eğitim programı belirlenen özel gereksinimi olan birey için, belirli aralıklarla izleme çalışmaları ve gerektiğinde eğitim programlarında düzenlenmeler yapılmalıdır (Yerebakan, Özürlüler Vadisi, 2009: 68).

Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin gelişim sürecindeki sorunların tanılanmasıyla belirlenen gereksinimlerine göre başlanan eğitim sayesinde, bazı davranışların ortaya çıkar çıkmaz çözülmesi ve öğrenmeyi engelleyen faktörlerin daha

kısa sürede giderilmesi mümkündür. Bu noktada karşılaşılan erken tanı kavramı; tıbbi tedavi ve rehabilitasyon çalışmalarının, eğitim hizmetlerinin bireye zamanında ulaşmasını sağlayacağı gibi bireyin ve engelinin mümkün olduğunca erken kabul edilmesi için önemlidir (MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2004). Öğrenme güçlüğü, bireyin okuma, dinleme, anlama, dil becerilerini ve diğer akademik alanlardaki becerilerini olumsuz etkilediğinden, öğrenme güçlüğünün erken yaşta farkına varılmasının bireyin ileriki akademik ve sosyal hayatında birçok zorluğun önüne geçebileceği ortaya konmaktadır. Amerika Pediatrik Akademisi çocuk veya yetişkin, öğrenme güçlüğü olan bireyler için:

1. Erken tıbbi tanı, eğitsel ve psikolojik değerlendirmenin,
2. Geçerliliği araştırmalarla ispatlanmış uygulamaların gerekliliğini belirtmiştir (Gür, 2013).

Özel gereksinimi olan çocukların ebeveynlerine verilmesi gereken danışmanlık hizmetinin önemini vurgulayan Bilir (1986: 4-5), multi-disipliner bir çalışma ile en iyi sonuca ulaşılabileceğini belirtmektedir. Ebeveyn yönlendirmesi ve eğitimiyle ilgili yasal gerekçeler incelendiğinde;

573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre:

- Tanılama, değerlendirme ve yerleştirme sürecinin her aşamasında ailelerin de görüşüne başvurmalı ve eğitim sürecine aktif katılımları sağlanmalıdır (RG: 6.6.1997- 23011, m. 5).
- Erken çocukluk dönemindeki özel eğitim hizmetleri süreci ailenin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi temeline dayalı olarak evlerde veya kurumlarda sürdürülür (RG: 6.6.1997- 23011, m. 6).
- Yetersizliği olan bireylerin aileleriyle birlikte yaşama becerilerini geliştirmelerine yönelik aile eğitimi planlanır (RG: 6.6.1997- 23011, m. 11).

5378 Sayılı Engelliler Kanununda ise;

- Engelli bireylerle ilgili kararlarda ve engelli bireylere verilecek olan hizmetlerde kendilerinin ve ailelerinin katılımının sağlanması gerektiği (RG: 7.7.2005-25868, m. 4),

- Sürecin her aşamasında aile bilgilendirilerek görüşünün alınması ve sürece katılımlarının sağlanması belirtilmektedir (RG: 7.7.2005-25868, m. 10).

1.7.1. Okul Öncesi Dönemde İzlenmesi Gereken Yollar

Tıbbi tanı konmamışsa ve çocuk okul öncesi eğitime devam etmiyorsa, farkına varıldıktan sonra tıbbi tanılama ve psiko-sosyal değerlendirme için gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır. Daha sonra çocuğun, uygun görülen bir okul öncesi eğitim veren kuruma kaydı yapılarak özel eğitim gereksinimleri doğrultusunda eğitiminin desteklenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi yapılmalıdır.

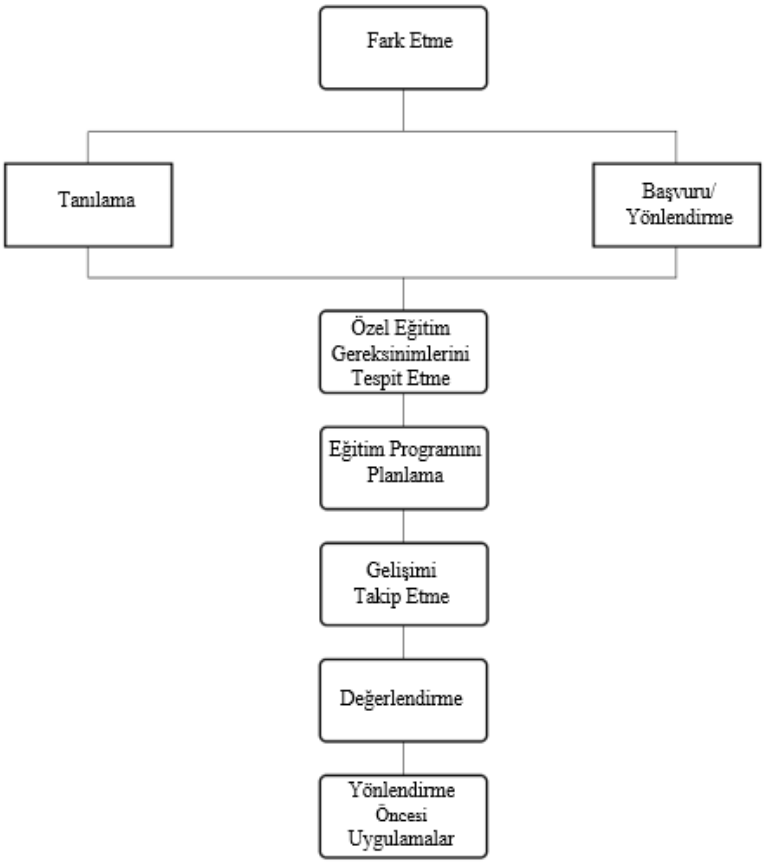
Tıbbi tanı konmuş ve okul öncesi eğitime devam etmiyorsa:

Bakanlar kurulunca 1997 yılında yürürlüğe giren ve özel gereksinimi olan bireylere doğrudan veya dolaylı olarak verilecek eğitim hizmetlerini, bu hizmetleri sağlayacak okul, kurum ve programları kapsayan (I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi , 2004) 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye göre;

"Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunludur. Bu eğitim özel eğitim okulları ile diğer okul öncesi eğitim kurumlarında verilir. Gelişim ve bireysel özellikleri dikkate alınarak, özel eğitim gerektiren çocukların okul öncesi eğitim süreleri uzatılabilir" (RG: 06.06.1997- 23011, m. 4), maddesinde de açıkça belirtildiği gibi okul öncesi dönemde tanı alan bir çocuğun okul öncesi dönemde eğitime devam edememesi söz konusu olmamalıdır.

Çocuk okul öncesi eğitime devam ediyor ve tıbbi tanısı konmamış ise, farkına varıldıktan ve tıbbi tanılama ve psiko-sosyal destek için yönlendirilmeden sonra okul öncesi eğitime devam ederken özel eğitim gereksinimine uygun destek sağlanarak ilerlemenin izleme ve değerlendirilmesi yapılır. Şekil 1.3.'te özel eğitim hizmet basamakları verilmiştir.

Şekil 1.3. Özel Eğitim Hizmeti Değerlendirme Basamakları

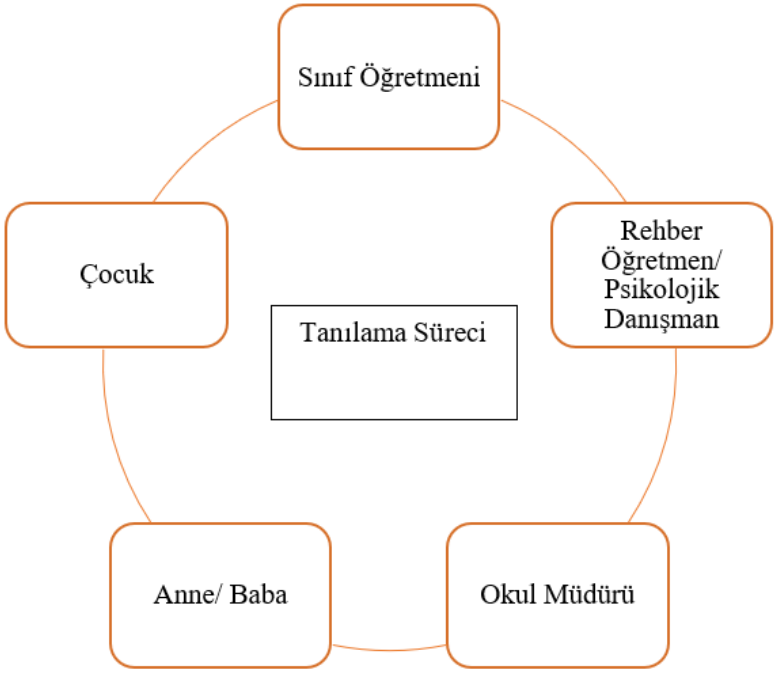
Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler, Ed: İbrahim Diken, **Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim**, Ankara, Pegem Akademi, 2017.

1.7.2. Zorunlu Eğitim Dönemi Farkına Varma ve Yapılacak Çalışmalar

Tanılama süreci çocuğunun öğretmenlerinin veya ebeveyninin, çocukta özel eğitim gereksinimine dair gözlemleriyle başlar. Bu süreç 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun'a göre şöyle devam etmelidir:

"Bireylerin eğitsel değerlendirme, tanılama ve yönlendirilmesi ile ilgili iş ve işlemler rehberlik ve araştırma merkezi bünyesinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılır. Bu sürecin her aşamasında aile bilgilendirilerek görüşü alınır ve sürece katılımı sağlanır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen bireyler için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca rapor hazırlanır ve eğitim planı geliştirilir. Bu planlama her yıl yenilenir (RG: 7.7.2005-25868, m. 16)". Aşağıda yer alan Şekil 1.4.'te özel eğitime gereksinimi olan çocuğun tanılama süreci ve bu süreçte iş birliğinde bulunan kişiler gösterilmektedir.

Şekil 1.4. Çocuğun tanılanma süreci ve iş birliği içinde olunan kişiler

Özel gereksinimi olan çocuğa sahip ebeveynler çocuğun yeni öğrenmelerinde ve eğitim haklarında bilgi ve yönlendirme için desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir (Kargın, Acarlar, & Sucuoğlu, 2003).

Özel gereksinimi olan çocuğa sahip ebeveynlerin üstlenmesi gereken sorumluluklar ise şu şekilde sıralanabilir: özel gereksinimi olan çocuğun bakımını üstlenme, maddi destek sağlama, özel gereksinimi olan çocuğun davranış ve öğrenme sorunlarına karşı destek alma ve eğitimiyle ilgili bilgi sahibi olma, özel gereksinimi olan çocuklar için psikolojik danışma desteği alma, özel gereksinimi olmayan çocuklarıyla ilgilenme, eşlerin karşılıklı sorumlulukları, ebeveynin çevresindeki kişileri bilgilendirmesi. Uzmanların ve öğretmenlerin özel gereksinimi olan çocuk hakkındaki gelişimsel süreci, tanılama sürecini, yaşadığı sorunları ve zorlanmadığı durumları en iyi bilen kişiler olarak ebeveynlerden alması, çocuğun sınıf içi çalışmalarında ve akademik davranışları pekiştirmede faydalı olabilmektedir (Özen, 2013: 127-132).

Son yıllarda literatürde yer alan çalışmalarda, ailenin tek başına bir sistem olmasından kaynaklanan ve özel gereksinimi olan çocuğa yönelik hizmetlerin sadece çocuğu değil aileyi de içerdiği ve çocuğa yönelik hizmetlerin en verimli şekilde uygulanabilmesi için aile bireylerinin gereksinimlerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği savı yer almaktadır (Görgü, 2005). Bu durum, özel gereksinimi olan çocuklara yönelik geliştirilen hizmetlerde ailelerin de yaşam kalitelerine yönelik çalışmalar yapılmasının önemini göstermektedir.

1.8. Öğrenme Güçlüğü ile İlgili Yapılan Çalışmalar

1.8.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Öğrenme güçlüğü ile tanılanan ve 7-16 yaşları arasında 120 çocuk ile bu çocukların 120 ebeveyninin yaşam kalitesi algılarını inceleyen araştırmada çocuklara ve ebeveynlere Çocuklar İçin Genel Amaçlı Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesi Ölçeği

(KINDL-R) ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısa Formu Türkçe Versiyonu uygulanmıştır. Betimsel nitelikli olan ve yordama metodunun geliştirildiği araştırmaya göre öğrenme güçlüğünün çocukların da ebeveynlerinin de algıladıkları yaşam kalitesi düzeylerini düşürdüğü, çocukların ve ebeveynlerinin algıladıkları yaşam kalitesi düzeylerinin anlamlı düzeyde ilişki içerdikleri saptanmıştır (Sakız & Baş, 2018).

Kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan 6. ve 7. sınıf sınıfların akran zorbalığı açısından farkını ve akran zorbalığı ile demografik özellikler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmada betimsel tarama modeli kullanılarak 374 ortaokul öğrencisiyle görüşülmüştür. Demografik bilgi formu ile akran zorbalığını zorba olma ve kurban olma olarak iki boyutta inceleyen Akran Zorbalığı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, kurban olma puanı kaynaştırma öğrencisi olan sınıflarda istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu ortaya koyarken zorbalığa uğrayan öğrencilerin bir süre sonra tepki olarak kendilerinin de zorba olduğunu göstermiştir (Aydar, 2019).

Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) çalışan öğretmenlerin öğrenme güçlüğünü tanılama sürecinde karşılaştıkları güçlüklerle ilgili görüşleri incelenen, nitel araştırma yöntemiyle tasarlanan ve 30 RAM personeli öğretmen ile görüşülen çalışmada öğretmenlere, araştırmacının hazırladığı sorularla görüşme tekniği uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; a) öğrenme güçlüğünü tanılamak için kullanılan ölçme araçlarının RAM personeli tarafından yeterince bilinmemesi ve hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duymaları, b) eğitsel değerlendirmede kullanılan ölçme araçlarının öğrenme güçlüğünü tanılamada yeterince verimli olmadığı, c) ailelerin çocuklarıyla ilgili etiketlenme kaygılarından dolayı eksik bilgi verdikleri, doğru bilgi veren ailelerin ise eğitsel değerlendirme sürecine katkı sağladığı, d) eğitsel değerlendirme sürecinde öğretmenlerin görüşlerinin hayli önemli olduğu, e) RAM çalışanlarının sistemsel hatalardan başka sorun yaşamadıkları ama tanılama sürecinde RAM'lara yetki vererek sadece tıbbi tanının esas alınmaması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Kuzgun, 2019).

İlişkisel tarama türünde betimsel bir araştırma modeliyle tasarlanan bir başka çalışmada, öğrenme güçlüğü tanısı almış 6 ila 18 yaş aralığında çocuğu olan 175 ebeveyn ile görüşülerek ebeveynlerin algıladıkları sosyal destek ve depresyon düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğrenme güçlüğü tanısı almış çocuğu olan ebeveynlerin sosyal destek algıları arttıkça depresyon düzeylerinin azaldığı görülmüştür (Kurtbeyoğlu, 2018).

Sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencileriyle ilgili farkındalık düzeylerini ölçmek ve eğitim öğretim sürecinde karşılaştıkları zorlukları incelemek amacıyla tanımlayıcı tarama modelinde tasarlanan diğer bir araştırmada ise, 1.-4. sınıflarda görevli 104 sınıf öğretmeni ile görüşülerek Demografik Bilgiler Formu ve araştırmacı tarafından geliştirilen Öğretmen Görüşleri Anketi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğüyle ilgili farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlere katılım durumlarına göre bakıldığında hizmet içi eğitime katılan sınıf öğretmenlerinin katılmayan sınıf öğretmenlerine göre öğrenme güçlüğü ile ilgili farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Akçay, 2014).

Okuma güçlüğü olan ve birinci kademe dördüncü sınıf öğrencisiyle yapılan, akıcı okuma tekniklerinin etkisini belirlemeyi amaçlayan, ‘Yanlış Analizi Envanteri’ kullanılarak öğrenci belirlenirken temel kriterin, bu envanterin ‘Endişe Düzeyi’nde yer alması esas olan bir örnek olay çalışmasına göre ise öğrencinin okuma düzeyi belirlenerek bireyselleştirilmiş okuma programı hazırlanmıştır. On iki haftada kırk sekiz ders saatinde tamamlanan bu çalışmanın sonucuna göre öğrencinin kelime tanıma ve anlama seviyelerinin endişe seviyesinden öğretim seviyesine çıktığı belirtilmektedir (Çeliktürk Sezgin & Akyol, 2015).

Öğrenme güçlüğüne eşlik eden diğer tanıları ortaya koymak ve öğrenme güçlüğünün yaşam kalitesine etkisini inceleyen kesitsel bir çalışmada olgu grubunda 66, klinik karşılaştırma grubunda 30 ve öğrenme güçlüğü olmayan karşılaştırma grubunda 55 çocukla görüşülerek Sosyodemografik Veri Toplama Aracı, Okul Çağı

Çocukları İçin Duygulanım Bozuklukları ve Şizofreni Görüşme Çizelgesi-Şimdi ve Yaşam Boyu Versiyonu (ÇDŞG-ŞY), Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği (CİYKÖ), Coopersmith Özsaygı Envanteri (CSEI), Bender Gestalt Testi ve Öğrenme Güçlüğü tanı bataryası uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğrenme güçlüğüyle birlikte en sık görülen eş tanılar sırayla DEHB, karşıt olma karşıt gelme bozukluğu, ayrılık anksiyetesi bozukluğu, sosyal anksiyete bozukluğu, enürezis ve depresyonu olmakla birlikte öğrenme güçlüğü olan çocuklara ve ebeveynlerine uygulanan yaşam kalitesi ve benlik saygısı puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu belirtilmektedir (Coşkun, 2015).

Öğrenme güçlüğüne eşlik eden DEHB tanısında bilişsel profilin nasıl etkilendiğini inceleyerek birinci kademede 7-11 yaş arası 70 öğrenci ile görüşülen çalışmada öğrencilere Öğrenme Bozukluğu Belirti Ölçeği, Çocuk ve Ergenlerde Davranış Bozuklukları için DSM-IV'e Dayalı Tarama ve Değerlendirme Ölçeği, Bender-Gestalt Görsel Motor Algılama Çizim Testi, Görsel İşitsel Sayı Dizileri Testi-Form A, Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği, Okuma-Yazmanın Değerlendirilmesi ve Edinburg Lateralizasyon Testi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre görüşülen öğrencilerden %61,4'ünün DEHB eş tanısı olduğu, öğrenme güçlüğü ve DEHB olan grubun yanlış okuma oranlarının sadece öğrenme güçlüğü olan gruba göre daha fazla olduğu, öğrenme güçlüğü ve DEHB olan grubun inatlaşma bozukluğu belirtilerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Karaman, Türkbay, & Gökçe, 2006).

Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan çocuklar için sürdürülen çalışmalar a) öğrenme güçlüğü olan çocuklara sağlanan hizmetler, b) uzman personel yetiştirilmesi, c) sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri, d) öğrenme güçlüğü ile ilgili projeler ve araştırmalar şeklinde değerlendirilerek yapılması gerekenler özetlenmiştir. Buna göre öğrenme güçlüğü alanında uzman ve öğretmen yetiştirmek karşılaşılan en önemli problemlerden biri olarak değerlendirilerek üniversitelerin lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerinde bazı düzenlemeler yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca hizmet içi eğitimlerden sonra izleme çalışmaları yapılması gerektiği, RAM ve

rehabilitasyon merkezinde uygulamaların denetlenmesi, niteliklerin arttırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Güngörmüş Özkardeş, 2012).

Türkiye'de 1972- 2011 yılları arasında özel öğrenme güçlüğüyle ilgili yapılan tarama ve deneysel modelli çalışmaların yanı sıra vaka örnekleri incelemeleri dahil edilerek 71 çalışma betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma türleri başlığıyla bakıldığında en fazla çalışmanın yüksek lisans tezlerinde olduğu, yıllara göre bakıldığında 2011'den geriye giderek en eski çalışmanın 1972'de yapıldığı ve öğrenme güçlüğünü ilk kez konu alması açısından önemli olduğu, çalışmaların desenine göre en fazla tarama modelli çalışmaların olduğu, örneklem özelliklerine göre en fazla çocuklarla görüşüldüğü, görüşülen örneklem büyüklüklerinin 1/3'ünün 100'den fazla olduğu, çalışmaların en fazla İstanbul ve Ankara illerinde yapıldığı, veri toplama araçları olarak en fazla nöropsikolojik ölçekler kullanıldığı, çalışmaların %65'inin öğrenme güçlüğünün türü bahsedilmeden yapılan çalışmalar olduğu belirtilmektedir (Güngörmüş Özkardeş, t.y.).

1.8.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Mini Mental State Examination Test muayenesinin (MMSE) ve Pediatrik Semptom Kontrol Listesinin (PSC) öğrenme güçlüğü olan çocuklarda bilişsel ve psiko-sosyal sorunlar için bir tarama testi olarak uygulanabilirliğini değerlendirme amacıyla Brezilya'da gerçekleştirilen tanımlayıcı ve kesitsel çalışmaya olası öğrenme güçlüğü olan (henüz tıbbi tanısı olmayan fakat öğretmen gözlemiyle hastaneye yönlendirilen) ve yaşları 6 ila 9 arasında değişen 103 çocuk katılmıştır. Erken tespit ve müdahalenin, öğrenme güçlüğünün çocuklar ve aileleri üzerindeki olumsuz akademik ve sosyal etkilerini azaltmanın önemine vurgu yapılan çalışmada, çocuk doktorlarının MMSE ve PSC gibi pratik, doğrulanmış araçların kullanımının, öğrenme güçlüğünün altında yatan bilişsel ve psiko-sosyal sorunlara karşı uyarabileceği, özel gereksinim için sevk edilmesini sağlayabileceği ortaya konmuştur (Santos, ve diğerleri, 2012).

Disleksili çocuğu olan ailelerin ebeveynlik stilleri ve bu ebeveynlik stilleriyle ebeveynlerin yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada yaşları 8 ila 15 arasında değişen 90 çocuğa disleksi tanısı için Disleksi Kontrol Listesi (Dyslexia Checklist) uygulanmıştır. Çocuğu disleksi tanısı alan ve almayan, eğitim seviyesi en az lisans olan 90 ebeveyne ise Ebeveyn Stilleri Ölçeği (Parenting Styles Scale) ve ebeveynlerin yaşam kalitesini ölçmek için Kidscreen-27 Ebeveyn Versiyonu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre disleksili çocuğu olan ebeveynler ile disleksili çocuğu olmayan ebeveynlerin yaşam kaliteleri arasında anlamlı farklılık çıkmaktadır. Dislekili çocuğu olan ebeveynlerin yaşam kalitesi düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Çalışmaya göre ayrıca yaşam kalitesi ve otoriter ebeveyn stili arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Sharif & Najam, 2017).

Öğrenme güçlüğü olan yeni tanılanmış çocukların ebeveynlerinin yaşam kalitesini analiz eden ve klinik ve sosyodemografik özelliklerin yaşam kalitesine etkisini değerlendiren kesitsel bir çalışmada 150 ebeveyne Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Formu (WHOQoL-100) uygulanmıştır. Öğrenme güçlüğü tanısını yeni almış çocukların ebeveynlerin genel yaşam kalitesi psikolojik, çevresel, sosyal yaşam, ruhsal durum olmak üzere dört alanda incelenmiştir. Çok değişkenli analiz sonucunda anne olmanın "zayıf" psikolojik ve sosyal ilişkiler alan puanlarının bağımsız yordayıcısı olduğu ve hasta olmanın da aynı alan puanlarının bir diğer bağımsız yordayıcısı olduğu ortaya konmaktadır. Buna ek olarak çalışma, beş farklı yönün (serbest zaman> olumlu duygular> kuvvet> saygı> cinsellik) ebeveynlerin genel yaşam kaliteleri üzerinde önemli katkıları olduğunu göstermektedir. Çok değişkenli analiz, hasta olmanın "zayıf" serbest zaman ve kuvvet yönleri puanlarının bağımsız yordayıcısı ve erkek çocuk sahibi olmanın "zayıf" kuvvet yönü puanlarının bağımsız yordayıcısı olduğunu ortaya koymaktadır (Karande, 2009).

Disleksili öğrencilerin ve onlarla günlük teması olan öğretmenlerinin deneyimlerini nitel araştırma tekniğiyle incelemeyi amaçlayan bir başka çalışmada 5. Sınıftan 9. Sınıfa kadar 11 öğrenciyle ve bu öğrencilerin 6 öğretmeniyle

görüşülmüştür. Öğretmenlere sorulan sorular şu başlıklarda toplanmıştır: a) öğretmenlerin, çocukları okuyucu ve öğrenci olarak tanımlamaları, b) öğretmenlerin ne öğrettikleri ve öğrencilerin disleksiyle ilgili neler sordukları, c) öğretmenlerin, öğrencilerinin geçmişteki ve şimdiki eğitim deneyimleriyle ilgili neler bildikleri. Öğrencilerin deneyim ve duygularını öğrenmek için sorulan sorular ise şu başlıklar altında toplanmıştır: a) okumayla ve kendilerini okuyucu olarak tanımayla ilgili, b) okumayla ilgili deneyimleri konuşulduğunda duyguları, c) disleksiyi ve kendi beyin yapılarını nasıl algıladıkları. Araştırmanın sonucuna göre, disleksili öğrencilerin hisleri, kendilerini farklı algıladıkları ortaya konmuştur (Zambo, 2004).

Öğretmenlerin disleksiye yönelik tutumlarını, bu tutumların öğretmen beklentileri üzerindeki etkilerini ve disleksili öğrencilerin öğrenme güçlüğü olmayanlara göre akademik başarılarını inceleyen araştırmada 30 öğretmenle görüşülüp, ayrıca 307 öğrencinin de başarı puanı elde edilmiştir. Çalışmaya göre örtük tutum ölçümü, öğretmene bağlı başarı değerlendirmeleri ve disleksili öğrencilerin heceleme başarıları için yordayıcı olurken, açık ölçüm sonuç ölçütlerinden hiçbiri için yordayıcı olmamıştır. Öğretmenlerin disleksili çocuklara karşı olumsuz tutumlarının bilinmesinin sosyal olarak istenmeyeceği varsayımı, kendilerinin açık tutum ölçümlerinde ortaya çıkan yüksek ortalama puanlarıyla desteklenmektedir. Örtük tutum puanlarının orta düzeyde olmasının, öğretmenlerin disleksiye yönelik gerçek tutumlarını yansıtma olasılıklarının açık tutum puanlarından daha yüksek olduğunu öne sürebileceği belirtilmektedir. Örtük tutum, bir şeye gösterilen anlık ve istem dışı reaksiyonlar olarak tanımlanır (Kocabaş, Erdem, & Antalyalı, 2020). Disleksili öğrencilerin, öğretmenleri disleksiye karşı daha olumsuz bir örtük tutum sergilediğinde öğretmenlerinden yazma başarısı için daha düşük öğretmen puanları aldıkları belirtilmektedir. (Hornstra, Denessen, Bakker, van den Bergh, & Voeten, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

İlgili literatür taranarak öğrenme güçlüğüne ilişkin ebeveynlerin hizmetlere erişimleriyle ilgili deneyim bataryasının bulunmadığının saptanmasıyla, araştırmanın tasarımı bu deneyimleri ortaya koymak üzere yapılmıştır. Çeşitli odak grup görüşmeleri ve mülakatlarla veri toplamak, bu verilerle ölçek geliştirmek ve geliştirilen ölçeği uygulama çalışm ası olarak üç aşamadan oluşan bu çalışmada öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin tanılama sürecinden itibaren eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki yaşantılarını ortaya koymak amaçlamıştır. Araştırmanın tasarımının detaylandırıldığı yöntem bölümü araştırmanın modeli, ölçek geliştirme, örneklem, veri toplama ve veri analizi alt başlıklarını içermektedir. İlk olarak araştırma tasarımı ile ilgili bilgiler verilmektedir. İkinci başlıkta araştırmanın örneklemi ile ilgili detaylar anlatılmaktadır. Üçüncü başlık ölçek geliştirme adımlarını içermektedir. Sonraki başlıkta ise veri toplama işlemleri anlatılarak son başlıkta veri analizine ilişkin işlemlerden söz edilmektedir.

Bu araştırma için metodolojinin üç temel yaklaşımı olan sayısal verilerin kullanıldığı nicel, sözel verilerin kullanıldığı nitel ve hem sayısal hem de sözel verilerin kullanıldığı karma yöntem sınıflandırmalarından (Bütün, 2017: 14), hem nitel hem nicel veri toplama ve analiz sürecini içeren karma araştırma yöntemine başvurulmuştur. Karma yöntem araştırmaları özellikle eğitim, sosyoloji, psikoloji, sağlık bilimleri, yönetim bilimleri, program değerlendirme ve bazı fen bilim alanlarında kabul görürken disiplinler arası araştırmalarda gün geçtikçe tercih edilme sıklığı artmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 322). İnter- disipliner bir çalışma alanı olan engellilik araştırmalarında da öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların tanılanmasıyla birlikte ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma deneyimleri gibi çok boyutlu bir süreci incelemek için karma yöntem tercih edilmiştir. Karma yöntem araştırması, felsefi hipotezleri ve kuramsal çerçeveleriyle farklı araştırma

tasarımlarının kullanılarak nitel ve nicel verilerle bütünleştirilmesini kapsayan bir araştırma yaklaşımıdır (Bütün, 2017: 4). En geniş tanımıyla ise karma yöntem araştırması, pragmatist felsefenin ilkeleri ışığında araştırma problemini nitelikli ve çok boyutlu inceleyerek nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasını kapsayan bir araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2016: 325). Bu çalışmanın araştırma deseni ise keşfedici sıralı karma yöntemidir. Bir nitel araştırmayla başlayan bu desen katılımcıların bakış açısını keşfeder. Veri analiziyle elde edilen bilgiler ise ikinci basamak olarak nicel aşamanın oluşturulmasında kullanılır (Bütün, 2017: 16). Açımlayıcı (exploratory) da olarak adlandırılan bu desen sıralı bir yöntem olmakla birlikte önce araştırmanın nitel kısmı gerçekleştirilir, buradan sağlanan sonuçlarla nicel araştırma başlatılır. Örneğin; nitel araştırma geliştirilecek ile anket, skala, envanter vb. gibi araçların temel değişkenleri, temaları, boyutları belirlenerek görüşme, gözlem ve belge analizi gibi nitel yöntemlerle tümevarımcı, potansiyel değişkenler ve temalar ortaya çıkarılır. Sonraki aşamada ise bu değişkenleri ve temaları yansıtan bir nicel veri toplama aracı geliştirilerek genelleme yapılması sağlanacak şekilde bir örneklem seçilerek uygulanır. Sonuçlar bölümünde nitel ve nicel araştırma sonuçları analiziyle raporlandırılır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 325-330).

Şekil 2.1. Keşfedici Sıralı Karma Yöntemler

(Araştırma Deseni, John W. Creswell, s. 220) Üç Temel Karma Yöntem Tasarımlarından Keşfedici Sıralı Karma Yöntemler)

2.2. Ölçek Geliştirme

2.2.1. Ölçek Geliştirme Süreci

Bu araştırmada öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma süreçlerindeki yaşantılarını ortaya koymayı amaçlayan bir ölçek geliştirilmiştir. İlk aşamada 5'li Likert tipi bir ölçek geliştirme, ikinci aşamada ise bu ölçeğin 80 katılımcıya uygulanmasıyla sağlanan veriler oluşturmaktadır. Ölçeği geliştirme aşamasında, ölçülecek niteliğe göre göz önünde bulundurulması gereken özellikler ve prensipler olması gerektiği vurgulanarak aşağıdaki gibi sıralamıştır.

- Ölçülecek tutum veya davranışın belirlenmesi
- Belirlenen konu ile ilgili önceki çalışmaların incelenmesi
- Ölçüm şeklinin belirlenmesi
- Madde havuzunun oluşturulması
- Uzman görüşünün alınması
- Örneklemi temsil eden bir pilot uygulamanın yapılması
- Ölçek maddelerinin değerlendirilmesi
- Ölçeğe nihai halinin kazandırılması (Devellis, 2017; akt. Karakoç & Dönmez, 2014)

Nitel araştırmada sık tercih edilen yöntemlerden görüşme tekniği, önceden hazırlanan soruların belli bir düzen içinde katılımcıya sorularak cevaplarının alınmasıyla gerçekleşen sosyal bir etkileşimdir. Bu çalışmada ölçek maddelerini geliştirmek için yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olarak 3'e ayrılan görüşme tekniğinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. 6 kişi ile yüz yüze görüşülerek literatür taraması ve bazı STK'lar aracılığıyla ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucu belirlenen temalar üzerine hazırlanan 17 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu sistematik bir çerçevede sorularak detaylı bilgiler almaya çalışılmıştır (Rubin ve Rubin, 1995; akt. Demir, 2014: 291). Bunun yanı sıra kişilerin grup içindeki davranışlarından yararlanmak üzere 3 kişiden oluşan bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesi "tehdit altında hissedilmeyen bir

ortamda, ölçülü bir şekilde önceden belirlenmiş bir konu hakkında algıları elde etmek amacıyla dikkatle planlanmış bir tartışmalar serisi" diye tanımlanabilir. Yani bir konu, ürün veya hizmetle ilgili insanların düşünce ve hislerini anlamak amacıyla odak grup görüşmeleri yapılır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 158). Bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri toplamda 5 saat 46 dakika sürmüştür.

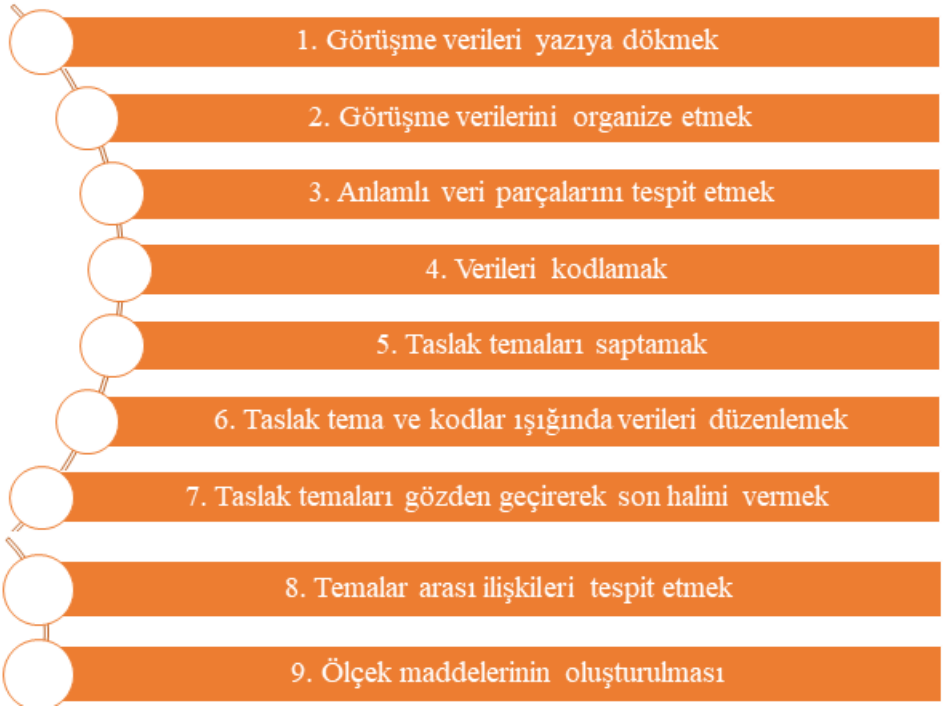
2.2.2. Maddelerin Oluşturulması

Yapılan görüşmelerden ortaya çıkan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, belirli tema ve kavramlar doğrultusunda benzeşen verileri bir arada toplayarak ilgili kişilerin anlamasını kolaylaştıracak şekilde düzenleme ve yorumlamaktır. Bu çerçevede yapılan analizde dört aşama vardır: (1) verileri kodlanma, (2) temaları bulma, (3) kodları ve temaları düzenleme, (4) bulguları tanımlama ve yorumlama (Yıldırım & Şimşek, 2016: 242-243). İlk aşamada yüz yüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin yazıya geçirilmesiyle araştırmacı tarafından ifadeler detaylı bir şekilde incelenerek kodlar belirlendi. Araştırmacı ile eş zamanlı olarak bağımsız iki kodlayıcı tarafından aynı şekilde kodlama yapılmıştır. İkinci aşamada ise elde edilen kodlar kategorize edilerek temalar belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından belirlenen 23 tema, 9 ana temada toplanmıştır. Belirlenen temalar: (1) zorbalık, (2) bilgi kaynakları, (3) yönlendirme desteği, (4) hizmetlerden algılanan sosyal destek, (5) kolaylaştırıcılar, (6) engeller/ zorlaştırıcılar, (7) ebeveyn beklentileri, (8) damgalanma korkusu, (9) hizmetlerden memnuniyet şeklindedir. 1'den 9'a kadar numaralandırılan bu temalara göre, ilk aşamadakinden farklı üç bağımsız kodlayıcı tarafından kategorize edilmiştir. Daha sonra temaları kategorize eden bu üç bağımsız kodlayıcının verileri Pearson Korelasyon analiziyle Pearson r değeri .50 bulunup; pozitif yönde, anlamlı iki değişken arasında kuvvetli bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Üçüncü aşamaya gelindiğinde belirlenen temalar ve alt kategoriler üzerinden ölçek maddeleri oluşturulmuştur. İlk etapta madde havuzunda 156 madde oluşturularak eğitim bilimleri, psikoloji ve tıp alanlarından olmak üzere üç uzman görüşüne başvuruldu. Uzman görüşünün geri bildirimleri üzerine madde sayısı 116'ya

düşürüldü. Alan uzmanının görüşü alındıktan sonra dil geçerliliği için Türk dili ve edebiyatı bölümünden iki uzman görüşü alındı. Likert tipi ölçekte yer alacak maddeler üzerinde öngörülen tüm düzenlemeler yapılmasına rağmen maddelerin istenilen özellikleri ölçüp ölçmediğini anlamak için deneme uygulamasına ihtiyaç vardır (Tezbaşaran, 2008). Dolayısıyla 7 kişi ile pilot uygulama yapılmıştır. Bu kişileri seçerken ebeveynin çocuğunun yaş aralığının 6-14 arası olması ve öğrenme güçlüğü tanısı alması şartı gözetilmiştir. Pilot uygulamadan sonra anlam bakımından birbiriyle benzerlik gösteren ya da anlam karmaşasına yol açan maddeler üzerinde değişiklikler yapılarak madde sayısı 86'ya düşürülmüştür.

Şekil 2.2. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Geliştirme Çalışmasında Görüşme Verilerinin Analizinde İzlenen Aşamalar

(Sosyal bilimlerde nitel araştırmalar, nitel veri analizi, Collins 1999, s. 253'ten uyarlandı.)

2.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İstanbul'da yer alan üniversite hastaneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi bölümünden öğrenme güçlüğü tanısı alan 6-14 yaşları arasındaki çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Görüşmeler, mart ayında başlayan ve etkilerini hala sürdüren COVID-19 pandemi sürecinden dolayı 1 Haziran-20 Temmuz tarihleri arasında 45 kişiyle telefon üzerinden, 35 kişiyle ise yüz yüze olmak üzere toplamda 80 ebeveyn ile yapılmıştır.

2.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmacının hazırladığı "Sosyodemografik Veri Formu", "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB)" ve "Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF)" veri aracı olarak kullanılmıştır.

2.4.1. Sosyodemografik Veri Formu

Sosyodemografik Veri Formu'nda ebeveyni ve çocuğu kapsayan 47 soru sorulmuştur. Bu sorular çoktan seçmeli veya 'evet'- 'hayır' şeklinde yanıtlanabilen sorular şeklinde oluşturulmuştur.

2.4.2. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB)

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasında (ÖGEDEB) yer alan 'Zorbalık' ölçeğinde 15 madde, 'Bilgi Kaynakları' ölçeğinde 9 madde,

‘Yönlendirme Desteği’ ölçeğinde 12 madde, ‘Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek’ ölçeğinde 7 madde, ‘Kolaylaştırıcılar’ ölçeğinde 8 madde, ‘Engeller/Zorlaştırıcılar’ ölçeğinde 7 madde, ‘Ebeveyn Beklentileri’ ölçeği 9 madde, ‘Damgalanma Korkusu’ ölçeği 5 madde, ‘Hizmetlerden Memnuniyet’ ölçeği ise 14 madde içermektedir. Ölçekler ‘hiç katılmıyorum’, ‘kısmen katılmıyorum’, ‘kararsızım’, ‘kısmen katılıyorum’, ‘tamamen katılıyorum’ olmak üzere 5’li Likert tipi ölçek olup ‘Damgalanma Korkusu’ ölçeğinde ‘rapor almadık’, ‘Hizmetlerden Memnuniyet’ ölçeğinde ise ‘bu hizmetten faydalanmadım’ seçenekleri yer almaktadır.

2.4.3. Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısa Formu

Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısa Formu Türkçe Versiyonu (World Health Organization Quality of Life Instrument-BREF-TR). Dünya Sağlık Örgütü tarafından WHOQOL-100’ün kısa formu olarak geliştirilen ve altı boyuttan oluşan WHOQOL-BREF, aynı şekilde altı boyuttan oluşan uzun formun 24 bölümünün her birinden birer soru alınarak ve ayrıca iki madde eklenerek oluşturulmuştur. Bu 24 bölümden bir soru çıkarılıp genel sağlık ve yaşam kalitesi algısıyla ilgili iki soru eklenmesiyle toplamda 26 maddeli kısa form oluşturulmuştur. Maddeler 5’li Likert tipine uygun olarak “1= Hiç hoşnut değilim”, 5= Çok hoşnutum” şeklindedir. Bedensel sağlıkla ilgili uyku, hareketlilik, cinsel yaşam; psikolojik sağlıkla ilgili bedeni kabullenme, kendine güvenme; sosyal ilişkilerle ilgili akraba, komşu ve arkadaş ilişkilerini; çevresel koşullarla ilgili ulaşım, sağlık hizmetlerine erişim gibi maddeleri içeren dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksekliği yaşam kalitesinin de o ölçüde yüksek olduğunu belirtmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Eser ve diğerleri (1999) tarafından sağlanarak bir soru daha içermektedir ve toplamda 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin bu çalışmadaki Crombach alfa iç tutarlılık katsayıları; genel sağlık parametresi için .57, fiziksel sağlık parametresi için .73, psikolojik sağlık parametresi için .71, sosyal ilişkiler parametresi için .76, çevre parametresi için .74 olarak bulunmuştur. Halis Sakız’ın yaptığı çalışmaya göre WHOQOL-BREF ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, bedensel sağlık boyutunda.76, psikolojik sağlık boyutunda .67, sosyal ilişkiler

boyutunda .56 ve son olarak çevre boyutunda .74 şeklinde saptanmıştır (Sakız & Baş, 2018).

2.5.Veri Analizi

Bu araştırmada toplam 80 ebeveyn ile görüşülerek çocuklarının öğrenme güçlüğü tanısı alma sürecindeki deneyimlerini ve bu sürecin, ebeveynlerin yaşam kaliteleri üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla geliştirilen, toplamda 86 maddeli 9 ölçekten oluşan 'Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB)' ölçüm aracının geçerlilik ve güvenirlik açısından sınanmasını hedeflemiştir. Bataryanın geçerliliği kapsamında madde analizi ve temel bileşenler yöntemi ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA), güvenirliği için ise Cronbach Alfa değeri hesaplanarak iç tutarlılık sınaması gerçekleştirilmiştir.

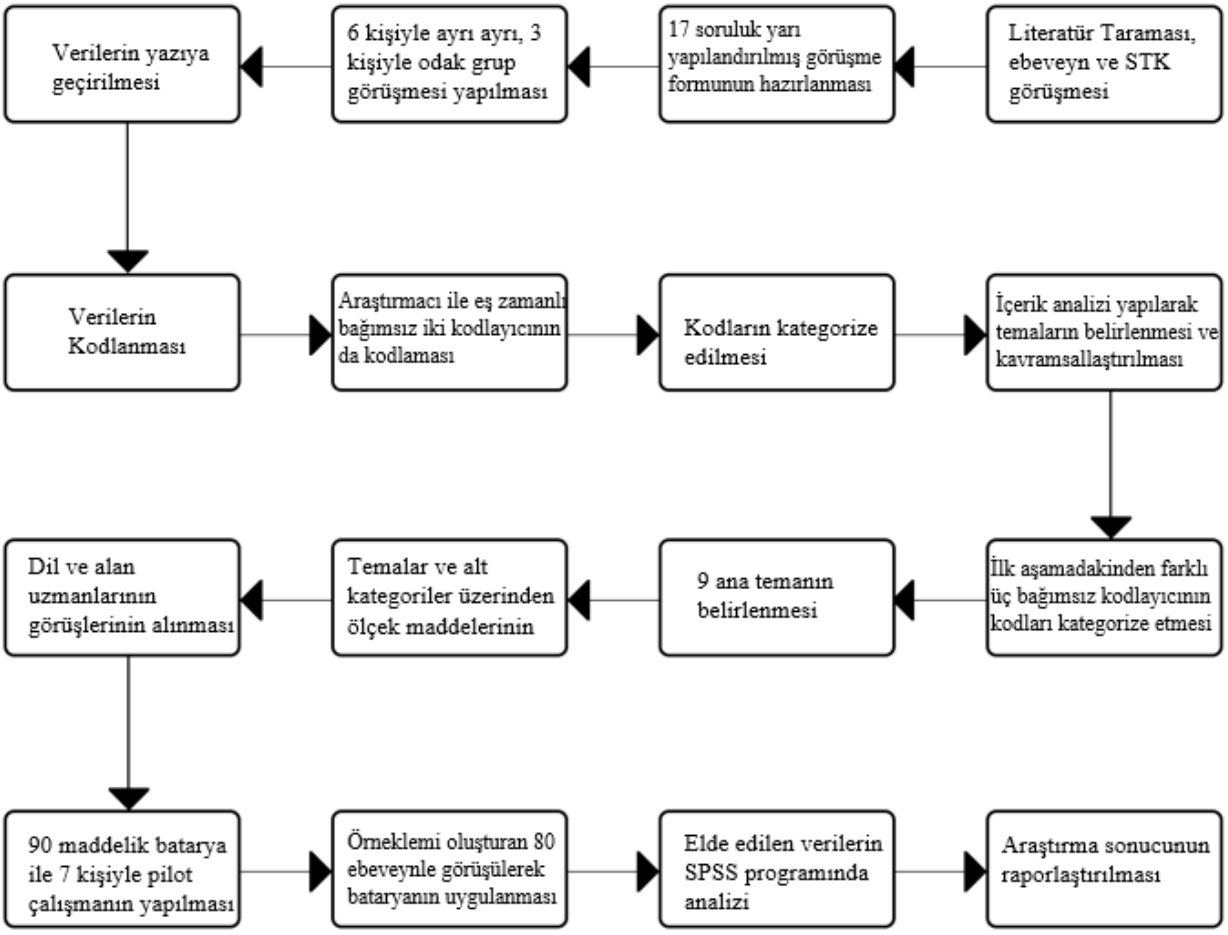
Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliği kapsamında öncelikle batarya her bir ölçek için ayrı yapıları ölçtüğünden her bir ölçek için ayrı ayrı madde ayırt ediciliği için madde-toplam puan korelasyonları incelenmiştir. Her madde için madde-toplam puan korelasyonunun en az .20 olması beklenmiştir. Yine yapı geçerliğiyle ilgili, ÖGEDEB'de yer alan ölçekler kendi içlerinde toplam puan alınan tek boyutlu araçlar olarak geliştirildiği için toplam puan alınan bir endeks bataryası olduğundan, bileşenler ve varimaks rotasyon yönteminin kullanıldığı AFA yürütülmüştür. Verilerin faktör analizi için uygunluğu örneklem büyüklüğünün yeterliliği için hesaplanan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve dağılımın uygunluğu için kullanılan Bartlett küresellik testi ile değerlendirilerek KMO değerinin en az .60 ve Bartlett küresellik testi X^2 değerinin yüksek derecede anlamlı olması ölçüt olarak kabul edilmiştir. AFA adımında öz değeri 1'in üzerinde olan yapıların anlamlı birer faktör oluşturduğu kabul edilmiştir. Ayrıca her maddenin ortak varyans değerinin ve rotasyon öncesi bileşen matrisinde 1.faktöre olan yükünün en az .30 olması hedeflenmiştir. Rotasyon sonrası elde edilen bileşen matrisinde de yine her maddenin ait olduğu faktöre en az .30 ile yüklenmesi

ve çift yüklenmesi durumunda, aradaki farkın en az .10 olması koşulu belirlenmiştir. Belirlenen koşullar sağlanıncaya kadar koşulları sağlamayan maddelerin analizden çıkarılması ve ilgili adımdaki işlemlerin tekrarlanması planlanmıştır. Ölçeğin AFA sonrası son halinin güvenirliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Bu katsayıların en az .70, madde-toplam puan korelasyonlarının ise en az .20 olması beklenmiştir.

Madde analizi, AFA ve güvenirlik analizi SPSS v21.0 uygulamasında incelenerek anlamlılık düzeyi olarak $p<.05$ kabul edilmiştir.

Yapı geçerliliği kapsamında diğer ölçeklerle korelasyonuna da bakılmıştır. Bunun için ise DSÖ'nün Yaşam Kalitesi Kısa Formunun toplam puanları kullanılmıştır.

Şekil 2.3. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası (ÖGEDEB) Geliştirme Aşamaları

Literatür Taraması, ebeveyn ve STK görüşmesi
17 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması
6 kişiyle ayrı ayrı, 3 kişiyle odak grup görüşmesi yapılması
Verilerin yazıya geçirilmesi
İçerik analizi yapılarak temaların belirlenmesi ve kavramsallaştırılması
Kodların kategorize edilmesi
Araştırmacı ile eş zamanlı bağımsız iki kodlayıcının da kodlaması
Verilerin Kodlanması
İlk aşamadakinden farklı üç bağımsız kodlayıcının kodları kategorize etmesi
9 ana temanın belirlenmesi
Temalar ve alt kategoriler üzerinden ölçek maddelerinin
Dil ve alan uzmanlarının görüşlerinin alınması
Araştırma sonucunun raporlaştırılması
Elde edilen verilerin SPSS programında analizi
Örneklemi oluşturan 80 ebeveynle görüşülerek bataryanın uygulanması
90 maddelik batarya ile 7 kişiyle pilot çalışmanın yapılması

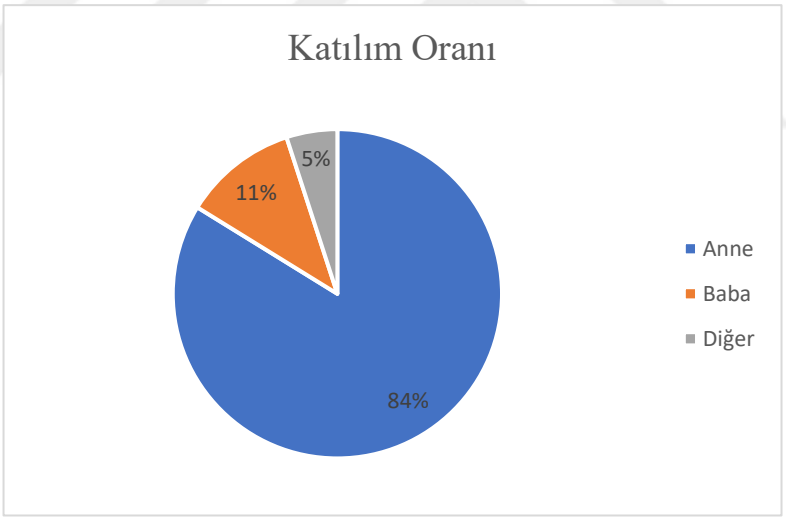
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Geliştirme Çalışması: Betimsel Analiz

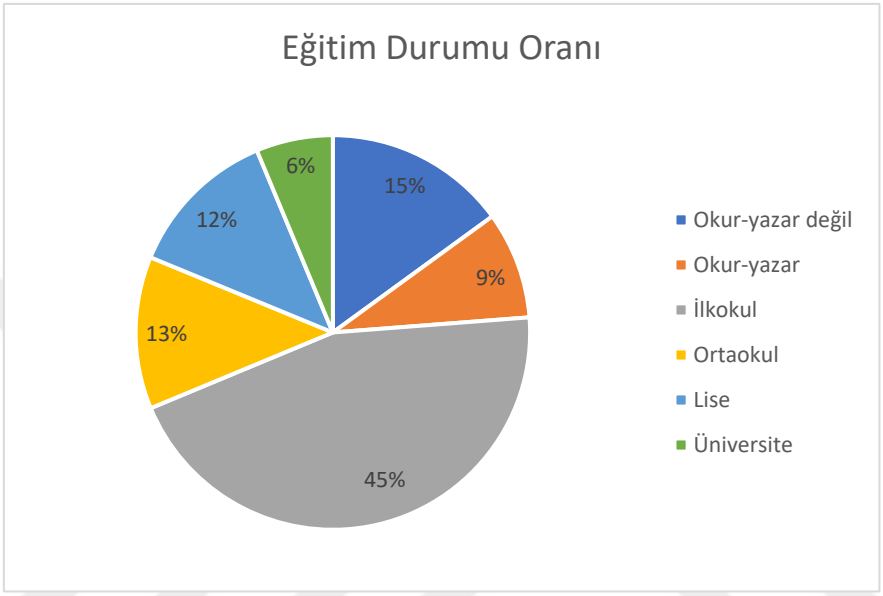
Çalışmayı oluşturan 80 katılımcının %83,8'ini anneler (67 kişi), %11,3'ünü babalar (9 kişi) ve %5'ini ise 'diğer' (4 kişi) kategorisini oluşturan yakın akrabalardır.

Şekil 3.1: Ebeveyn Katılım Oranı

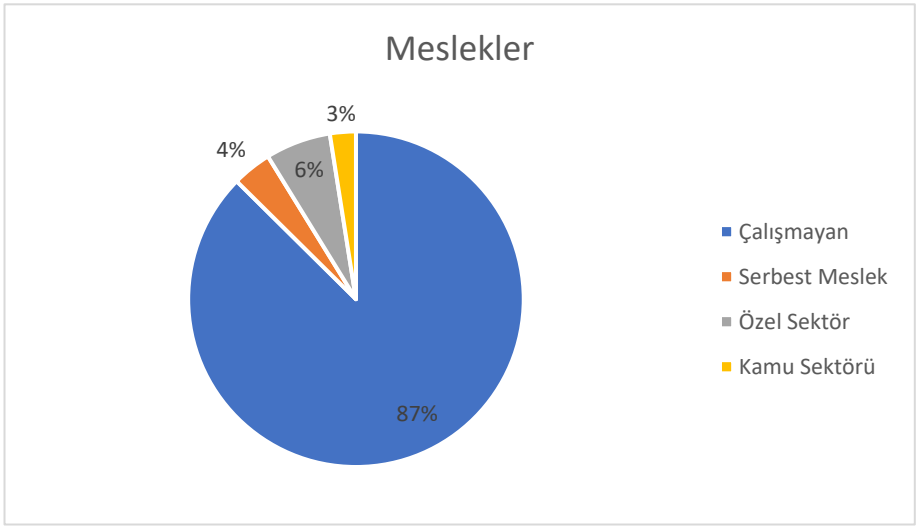
Çalışmada yer alan 80 katılımcıdan öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların annelerinin eğitim durumuna bakıldığında %45'i ilkokul mezunu (36 kişi), %15'i okur-yazar değil (12 kişi), %12,5' ortaokul (10 kişi), %12,5'lise mezunu (10 kişi), %8,8'i okur-yazar (7 kişi), %6,3'ü ise üniversite mezunudur (5 kişi).

Şekil 3.2: Ebeveyn Eğitim Durumu Oranı

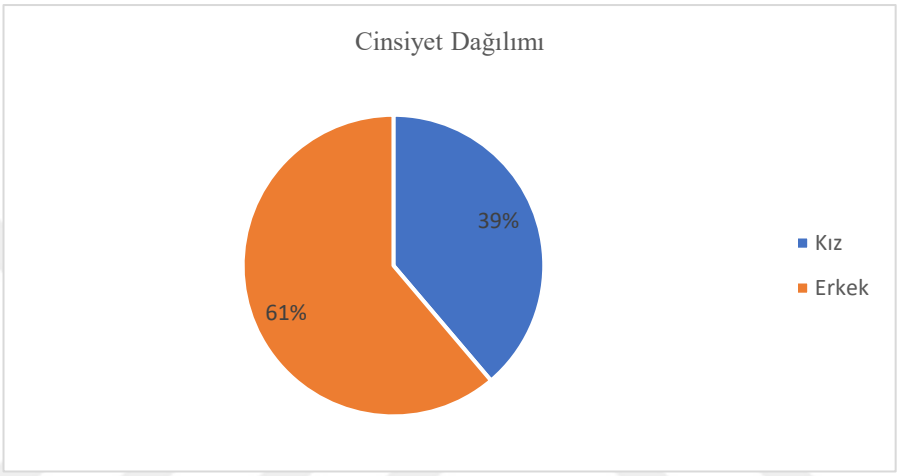
Çalışmada yer alan 80 katılımcının %87,5'i çalışmayan (70 kişi), %6,3'ü özel sektörde çalışan (5 kişi), %3,8'i serbest meslek yapan (3), %2,5'i ise kamu sektöründe çalışan kişilerden (2 kişi) oluşmaktadır.

Şekil 3.3: Ebeveyn İş Durumu

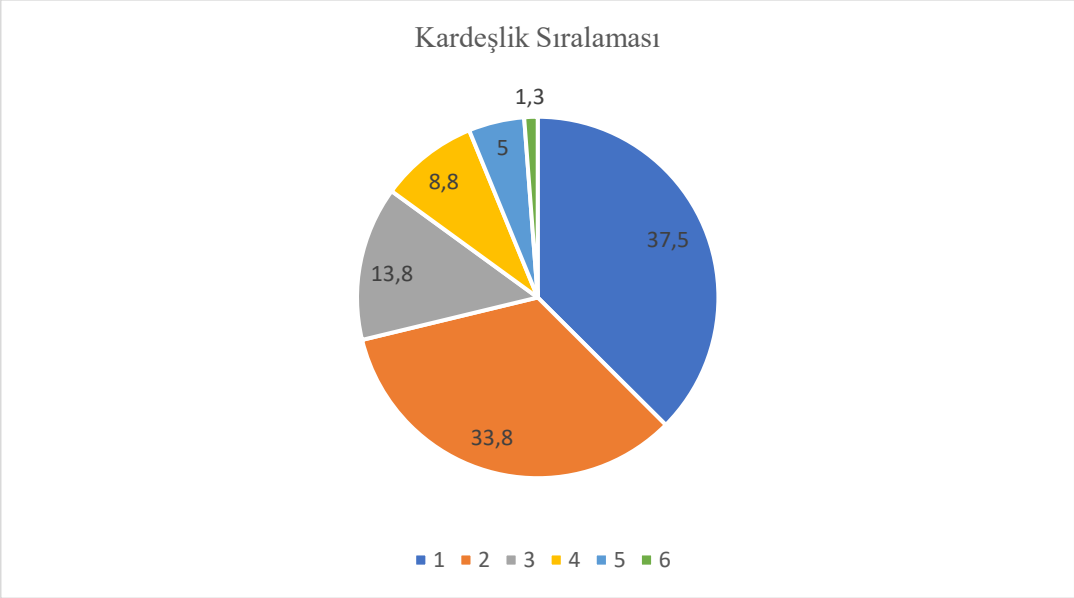
Çalışmada yer alan 80 katılımcının öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının %38,8'i kız (31 kişi), %61,3'ü ise erkek (49 kişi) çocuklarından oluşmaktadır.

Şekil 3.4: Çocuk Cinsiyet Dağılımı

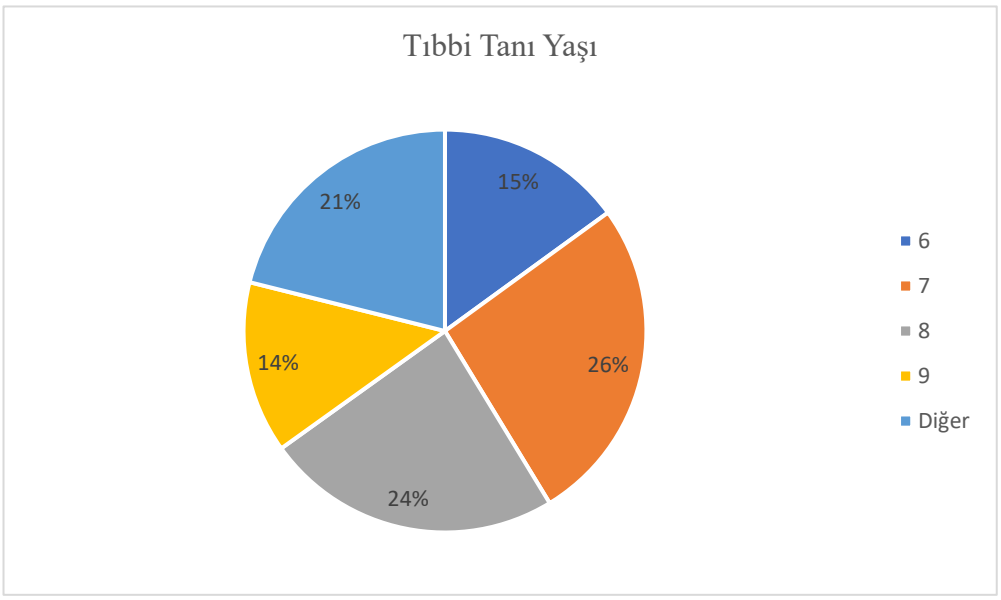
Çalışmada yer alan 80 katılımcının öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının kardeş sıralamasına bakıldığında %37,5' i birinci çocuk (30 kişi), %33,8'i ikinci çocuk (27 kişi), %13,8'i üçüncü çocuk (11 kişi), %8,8'i dördüncü çocuk (7 kişi), %5'i beşinci çocuk (4 kişi), %1,3'ü ise altıncı çocuktur (1 çocuk).

Şekil 3.5: Çocuk- Kardeş

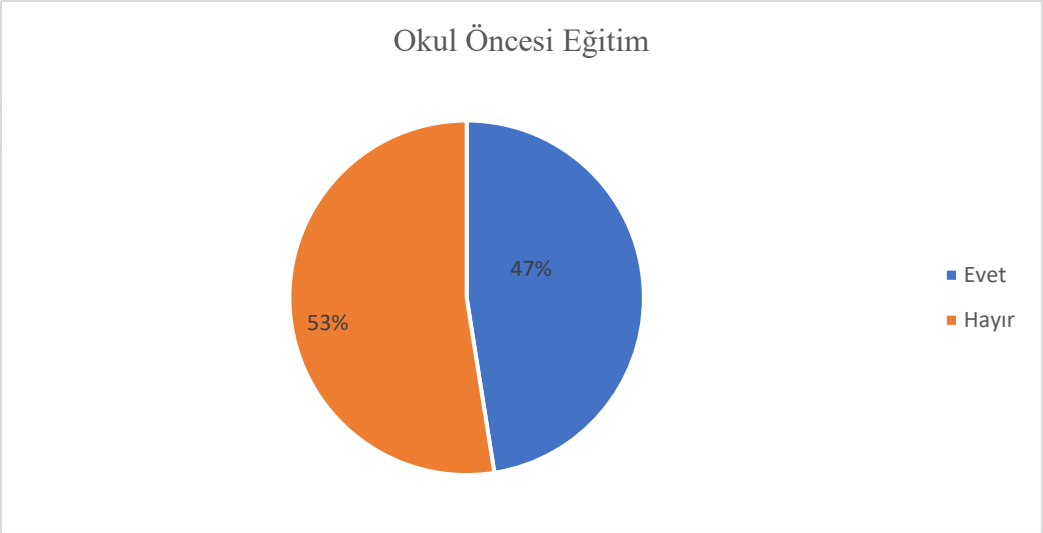
Çalışmada yer alan 80 katılımcının öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının tıbbi tanılanma yaşlarına bakıldığında ise %26,3'ü yedi yaşında (21 kişi), %23,8'i sekiz yaşında (19 kişi), %15'i altı yaşında (12 kişi), %13,8'i dokuz yaşında (11 kişi) ve %21,4'ü ise diğer yaşlarda (17 kişi) tanı çocuklardan oluşmaktadır.

Şekil 3.6: Çocuk Tıbbi Tanılanma Yaşı

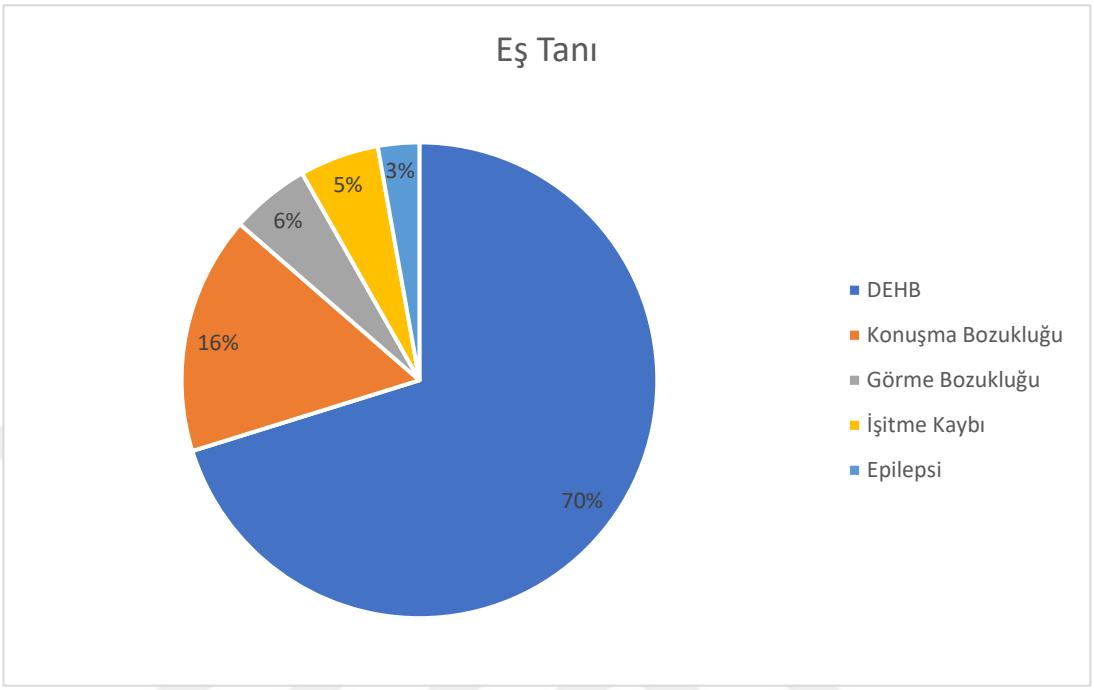
Çalışmada yer alan 80 katılımcının öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının %47,5'i okul öncesi eğitim alan (38 kişi), %52,5'i ise okul öncesi eğitim almayan çocuklardan (42 kişi) oluşmaktadır.

Şekil 3.7: Çocuk Okul Öncesi Eğitim Durumu

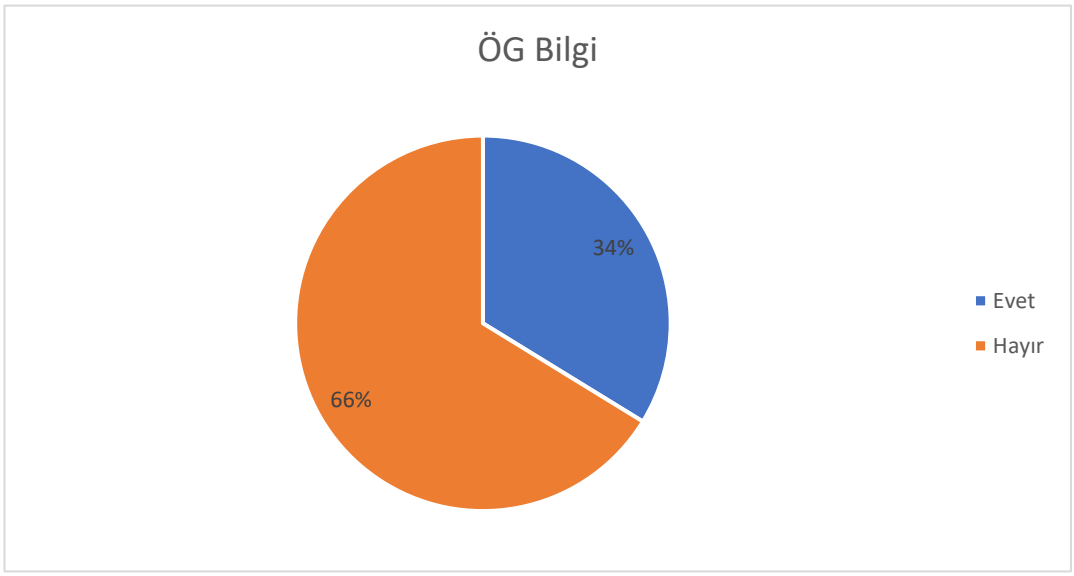
Çalışmada yer alan 80 katılımcının öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının eş tanı alma durumlarına bakıldığında ise %32,5'i (26 kişi) dikkat eksikliği ve hiperaktiite bozukluğu (DEHB), %7,5'i konuşma bozukluğu (6 kişi), %2,5'i işitme kaybı (2 kişi), %2,5'i görme bozukluğu (2 kişi) tanısı alan çocuklardan oluşmaktadır.

Şekil 3.8: Çocuk Eş Tanı

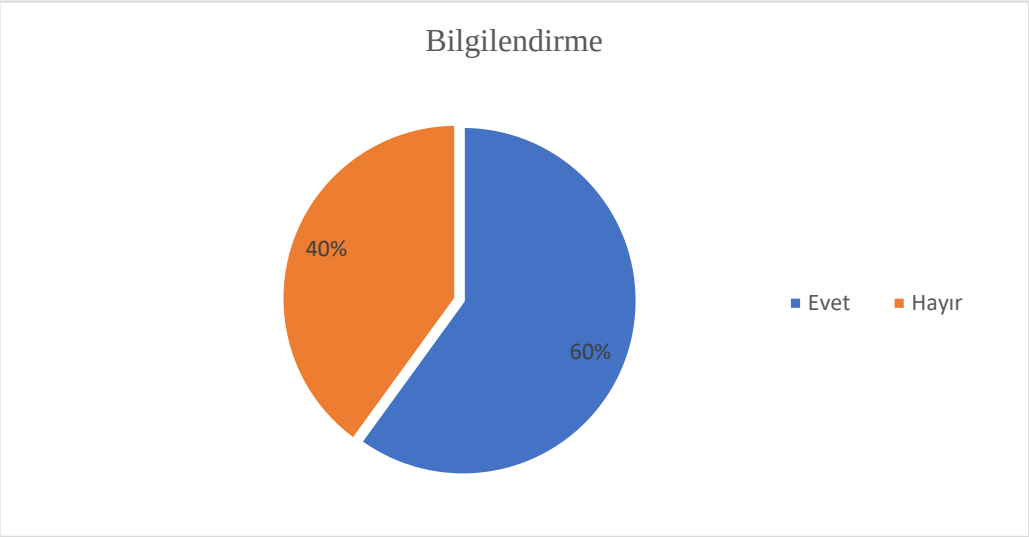
Çalışmada yer alan 80 katılımcının %33,8'i çocuğu tanı almadan önce öğrenme güçlüğünü bilen (27 kişi), %66,3'ü ise çocuğu tanı almadan önce öğrenme güçlüğünü bilmeyen (53 kişi) ebeveynlerden oluşmaktadır.

Şekil 3.9: Ebeveyn Öğrenme Güçlüğü Bilgisi Oranı

Çalışmada yer alan 80 katılımcının %60'ının çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı aldıktan sonra bilgilendirme yapılan ebeveynlerden (48 kişi), %40'ı ise bilgilendirme yapılmayan ebeveynlerden (32 kişi) oluşmaktadır.

Şekil 3.10: Ebeveyn Öğrenme Güçlüğü Bilgilendirilme Oranı

3.2. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Zorbalık Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 15 maddeden oluşan ***Zorbalık*** ölçeğinde bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .29 (6. madde) ile .75 (7. madde) arasında değişmiştir. Bu aşamada hiçbir maddenin ölçekten çıkarılmasına gerek kalmamıştır. Dolayısıyla temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi

(AFA) adımına geçilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .79 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin yüksek düzeyde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.

(KMO= .79; Barlett $\chi 2$ (91) = 601,57; p<.001).

Faktör analizi aşamasında ise tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu, bütün maddelerin birinci faktöre minimum. 30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklendiği tespit edilen 4., 13., 15. maddeler ölçekten çıkarıldıktan sonra toplam varyansın yaklaşık %74'ünü açıklayan dört faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) dört faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryasının 'Zorbalık' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
4	Veli tarafından dışlanma
13	Okul idaresi desteği
15	Çocuğun okula karşı motivasyonu

ÖGEDEB 'Zorbalık' ölçeği son halinde dört faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	FY[1]	OV[2]	MTK[3]
Sınıf öğretmeni tarafından dışlanma. 5 madde. Öz değer= 4.92 Açıklanan Varyans= %41			
Madde No 7	.89	.84	.86
Madde No 8	.82	.70	.76
Madde No 9	.76	.63	.70
Madde No 10	.87	.79	.81
Madde No 11	.85	.78	.81
Sınıf arkadaşları tarafından dışlanma. 3 madde. Öz değer= 1.69 Açıklanan Varyans= %14			
Madde No 1	.84	.73	.63
Madde No 2	.75	.47	.52
Madde No 3	.76	.67	.55
Duygusal şiddet. 2 madde. Öz değer= 1.24 Açıklanan Varyans= %10			
Madde No 12	.82	.65	.57
Madde No 14	.88	.84	.57
Sınıf öğretmeni tarafından şiddet. 2 madde. Öz değer= 1.01 Açıklanan Varyans= %8			
Madde No 5	.64	.56	.41
Madde No 6	.92	.70	.41

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.2'de de görünen, varyansın yaklaşık %41'ini açıklayan birinci faktör, "Sınıf Öğretmeni Tarafından Dışlanma" (5 madde), varyansın %14'ünü açıklayan ikinci faktör "Sınıf Arkadaşları Tarafından Dışlanma" (3 madde), varyansın %10'unu açıklayan üçüncü faktör "Duygusal Şiddet" (2 madde) ve varyansın yaklaşık %8'ini

açıklayan dördüncü faktör "Sınıf Öğretmeni Tarafından Şiddet" (2 madde) olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB 'Zorbalık' ölçeğinin 4 faktörlü son haline ve 12 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.3'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3: ÖGEDEB Zorbalık ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB- TOP[1]	28,99	12,632	.86
ÖGEDEB- SÖDIŞ[2]	13,84	7,947	.92
ÖGEDEB- SADIŞ[3]	8,80	4,367	.74
ÖGEDEB- DUYŞİD[4]	2,88	2,095	.56
ÖGEDEB- SÖŞİD[5]	3,48	2,376	.72

[1]ÖGEDEB Zorbalık- TOP: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği Toplam Puanı;* [2]ÖGEDEB Zorbalık- SÖDIŞ: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği sınıf öğretmeni tarafından dışlanma alt testi;* [3]ÖGEDEB Zorbalık- SADIŞ: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği sınıf arkadaşları tarafından dışlanma alt testi;* [4]ÖGEDEB Zorbalık - DUYŞİD: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği duygusal şiddet alt testi;* [5]ÖGEDEB Zorbalık - SÖŞİD: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği sınıf öğretmeni tarafından şiddet alt testi.*

3.3. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Bilgi Kaynakları Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 9 maddeden oluşan ***Bilgi Kaynakları*** ölçeğinde 1., 2. ve 7. maddelerin dışında bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .23 (8. madde)

ile .60 (4. madde) arasında değişmiştir. 1., 2. ve 7. maddelerin ölçekten çıkarılmasıyla temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) adımına geçilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .62 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.

(KMO= .62; Barlett $\chi 2$ (15) = 137,745; p<.001).

Faktör analizi aşamasında 8. madde dışında tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu, söz konusu maddenin ölçekten çıkartılarak bütün maddelerin birinci faktöre minimum .30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklenen madde gözlenmezken, toplam varyansın yaklaşık %68'ini açıklayan iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) iki faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.4'te gösterilmiştir.

Tablo 3.4: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası 'Bilgi Kaynakları' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
1	Erken tanıya ebeveyn etkisi
2	Erken tanıya sınıf öğretmeni etkisi
7	Sınıf öğretmeninin öğrenme güçlüğü hakkındaki yeterliliği
8	Okul rehberlik servisinin öğrenme güçlüğü hakkındaki yeterliliği

ÖGEDEB 'Bilgi Kaynakları' ölçeği son halinde iki faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.5'te gösterilmiştir.

Tablo 3.5: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Bilgi Kaynakları Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	FY[1]	OV[2]	MTK[3]
Bilgi Kaynakları: Medya. 3 madde. *Öz değer= 2.33 Açıklanan Varyans= %47*			
Madde No 3	.91	.83	.73
Madde No 4	.90	.83	.74
Madde No 5	71	.51	.48
Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları. 2 madde. *Öz değer= 1.08 Açıklanan Varyans=%21*			
Madde No 6	.82	.68	.23
Madde No 9	.73	.57	.23

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.5'te de görüldüğü gibi, varyansın yaklaşık %47'sini açıklayan birinci faktör, "Bilgi Kaynakları: Medya" (3 madde), varyansın %21'ini açıklayan ikinci faktör "Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları" (2 madde) olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB 'Bilgi Kaynakları' ölçeğinin 2 faktörlü son haline ve 5 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.6'da sunulmuştur.

Tablo 3.6: ÖGEDEB Bilgi Kaynakları ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB Bilgi Kaynakları- TOP[1]	14,38	5,738	.67
ÖGEDEB Bilgi Kaynakları- BİLKAM[2]	7,33	4,415	.80
ÖGEDEB Bilgi Kaynakları- BİLKASK[3]	7,05	2,737	.38

[1]ÖGEDEB Bilgi Kaynakları- TOP: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Bilgi Kaynakları Ölçeği Toplam Puanı;* [2]ÖGEDEB Bilgi Kaynakları-BİLKAM: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası *Bilgi Kaynakları Ölçeği Bilgi Kaynakları: Medya alt testi;* [3]ÖGEDEB Bilgi Kaynakları- BİLKASK: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası *Bilgi Kaynakları Ölçeği Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları alt testi.*

3.4. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Yönlendirme Desteği Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 12 maddeden oluşan ***Yönlendirme Desteği*** ölçeğinde 1. madde dışında bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .27 (3. madde) ile .48 (6. madde) arasında değişmiştir. 1. maddenin ölçekten çıkarılmasıyla temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) adımına geçilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .77 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin yüksek düzeyde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.

(KMO= .77; Barlett $\chi 2$ (45) = 476,318; p<.001).

Faktör analizi aşamasında ise 4. madde dışında tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu, söz konusu maddenin ölçekten çıkartılarak bütün maddelerin birinci faktöre minimum .30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklendiği tespit edilen 5. ve 10. Maddeler ölçekten çıkarıldıktan sonra, toplam varyansın yaklaşık %82'sini açıklayan üç faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) üç faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.7'de gösterilmiştir.

Tablo 3.7: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) 'Yönlendirme Desteği' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
1	Tanı öncesi internetten faydalanma
2	Tanı sonrası internetten faydalanma
5	Sınıf öğretmeninin okul rehberlik servisine yönlendirmesi
10	Tanı sonrası okul idaresinden destek

ÖGEDEB 'Yönlendirme desteği' ölçeği son halinde üç faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.8'de verilmiştir.

Tablo 3.8: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	FY[1]	OV[2]	MTK[3]
Sınıf öğretmeni tarafından yönlendirme. 2 madde. *Öz değer= 4.15 Açıklanan Varyans= %52*			
Madde No 3	.88	.82	.81
Madde No 4	.92	.88	.81
Okul rehberlik öğretmeni tarafından yönlendirme. 4 madde. *Öz değer= 1.28 Açıklanan Varyans= %16*			
Madde No 6	.74	.76	.77
Madde No 7	.76	.73	.73
Madde No 8	.89	.82	.75
Madde No 9	.84	.75	.76
RAM tarafından yönlendirme. 2 madde. *Öz değer= 1.12 Açıklanan Varyans= %14*			
Madde No 11	.79	.85	.57
Madde No 12	.91	.83	.57

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.8'de de görüldüğü gibi, varyansın yaklaşık %52'sini açıklayan birinci faktör, "Sınıf Öğretmeni tarafından Yönlendirme" (2 madde), varyansın %16'sini açıklayan ikinci faktör "Rehberlik Öğretmeni Tarafından Yönlendirme" (4 madde), varyansın yaklaşık %14'ünü açıklayan üçüncü faktör ise "RAM Tarafından Yönlendirme" olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB ‘Yönlendirme desteği ’ölçeğinin 3 faktörlü son haline ve 8 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.9’da sunulmuştur.

Tablo 3.9: ÖGEDEB Yönlendirme Desteği ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB Yönlendirme Desteği- TOP[1]	23,30	10,793	.86
ÖGEDEB Yönlendirme Desteği- SÖY[2]	5,28	3,572	.90
ÖGEDEB Yönlendirme Desteği- RÖY[3]	11,29	6,628	.89
ÖGEDEB Yönlendirme Desteği- RAMY[4]	6,74	3,264	.73

[1]ÖGEDEB Yönlendirme Desteği - TOP: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği Toplam Puanı;* [2]ÖGEDEB Yönlendirme Desteği - SÖY: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği sınıf öğretmeni tarafından yönlendirme alt testi;* [3]ÖGEDEB Yönlendirme Desteği - RÖY: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği Rehberlik Öğretmeni tarafından Yönlendirme alt testi;* [4]ÖGEDEB Yönlendirme Desteği- RAMY: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği Rehberlik Araştırma Merkezi Tarafından Yönlendirme alt testi.*

3.5. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 7 maddeden oluşan ***Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek***

ölçeğinde 1. madde dışında bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .27 (3. madde) ile .48 (6. madde) arasında değişmiştir. 1. maddenin ölçekten çıkarılmasıyla temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) adımına geçilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .59 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin yüksek düzeyde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.

(KMO= .59; Barlett $\chi 2$ (15) = 62,484; $p<.001$).

Faktör analizi aşamasında ise 4. madde dışında tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu, söz konusu maddenin ölçekten çıkartılarak bütün maddelerin birinci faktöre minimum .30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklendiği tespit edilmezken, toplam varyansın yaklaşık %62'sini açıklayan iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) iki faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.10'da gösterilmiştir.

Tablo 3.10: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
1	Eğitime evde verilen destek
4	Diğer öğrencilerin velilerinin desteği

ÖGEDEB 'Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek' ölçeği son halinde iki faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.11'de verilmiştir.

Tablo 3.11: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	**FY[1]**	**OV[2]**	**MTK[3]**
İnformal destek. 2 madde. *Özdeğer= 1.90 Açıklanan Varyans= %38*			
Madde No 2	.83	.69	.36
Madde No 3	.81	.67	.36
Formal destek. 3 madde *Özdeğer= 1.19 Açıklanan Varyans= %24*			
Madde No 5	.80	.62	.46
Madde No 6	.87	.67	.59
Madde No 7	.57	.33	.29

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.11'de de görüldüğü gibi, varyansın yaklaşık %38'ini açıklayan birinci faktör, "İnformal Destek" (2 madde), varyansın %24'ünü açıklayan ikinci faktör ise "Formal Destek" (3 madde) olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB 'Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek' ölçeğinin 2 faktörlü son haline ve 5 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.12'de sunulmuştur.

Tablo 3.12: ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek- TOP[1]	11,86	5,189	.58
ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek- İNFDES[2]	5,09	2,856	.53
ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek- FORDES[3]	6,78	3,809	.63

[1]ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek- TOP: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Toplam Puanı;* [2]ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek - İNFDES: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği İnformal Destek alt testi;* [3]ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek - FORDES: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Formal Destek alt testi.*

3.6. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Kolaylaştırıcılar Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 8 maddeden oluşan ***Kolaylaştırıcılar*** ölçeğinde 1. madde dışında bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .27 (2. madde) ile .54 (5. madde) arasında değişmiştir. 1. maddenin ölçekten çıkarılmasıyla temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) adımına geçilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .70 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin yüksek düzeyde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.

(KMO= .70; Barlett $\chi 2$ (21) = 97,371; p<.001).

Faktör analizi aşamasında ise tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu, bütün maddelerin birinci faktöre minimum. 30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklendiği tespit edilmezken, toplam varyansın yaklaşık %53'ünü açıklayan iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) iki faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.13.'te gösterilmiştir.

Tablo 3.13: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Kolaylaştırıcılar' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
1	Ücretli ders alma imkânı

ÖGEDEB 'Kolaylaştırıcılar' ölçeği son halinde iki faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.14'te verilmiştir.

Tablo 3.14: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının Kolaylaştırıcılar Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	FY[1]	OV[2]	MTK[3]
Yapılandırılmamış Kolaylaştırıcılar. 4 madde. Öz değer= 2.56 Açıklanan Varyans= %37			
Madde No 2	.63	.40	.31
Madde No 6	.65	.48	.41
Madde No 7	.85	.73	.63
Madde No 8	.58	.45	.41
Yapılandırılmış Kolaylaştırıcılar. 3 madde Öz değer= 1.18 Açıklanan Varyans= %16			
Madde No 3	.73	.54	.40
Madde No 4	.73	.54	.34
Madde No 5	.68	.60	.44

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.14'te de görüldüğü gibi, varyansın yaklaşık %37'sini açıklayan birinci faktör, "Yapılandırılmamış Kolaylaştırıcılar" (4 madde), varyansın %16'sını açıklayan ikinci faktör ise "Yapılandırılmış Kolaylaştırıcılar" (3 madde) olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB 'Kolaylaştırıcılar' ölçeğinin 2 faktörlü son haline ve 7 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.15'te sunulmuştur.

Tablo 3.15: ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- TOP[1]	16,80	6,99	.70
ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- YAPMAKOY[2]	9,20	4,574	.66
ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- YAPKOY[3]	7,60	3,854	.58

[1]ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- *TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Kolaylaştırıcılar Ölçeği Toplam Puanı;* [2]ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- YAPMAKOY*: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Kolaylaştırıcılar Ölçeği Yapılandırılmamış Kolaylaştırıcılar alt testi;* [3]ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- YAPKOY: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Kolaylaştırıcılar Ölçeği Yapılandırılmış Kolaylaştırıcılar alt testi.*

3.7. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 7 maddeden oluşan ***Engeller/ Zorlaştırıcılar*** ölçeğinde 6 ve 7. Maddeler dışında bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .32 (5. madde) ile .46 (3. madde) arasında değişmiştir. 6. ve 7. maddelerin ölçekten çıkarılmasıyla temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) adımına geçilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .62 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin yüksek düzeyde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.

(KMO= .62; Barlett $\chi 2$ (10) = 79,524; p<.001).

Faktör analizi aşamasında ise tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu, bütün maddelerin birinci faktöre minimum. 30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklendiği tespit edilmezken, toplam varyansın yaklaşık %68'ini açıklayan iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) iki faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.16'da gösterilmiştir.

Tablo 3.16: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Engeller/ Zorlaştırıcılar' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
6	Rapor çıkarmayla ilgili tereddüt
7	Rehberlik Araştırma Merkezi'ne (RAM) randevu alma

ÖGEDEB 'Engeller/ Zorlaştırıcılar' ölçeği son halinde iki faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.17'de verilmiştir.

Tablo 3.17: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	FY[1]	OV[2]	MTK[3]
Kurumsal engel algısı. 3 madde. *Öz değer= 2.21 Açıklanan Varyans= %44*			
Madde No 3	.74	.66	.50
Madde No 4	.65	.49	.43
Madde No 5	.88	.79	.52
Bireysel engel algısı. 2 madde. *Öz değer= 1.19 Açıklanan Varyans=%24*			
Madde No 1	.88	.78	.49
Madde No 2	.79	.70	.49

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.17'de de görüldüğü gibi, varyansın yaklaşık %44'ünü açıklayan birinci faktör, "Kurumsal Engel Algısı" (3 madde), varyansın %24'ünü açıklayan ikinci faktör ise "Bireysel Engel Algısı" (2 madde) olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB 'Engeller/ Zorlaştırıcılar' ölçeğinin 2 faktörlü son haline ve 5 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.18'de sunulmuştur.

Tablo 3.18: ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- TOP[1]	15,80	6,039	.68
ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- KENA[2]	8,65	4,361	.67
ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- BENA[3]	7,15	3,007	.66

[1]ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- TOP: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Toplam Puanı;* [2]ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- KENA: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Kurumsal Engel algısı alt testi;* [3]ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- BENA: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Bireysel Engel algısı alt testi.*

3.8. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Ebeveyn Beklentileri Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 9 maddeden oluşan ***Ebeveyn Beklentileri*** ölçeğinde 7 ve 8. maddeler dışında bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .21 (9. madde) ile .65 (2. madde) arasında değişmiştir. 7. ve 8. maddelerin ölçekten çıkarılmasıyla, temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) adımına geçilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .71 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin yüksek düzeyde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.

(KMO= .71; Barlett $\chi 2$ (21) = 380,299; $p<.001$).

Faktör analizi aşamasında ise 9. madde dışında tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu, bütün maddelerin birinci faktöre minimum. 30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklenen madde tespit edilmezken, toplam varyansın yaklaşık %74'ünü açıklayan iki faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) iki faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.19'da gösterilmiştir.

Tablo 3.19: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Ebeveyn Beklentileri' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
7	Destek eğitim ders saatleri
8	Destek eğitim uygulanma şekli
9	Eğitim hakkı

ÖGEDEB 'Ebeveyn Beklentileri' ölçeği son halinde iki faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.20'de verilmiştir.

Tablo 3.20: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	FY[1]	OV[2]	MTK[3]
Çocuk için destek. 3 madde. *Öz değer= 3.25 Açıklanan Varyans= %54*			
Madde No 3	.79	.67	.62
Madde No 5	.95	.94	.89
Madde No 6	.94	.93	.88
Ebeveyn için destek. 3 madde. *Öz değer= 1.18 Açıklanan Varyans= %20*			
Madde No 1	.87	.76	.51
Madde No 2	.83	.75	.61
Madde No 4	.53	.39	.37

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.20'de de görüldüğü gibi, varyansın yaklaşık %54'ünü açıklayan birinci faktör, "Çocuk İçin Destek" (3 madde), varyansın %20'sini açıklayan ikinci faktör ise "Ebeveyn İçin Destek" (3 madde) olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB 'Ebeveyn Beklentileri' ölçeğinin 2 faktörlü son haline ve 6 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.21'de sunulmuştur.

Tablo 3.21: ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- TOP[1]	25,85	4,979	.73
ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- ÇİD[2]	14,38	1,838	.90
ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- EİD[3]	11,48	3,881	.67

[1]ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- TOP: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeği Toplam Puanı;* [2]ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- ÇİD: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeği çocuk için destek alt testi;* [3]ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- EİD: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeği ebeveyn için destek alt testi.*

3.9. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Damgalanma Korkusu Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 5 maddeden oluşan ***Damgalanma Korkusu*** ölçeğinde 5. madde dışında bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .28 (4. madde) ile .69 (2. madde) arasında değişmiştir. 5. madde ölçekten çıkarılarak temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) adımına geçilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .73 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin anlamlı olduğu

gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.
(KMO= .73; Barlett $\chi 2$ (6) = 126,212; p<.001).

Faktör analizi aşamasında ise 4. madde dışında tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu ve söz konusu madde ölçekten çıkarıldıktan sonra bütün maddelerin birinci faktöre minimum. 30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklenen madde gözlenmezken, toplam varyansın yaklaşık %79'unu açıklayan tek faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) tek faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.22'de gösterilmiştir.

Tablo 3.22: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Damgalanma Korkusu' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
4	Rapor ile ilgili pişmanlık
5	Sınıf öğretmeninin tavrı

ÖGEDEB 'Damgalanma Korkusu' ölçeği son halinde tek faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.23'te verilmiştir.

Tablo 3.23: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Damgalanma Korkusu Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	FY[1]	OV[2]	MTK[3]
Rapor kaygısı. 3 madde. *Öz değer= 2.36 Açıklanan Varyans= %79*			
Madde No 1	.91	.83	.79
Madde No 2	.91	.84	.79
Madde No 3	.83	.69	.66

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.23'de de görüldüğü gibi, varyansın yaklaşık %79'sini açıklayan tek faktörlü bir yapı, "Rapor Kaygısı" (3 madde) olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB 'Damgalanma Korkusu' ölçeğinin 1 faktörlü son haline ve 3 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.24'te sunulmuştur.

Tablo 3.24: ÖGEDEB Damgalanma Korkusu Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB Damgalanma Korkusu	7,96	5,140	.86

3.10. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB) Analizleri: Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği Analizi

Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) yapı geçerliliği ve güvenirliğinin incelendiği bu çalışmada öncelikle, araştırmacı tarafından geliştirilen 9 ölçek ile ilgili madde analizi için madde-toplam puan korelasyonları sınır değeri .20 belirlenmiştir. 14 maddeden oluşan ***Hizmetlerden Memnuniyet*** ölçeğinde bütün maddelerin madde toplam puan korelasyonları .20'nin üzerinde çıkmıştır. Madde toplam korelasyonları .23 (13. madde) ile .63 (7. madde) arasında değişmiştir. Hiçbir maddenin ölçekten çıkarılmasına gerek kalmamıştır. Dolayısıyla temel bileşenler ve varimax döndürmesiyle gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) adımına geçilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı değeri .68 bulunarak Bartlett küresellik testine göre X^2 değerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla örneklemin verilerinin faktör analizine uygun olduğu saptanmıştır.

(KMO= .68; Barlett $\chi 2$ (91) = 547,94; p<.001).

Faktör analizi aşamasında ise 13. madde dışında tüm maddelerin ortak varyans değerlerinin .30'un üzerinde olduğu, bütün maddelerin birinci faktöre minimum .30 faktör yüküyle yüklendiği gözlenmiştir. Dolayısıyla 13. madde çıkarılmıştır. Öte yandan rotasyon sonrası bileşen matrisinde çift yüklendiği tespit edilen 14. madde ve ortak varyans değeri .30'un altında kalan 12. madde de ölçekten çıkarıldıktan sonra toplam varyansın yaklaşık %77'sini açıklayan dört faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı analizden bulunan saçılım grafiği de (scree plot) dört faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Ölçekten çıkarılan maddelerin içerikleri Tablo 3.25'te gösterilmiştir.

Tablo 3.25: Madde analizi ve AFA sonuçlarına göre Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının 'Hizmetlerden Memnuniyet' ölçeğinden elenen maddelerin içeriği

Madde Numarası	Madde İçeriği
12	Çocuk ve ergen psikiyatri bölümünden memnuniyet
13	Hastane randevu sisteminden memnuniyet
14	MEB düzenlemelerinden memnuniyet

ÖGEDEB 'Hizmetlerden Memnuniyet' ölçeği son halinde dört faktörlü yapının açıkladıkları varyans, öz değerler, her bir faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri, ortak varyans ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular ise Tablo 3.26'da verilmiştir.

Tablo 3.26: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeğinin faktör yapısına ve madde-toplam korelasyonlarına ilişkin bulgular

Faktör İsimleri, Madde Numaraları ve Madde İçerikleri	FY[1]	OV[2]	MTK[3]
Sınıf öğretmeninden memnuniyet. 3 madde. *Öz değer= 4.56 Açıklanan Varyans= %42*			
Madde No 1	.89	.85	.76
Madde No 2	.94	.89	.79
Madde No 3	.67	.58	.56
Rehabilitasyon hizmetlerinden memnuniyet. 3 madde. *Öz değer= 1.56 Açıklanan Varyans= %14*			
Madde No 9	.79	.71	.67
Madde No 10	.85	.81	.76
Madde No 11	.78	.65	.56
Okul rehabilitasyon-rehberlik hizmetlerinden memnuniyet. 3 madde. *Öz değer= 1.23 Açıklanan Varyans= %11*			
Madde No 4	.86	.81	.67
Madde No 5	.85	.83	.73
Madde No 8	.66	.54	.48
Okul idaresinden memnuniyet. 2 madde. *Öz değer= 1.10 Açıklanan Varyans= %10*			
Madde No 6	.91	.91	.80
Madde No 7	.88	.89	.80

[1]FY: Faktör yükü; [2]OV: Ortak varyans;[3] MTK: Madde-toplam korelasyonu

Tablo 3.26'da da görüldüğü gibi, varyansın yaklaşık %42'sini açıklayan birinci faktör, "Sınıf Öğretmeninden Memnuniyet" (3 madde), varyansın %14'ünü açıklayan ikinci faktör "Rehabilitasyon Hizmetlerinden Memnuniyet" (3 madde), varyansın

%11'ini açıklayan üçüncü faktör "Okul Rehabilitasyon-Rehberlik Hizmetlerinden Memnuniyet" (3 madde), varyansın %10'unu açıklayan dördüncü faktör ise "Okul İdaresinden Memnuniyet" (2 madde) olarak adlandırılmıştır.

ÖGEDEB 'Hizmetlerden Memnuniyet' ölçeğinin 4 faktörlü son haline ve 11 maddeden oluşan bütününe ait ortalama ve standart sapma değerleri ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 3.27'de sunulmuştur.

Tablo 3.27: ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği ve faktörlerinin tanımlayıcı istatistikleri ile güvenirlik katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	İç Tutarlılık
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- TOP[1]	47,43	11,803	.86
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- SÖMEM[2]	11,40	4,772	.84
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- REHMEM[3]	14,33	3,460	.81
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- OREHMEM[4]	13,48	4,201	.79
ÖGEDEB- OKİMEM[5]	8,23	3,522	.89

[1]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- TOP: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği Toplam Puanı;* [2]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği - SÖMEM: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği sınıf öğretmeninden memnuniyet alt testi;* [3]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği - REHMEM: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği rehabilitasyon hizmetlerinden memnuniyet alt testi;* [4]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği - OREHMEM: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği okul rehabilitasyon-rehberlik hizmetlerinden memnuniyet alt testi;* [5]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği - OKİMEM: *Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği okul idaresinden memnuniyet alt testi.*

3.10. DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu ile ÖGEDEB Alt Testleri Arasındaki Korelasyonlar

Tablo 3.28: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Zorbalık Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Zorbalık Ölçeği- TOP[1]	-,220(*)	-,190	-,087	-,065	-,163
ÖGEDEB Zorbalık Ölçeği- SÖDIŞ2	-,132	-,119	,001	,016	-,166
ÖGEDEB Zorbalık Ölçeği- SADIŞ[3]	-,294(**)	-,255(*)	-,144	-,185	-,105
ÖGEDEB Zorbalık Ölçeği- DUYŞİD[4]	-,036	-,101	-,171	-,022	-,073
ÖGEDEB Zorbalık Ölçeği- SÖŞİD[5]	-,155	-,056	-,047	-,038	-,052

[1]ÖGEDEB Zorbalık- TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği Toplam Puanı; [2]ÖGEDEB Zorbalık- SÖDIŞ: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği sınıf öğretmeni tarafından dışlanma alt testi; [3]ÖGEDEB Zorbalık- SADIŞ: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği sınıf arkadaşları tarafından dışlanma alt testi; [4]ÖGEDEB Zorbalık - DUYŞİD: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği duygusal şiddet alt testi; [5]ÖGEDEB Zorbalık - SÖŞİD: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği sınıf öğretmeni tarafından şiddet alt testi. GSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Genel Sağlık Alt Parametresi Son, FSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Fiziksel Sağlık Alt Parametresi Son, SIson: DSÖ Yaşam Kalitesi Sosyal İlişkiler Alt Parametresi Son, ÇEVson: DSÖ Yaşam Kalitesi Çevre Alt Parametresi Son.
*p<.05; **p<.01

Tablo 3.28'e göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Genel Sağlık alt parametresinin; Zorbalık ölçeği 'sınıf arkadaşları tarafından dışlanma' alt testiyle (r=294, p<0.01) ve Zorbalık toplam puanı ile (r=220, p<0.05), fiziksel sağlık parametresinin ise 'sınıf arkadaşları tarafından dışlanma' alt testiyle orta düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin kendi içlerindeki korelasyonlarına bakıldığında ise sınıf öğretmeni tarafından dışlanma ve sınıf arkadaşları tarafından dışlanma alt testleri arasında orta düzeyde ve pozitif yönde (r=345, p<0.01), sınıf öğretmeni tarafından dışlanma ile sınıf öğretmeni tarafından şiddet alt testleri arasında orta düzeyde ve pozitif yönde (r=426, p<0.01) ilişkili bulunmuştur. Zorbalık ölçeği toplam puanıyla dört alt testin ise birbirleriyle pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içermesi geçerliliğin yüksek olduğuna dair bir kanıt oluşturmaktadır (r=890, p<0.01; r=680, p<0.01; r=551, p<0.01; r=602, p<0.01).

Tablo 3.29: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Bilgi Kaynakları Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Bilgi Kaynakları Ölçeği-TOP[1]	,138	,291(**)	,332(**)	,392(**)	,283(*)
ÖGEDEB Bilgi Kaynakları Ölçeği-BİLKAM[2]	,141	,304(**)	,298(**)	,305(**)	,222(*)
ÖGEDEB Bilgi Kaynakları Ölçeği-BİLKASK[3]	,062	,120	,214	,329(**)	,236(*)

1ÖGEDEB Bilgi Kaynakları- TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Bilgi Kaynakları Ölçeği Toplam Puanı; [2]ÖGEDEB Bilgi Kaynakları-BİLKAM: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Bilgi Kaynakları Ölçeği Bilgi Kaynakları: Medya alt testi; [3]ÖGEDEB Bilgi Kaynakları- BİLKASK: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Bilgi Kaynakları Ölçeği Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları alt testi. GSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Genel Sağlık Alt Parametresi Son, FSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Fiziksel Sağlık Alt Parametresi Son, SIson: DSÖ Yaşam Kalitesi Sosyal İlişkiler Alt Parametresi Son, ÇEVson: DSÖ Yaşam Kalitesi Çevre Alt Parametresi Son.
*p<.05; **p<.01

Tablo 3.29'a göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Fiziksel sağlık alt parametresinin; Bilgi Kaynakları: Kamu alt testi (r=304, p<0.01), Bilgi Kaynakları toplam puanı ile (r=291, p<0.01) orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Psikolojik Sağlık alt parametresinin yine Bilgi Kaynakları: Kamu alt testi (r=298, p<0.01) ve Bilgi kaynakları toplam puanıyla (r=332, p<0.01) orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Sosyal İşlevsellik alt parametresinin; Bilgi Kaynakları: Kamu (r=305, p<0.01), Bilgi kaynakları: Sağlık Kurumları (r=329, p<0.01), Bilgi Kaynakları toplam puanı ile (r=392, p<0.01) orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Çevresel İşlevsellik alt parametresinin; Bilgi Kaynakları: Kamu (r=222, p<0.05), Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları (r=236, p<0.05), Bilgi Kaynakları toplam puanıyla (r=283, p<0.05) orta düzeye yakın ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin kendi içindeki ilişkisine bakıldığında ise Bilgi Kaynakları: Kamu ile Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları alt testlerinin birbirleriyle düşük bandında orta düzeye yakın ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (r=246, p<0.05). Bilgi Kaynakları ölçeği toplam puanıyla iki alt testin ise birbirleriyle pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu

bulunmuştur. Alt testlerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içermesi geçerliliğin yüksek olduğuna dair bir kanıt oluşturmaktadır (r=887, p<0.01; r=666, p<0.01).

Tablo 3.30: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Yönlendirme Desteği Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Yönlendirme Desteği Ölçeği-TOP[1]	,046	,000	,089	,213	,140
ÖGEDEB Yönlendirme Desteği Ölçeği-SÖY[2]	,064	,002	,060	,144	,109
ÖGEDEB Yönlendirme Desteği Ölçeği-RÖY[3]	-,008	-,057	,054	,152	,102
ÖGEDEB Yönlendirme Desteği Ölçeği-RAMY[4]	,099	,112	,119	,238(*)	,137

[1]ÖGEDEB Yönlendirme Desteği - TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği Toplam Puanı; [2]ÖGEDEB Yönlendirme Desteği - SÖY: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği sınıf öğretmeni tarafından yönlendirme alt testi; [3]ÖGEDEB Yönlendirme Desteği - RÖY: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği Rehberlik Öğretmeni tarafından Yönlendirme alt testi; [4]ÖGEDEB Yönlendirme Desteği- RAMY: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği Rehberlik Araştırma Merkezi Tarafından Yönlendirme alt testi. GSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Genel Sağlık Alt Parametresi Son, FSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Fiziksel Sağlık Alt Parametresi Son, SIson: DSÖ Yaşam Kalitesi Sosyal İlişkiler Alt Parametresi Son, ÇEVson: DSÖ Yaşam Kalitesi Çevre Alt Parametresi Son.
**p*<.05; ***p*<.01

Tablo 3.30'a göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Sosyal İşlevsellik alt parametresiyle Yönlendirme Desteği: RAM alt testinin orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (r=238, p<0.01). Alt testlerin kendi içlerindeki korelasyonlarına bakıldığında ise rehber öğretmeninin yönlendirme desteği alt testinin; sınıf öğretmeninin yönlendirme desteğiyle yüksek düzeyde ve pozitif yönde (r=520, p<0.01), RAM yönlendirme desteğiyle orta düzeyde ve pozitif yönde (r=420, p<0.01), yönlendirme desteği toplam puanıyla ise çok yüksek düzeyde ve pozitif yönde ilişkiye rastlanmıştır (r=913, p<0.01). Yönlendirme desteği ölçeği toplam puanıyla üç alt testin ise birbirleriyle pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içermesi geçerliliğin yüksek olduğuna dair bir kanıt oluşturmaktadır (r=913, p<0.01; r=733, p<0.01; r=651, p<0.01).

Tablo 3.31: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği- TOP[1]	,111	,153	,122	,225(*)	,188
ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği- İNFDES [2]	,158	,281(*)	,185	,269(*)	,164
ÖGEDEB H Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği- FORDES[3]	,033	-,002	,028	,104	,133

[1]ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek- TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Toplam Puanı; [2]ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek - İNFDES: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği İnformal Destek alt testi; [3]ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek - FORDES: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Formal Destek alt testi. GSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Genel Sağlık Alt Parametresi Son, FSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Fiziksel Sağlık Alt Parametresi Son, SIson: DSÖ Yaşam Kalitesi Sosyal İlişkiler Alt Parametresi Son, ÇEVson: DSÖ Yaşam Kalitesi Çevre Alt Parametresi Son.
*p<.05; **p<.01

Tablo 3.31'e göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Sosyal İşlevsellik alt parametresinin Informal Destek alt testi (r=269, p<0.05) ve Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek toplam puanıyla (r=225, p<0.05) orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Fiziksel Sağlık alt parametresinin ise Informal Destek alt testiyle (r=281, p<0.05) orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeği toplam puanının iki alt testinin ise birbirleriyle pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içermesi geçerliliğin yüksek olduğuna dair bir kanıt oluşturmaktadır (r=842, p<0.01; r=694, p<0.01).

Tablo 3.32: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Kolaylaştırıcılar Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği-TOP[1]	,169	,125	,259(*)	,284(*)	,289(**)
ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği-YAPMAKOY [2]	,113	,116	,251(*)	,290(**)	,281(*)
ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği-YAPKOY[3]	,172	,090	,171	,171	,192

[1]ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Kolaylaştırıcılar Ölçeği Toplam Puanı; [2]ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- YAPMAKOY: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Kolaylaştırıcılar Ölçeği Yapılandırılmamış Kolaylaştırıcılar alt testi; [3]ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar Ölçeği- YAPKOY: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Kolaylaştırıcılar Ölçeği Yapılandırılmış Kolaylaştırıcılar alt testi. GSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Genel Sağlık Alt Parametresi Son, FSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Fiziksel Sağlık Alt Parametresi Son, SIson: DSÖ Yaşam Kalitesi Sosyal İlişkiler Alt Parametresi Son, ÇEVson: DSÖ Yaşam Kalitesi Çevre Alt Parametresi Son.
*p<.05; **p<.01

Tablo 3.32'ye göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Psikolojik Sağlık alt parametresinin; Kolaylaştırıcılar: Yapılandırılmamış alt testi (r=251, p<0.05) ve Kolaylaştırıcılar toplam puanıyla (r=259, p<0.05) orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Sosyal İşlevsellik alt parametresinin; Kolaylaştırıcılar: Yapılandırılmamış alt testi (r=290, p<0.01) ve Kolaylaştırıcılar toplam puanıyla (r=284, p<0.05) orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkide olduğu bulunmuştur. Çevresel İşlevsellik alt parametresinin; Kolaylaştırıcılar: Yapılandırılmamış alt testi (r=281, p<0.05) ve Kolaylaştırıcılar toplam puanıyla (r=289, p<0.01) orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkide olduğu bulunmuştur. Kolaylaştırıcılar ölçeği toplam puanıyla iki alt testin ise birbirleriyle pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içermesi geçerliliğin yüksek olduğuna dair bir kanıt oluşturmaktadır (r=794, p<0.01; r=859, p<0.01).

Tablo 3.33: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği-TOP[1]	-,115	-,097	-,037	-,188	-,030
ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği-KENA[2]	-,058	-,063	,013	-,097	,064
ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği-BENA[3]	-,147	-,103	-,093	-,238(*)	-,152

[1]ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Toplam Puanı; [2]ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- KENA: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Kurumsal Engel algısı alt testi; [3]ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar- BENA: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği Bireysel Engel algısı alt testi. GSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Genel Sağlık Alt Parametresi Son, FSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Fiziksel Sağlık Alt Parametresi Son, SIson: DSÖ Yaşam Kalitesi Sosyal İlişkiler Alt Parametresi Son, ÇEVson: DSÖ Yaşam Kalitesi Çevre Alt Parametresi Son.
*p<.05; **p<.01

Tablo 3.33'e göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Sosyal İşlevsellik alt parametresinin; Bireysel Engeller alt testi arasında orta düzeyde ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (r= 238, p<0.05). Engeller ölçeği toplam puanıyla iki alt testinise birbirleriyle pozitif yönde ve çok yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içermesi geçerliliğin yüksek olduğuna dair bir kanıt oluşturmaktadır (r=882, p<0.01; r=730, p<0.01).

Tablo 3.34: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Ebeveyn Beklentileri Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri Ölçeği-TOP[1]	-,090	-,026	-,058	,085	-,046
ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri Ölçeği- ÇİD [2]	-,083	-,057	,048	,096	-,010
ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri Ölçeği- EİD [3]	-,076	-,006	-,097	,064	-,054

[1]ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeği Toplam Puanı; [2]ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- ÇİD: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeği çocuk için destek alt testi; [3]ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri- EİD: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeği ebeveyn için destek alt testi. GSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Genel Sağlık Alt Parametresi Son, FSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Fiziksel Sağlık Alt Parametresi Son, SIson: DSÖ Yaşam Kalitesi Sosyal İlişkiler Alt Parametresi Son, ÇEVson: DSÖ Yaşam Kalitesi Çevre Alt Parametresi Son.
*p<.05; **p<.01

Tablo 3.34'e göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu alt parametreleri ile Ebeveyn Beklentileri ölçeği alt testleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadı. Fakat alt testlere bakıldığında çocuk beklenti alt testinin ebeveyn beklenti alt testiyle orta düzeyde ve pozitif yönde anlamı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Ebeveyn beklentileri ölçeği toplam puanıyla iki alt testin ise birbirleriyle pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içermesi geçerliliğin yüksek olduğuna dair bir kanıt oluşturmaktadır ($r=716$, $p<0.01$; $r=944$, $p<0.01$).

Tablo 3.35: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Damgalanma Korkusu Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Damgalanma Korkusu Ölçeği-RAK [1]	-,093	-,030	,064	-,061	-,113

[1]ÖGEDEB Damgalanma Korkusu- RAK: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Damgalanma Korkusu Ölçeği Rapor Kaygısı alt testi
*p<.05; **p<.01

Tablo 3.35'e göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu alt parametreleri ile Damgalanma Korkusu ölçeği arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadı.

Tablo 3.36: DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu Alt Parametreleri ile Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği Faktörleri Arasındaki İlişkiler

	GSson	FSson	PSson	SIson	ÇEVson
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- TOP[1]	,029	-,040	-,121	-,062	-,074
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- SÖMEM[2]	,141	-,059	-,053	,016	,130
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- REHMEM[3]	-,113	-,106	-,190	-,060	-,201
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- OREHMEM[4]	,039	-,004	-,040	-,072	-,069
ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- OKİMEM[5]	-,027	,057	-,099	-,086	-,143

[1]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği- TOP: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği Toplam Puanı; [2]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği - SÖMEM: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği sınıf öğretmeninden memnuniyet alt testi; [3]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği - REHMEM: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği rehabilitasyon hizmetlerinden memnuniyet alt testi; [4]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği - OREHMEM: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği okul rehabilitasyon-rehberlik hizmetlerinden memnuniyet alt testi; [5]ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği - OKİMEM: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği okul idaresinden memnuniyet alt testi. . GSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Genel Sağlık Alt Parametresi Son, FSson: DSÖ Yaşam Kalitesi Fiziksel Sağlık Alt Parametresi Son, SIson: DSÖ Yaşam Kalitesi Sosyal İlişkiler Alt Parametresi Son, ÇEVson: DSÖ Yaşam Kalitesi Çevre Alt Parametresi Son.
**p*<.05; ***p*<.01

Tablo 3.36'ya göre, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu alt parametreleri ile Hizmetlerde Memnuniyet ölçeği alt testleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadı. Alt testlere bakıldığında ise sınıf öğretmeninden memnuniyet alt testinin; RAM (r=341, p<0.01), rehberlik servisi (r=388, p<0.01) ve okul idaresinden memnuniyetle (r=385, p<0.01) orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Hizmetlerden memnuniyet ölçeği toplam puanıyla dört alt testin ise birbirleriyle pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Alt testlerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişki içermesi geçerliliğin yüksek olduğuna dair bir kanıt oluşturmaktadır (r=757, p<0.01; r=712, p<0.01; r=759, p<0.01; r=721, p<0.01).

Tablo 3.37: ÖGEDEB Toplam Puanlar

		ZorbalikTop	BilgiKaynTtoplam	YonlDestToplam	BPSToplam	KolayToplam	EngelToplam	BeklentiToplam	RaporKaygisi	MemnToplam
ZorbalikTop	Pearson Correlation		-0,079	-,292(**)	-,345(**)	-,421(**)	,473(**)	0,205	0,006	-,404(**)
	Sig. (2-tailed)		0,488	0,009	0,002	0	0	0,068	0,959	0
	N		80	80	80	80	80	80	80	80
BilgiKaynTtoplam	Pearson Correlation			,319(**)	0,212	,337(**)	-0,072	0,077	0,024	-,256(*)
	Sig. (2-tailed)			0,004	0,059	0,002	0,526	0,498	0,835	0,022
	N			80	80	80	80	80	80	80
YonlDestToplam	Pearson Correlation				,557(**)	,579(**)	-,280(*)	-0,033	-0,01	0,012
	Sig. (2-tailed)				0	0	0,012	0,771	0,933	0,917
	N				80	80	80	80	80	80
BPSToplam	Pearson Correlation					,486(**)	-,221(*)	-0,046	0,075	0,027
	Sig. (2-tailed)					0	0,048	0,686	0,51	0,809
	N					80	80	80	80	80
KolayToplam	Pearson Correlation						-,242(*)	-0,137	-0,085	0,119
	Sig. (2-tailed)						0,031	0,225	0,451	0,292
	N						80	80	80	80
EngelToplam	Pearson Correlation							,313(**)	-0,058	-,358(**)
	Sig. (2-tailed)							0,005	0,611	0,001
	N							80	80	80
BeklentiToplam	Pearson Correlation								-0,029	-0,205
	Sig. (2-tailed)								0,799	0,067
	N								80	80
RaporKaygisi	Pearson Correlation									0,098
	Sig. (2-tailed)									0,388
	N									80
MemnToplam	Pearson Correlation									
	Sig. (2-tailed)									
	N									

** p<0.01
* p<0.05

Tablo 3.37'ye göre, ÖGEDEB alt testleri toplam puanlarına bakıldığında zorbalık ölçeği toplam puanın; hizmetlerden algılanan sosyal destek toplam puanıyla

orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı (r=-345, p<0.01), kolaylaştırıcılar ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı (r=-421, p<0.01), engeller ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı (r=473, p<0.01), hizmetlerden memnuniyet ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı (r=404, p<0.01) ilişkisine rastlanmıştır. Bilgi kaynakları ölçeği toplam puanının; yönlendirme desteği toplam puanıyla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı (r=319, p<0.01), kolaylaştırıcılar toplam puanıyla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı (r=337, p<0.01), hizmetlerden memnuniyet toplam puanıyla (r=-256, p<0.01) orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı ilişkisine rastlanmıştır. Yönlendirme desteği ölçeği toplam puanının; hizmetlerden algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanıyla yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı (r=557, p<0.01), kolaylaştırıcılar ölçeği toplam puanıyla yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı (r=579, p<0.01), engeller ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı (r=-280, p<0.05) ilişkisine rastlanmıştır. Hizmetlerden algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanının; kolaylaştırıcılar ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı (r=486, p<0.01), engeller ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı (r=-221, p<0.05) ilişkisine rastlanmıştır. Kolaylaştırıcılar ölçeği toplam puanının; engeller ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı (r=-242, p<0.01) ilişkisine rastlanmıştır. Engeller/ Zorlaştırıcılar ölçeği toplam puanının; ebeveyn beklentileri ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı (r=313, p<0.01), hizmetlerden memnuniyet ölçeği toplam puanıyla orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı (r=-358, p<0.05) ilişkisine rastlanmıştır. Ebeveyn beklentileri ölçeği toplam puanının diğer ölçeklerin toplam puanlarıyla herhangi anlamlı bir ilişkisine rastlanmamıştır. Damgalanma korkusu ölçeği toplam puanının diğer ölçeklerin toplam puanlarıyla herhangi anlamlı bir ilişkisine rastlanmamıştır.

Tablo 3.38: ÖGEDEB Alt Testlerini Sosyodemografik Verilerle İlişikleri

		ZorbalikTop	BilgiKaynTtoplam	YonlDestToplam	BPSToplam	KolayToplam	EngelToplam	BeklentiToplam	RaporKaygisi	MemnTopl am	Çocuk_Yaş	Toplam_Çocuk_Sayısı	Kaçıncı_Çocuk	Tıbbi_Tanı_Yaşı	Anne_Yaş	Baba_Yaş	Okul_Süresi
ZorbalikTop	Pearson Correlation		-0,079	-,292(**)	-,345(**)	-,421(**)	,473(**)	0,205	0,006	-,404(**)	0,109	0,12	0,188	0,044	0,187	0,162	-0,039
	Sig. (2-tailed)		0,488	0,009	0,002	0	0	0,068	0,959	0	0,336	0,29	0,096	0,697	0,098	0,157	0,732
	N		80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	78	80
BilgiKaynTtoplam	Pearson Correlation			,319(**)	0,212	,337(**)	-0,072	0,077	0,024	-,256(*)	0,067	-,268(*)	-0,156	-0,132	-0,07	-0,091	-0,183
	Sig. (2-tailed)			0,004	0,059	0,002	0,526	0,498	0,835	0,022	0,557	0,016	0,166	0,244	0,536	0,429	0,104
	N			80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	78	80
YonlDestToplam	Pearson Correlation				,557(**)	,579(**)	-,280(*)	-0,033	-0,01	0,012	0,026	0,172	,273(*)	-0,046	-0,002	-0,024	0
	Sig. (2-tailed)				0	0	0,012	0,771	0,933	0,917	0,822	0,127	0,014	0,683	0,987	0,834	0,997
	N				80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	78	80
BPSToplam	Pearson Correlation					,486(**)	-,221(*)	-0,046	0,075	0,027	0,008	-0,051	-0,029	-0,096	-0,117	0,02	-0,029
	Sig. (2-tailed)					0	0,048	0,686	0,51	0,809	0,945	0,654	0,8	0,399	0,303	0,862	0,799
	N					80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	78	80
KolayToplam	Pearson Correlation						-,242(*)	-0,137	-0,085	0,119	-0,071	-0,086	-0,025	-0,216	-0,141	-0,221	0,032
	Sig. (2-tailed)						0,031	0,225	0,451	0,292	0,532	0,45	0,828	0,054	0,213	0,051	0,779
	N						80	80	80	80	80	80	80	80	80	78	80
EngelToplam	Pearson Correlation							,313(**)	-0,058	-,358(**)	0,188	0,13	0,017	,239(*)	-0,095	0,186	0,033
	Sig. (2-tailed)							0,005	0,611	0,001	0,095	0,252	0,878	0,033	0,403	0,103	0,774
	N							80	80	80	80	80	80	80	80	78	80
BeklentiToplam	Pearson Correlation								-0,029	-0,205	-0,005	-0,045	-0,137	-0,134	-0,128	-0,101	-0,17
	Sig. (2-tailed)								0,799	0,067	0,961	0,695	0,225	0,234	0,257	0,377	0,133
	N								80	80	80	80	80	80	80	78	80
RaporKaygisi	Pearson Correlation									0,098	0,166	-0,063	0,007	0,118	0,071	-0,084	0,013
	Sig. (2-tailed)									0,388	0,141	0,582	0,952	0,295	0,529	0,462	0,909
	N									80	80	80	80	80	80	78	80
MemnTopl am	Pearson Correlation										-0,171	-0,004	0,053	-0,007	0,163	0,08	-0,057
	Sig. (2-tailed)										0,129	0,97	0,643	0,95	0,15	0,484	0,614
	N										80	80	80	80	80	78	80
Çocuk_Yaþ	Pearson Correlation											0,062	0,007	,459(**)	,222(*)	0,139	0,069
	Sig. (2-tailed)											0,583	0,95	0	0,047	0,225	0,541
	N											80	80	80	80	78	80
Toplam_Çocuk_Sayýsý	Pearson Correlation												,768(**)	,236(*)	0,069	0,182	,316(**)
	Sig. (2-tailed)												0	0,035	0,544	0,11	0,004
	N												80	80	80	78	80
Kaçýncý_Çocuk	Pearson Correlation													0,168	,425(**)	,227(*)	,266(*)
	Sig. (2-tailed)													0,136	0	0,046	0,017
	N													80	80	78	80
Týbbi_Taný_Yaþý	Pearson Correlation														0,112	0,101	,281(*)
	Sig. (2-tailed)														0,323	0,38	0,012
	N														80	78	80
Anne_Yaþ	Pearson Correlation															,537(**)	-0,021
	Sig. (2-tailed)															0	0,854
	N															78	80
Baba_Yaþ	Pearson Correlation																0,057
	Sig. (2-tailed)																0,617
	N																78
Okul_Süresi	Pearson Correlation																
	Sig. (2-tailed)																
	N																

** p<0.01
* p<0.05

Tablo 3.38'e göre, Zorbalık ölçeği toplam puanı ile; çocuk yaşı, toplam çocuk yaşı, kaçıncı çocuk olduğu, tıbbi tanılanma yaşı, annenin yaşı, babanın yaşı, okul süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bilgi Kaynakları ölçeği toplam puanı ile; toplam çocuk sayısı değişkeni arasında orta düzeyde anlamlı ve negatif yönde ilişkiye rastlanmıştır (r= -268, p<0.05). Yönlendirme Desteği ölçeği toplam puanı ile öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğun ailede kaçıncı çocuk olduğu değişkeni arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönde ilişkiye rastlanmıştır (r= 273, p<0.05). Engelleyiciler ölçeği toplam puanı ile; tıbbi tanılanma yaşı arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönde ilişkiye rastlanmıştır (r= 239, p<0.05). Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeği toplam puanı ile; çocuk yaşı, toplam çocuk sayısı, kaçıncı çocuk olduğu, tıbbi tanılanma yaşı, annenin yaşı, babanın yaşı, okul süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Kolaylaştırıcılar ölçeği toplam puanı ile; çocuk yaşı, toplam çocuk yaşı, kaçıncı çocuk olduğu, tıbbi tanılanma yaşı, annenin yaşı, babanın yaşı, okul süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ebeveyn Beklentileri ölçeği toplam puanı ile; çocuk yaşı, toplam çocuk yaşı, kaçıncı çocuk olduğu, tıbbi tanılanma yaşı, annenin yaşı, babanın yaşı, okul süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Rapor Kaygısı ölçeği toplam puanı ile; çocuk yaşı, toplam çocuk yaşı, kaçıncı çocuk olduğu, tıbbi tanılanma yaşı, annenin yaşı, babanın yaşı, okul süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Hizmetlerden Memnuniyet ölçeği toplam puanı ile; çocuk yaşı, toplam çocuk yaşı, kaçıncı çocuk olduğu, tıbbi tanılanma yaşı, annenin yaşı, babanın yaşı, okul süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 3.39: Çocuk Cinsiyetinin ölçeklerin faktörlerine göre ortalama- standart sapma ve ortalama standart hata puanları (Ekte verilmiştir.)

Tablo 3.39'a bakıldığında ölçeklerin alt faktörlerine ve toplam puanlarına göre çocuk cinsiyeti değişkeniyle ilgili anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 3.40: Eş tanının ölçeklerin faktörlerine göre ortalama- standart sapma ve ortalama standart hata puanları (Ekte verilmiştir.)

Tablo 3.40'a bakıldığında ölçeklerin alt faktörlerine ve toplam puanlarına göre eş tanı- dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) değişkeniyle ve yönlendirme desteği toplam puanıyla ilgili bir marjinal bir anlamlılığa rastlanmıştır.

Öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin sağlık ve eğitim hizmetlerine ulaşma sürecinde yaşadıklarını ortaya koymak amacıyla yapılan ölçek geliştirme çalışmasında, Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB), ebeveynlerden toplanan verilere göre araştırmacı tarafından belirlenen temalara göre dokuz ölçekten oluşmaktadır. 80 kişiyle görüşülerek tamamlanan çalışmada ÖGEDEB'in yanı sıra sosyodemografik veri formu ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular özetle şu şekildedir:

Çalışmanın %83,8'ini anneler, %45'ini ilkokul mezunu ebeveynler, %87,5'ini ev dışında çalışmayan anneler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılanların %66,3'ü çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı almadan önce öğrenme güçlüğünden haberdar olmayan ebeveynlerden, %60'ı ise, çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı aldıktan sonra kendilerine öğrenme güçlüğüyle ilgili bilgilendirme yapılan ebeveynlerden oluşmaktadır. Katılımcıların öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının %61,3'ü erkek, %37,5'i ilk çocuk, %26,3'ünün tıbbi tanılanma yaşı yedi, %52,5'i okul öncesi eğitim almamış, %46,3'ü eş tanı almış ve eş tanı alanların %32,5'i ise DEHB eş tanısı almıştır.

Bulguların Özeti

Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Zorbalık ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %74'ünü açıklayan 12 maddeli ve dört faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların eğitim hayatlarında yaşadıkları zorbalığı değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğine ilişkin kanıtlar sunmuştur. Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Bilgi Kaynakları ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %68'ini açıklayan 5 maddeli ve iki faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecinde ulaşabildikleri bilgi kaynaklarını değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğiyle ilgili delil göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Yönlendirme Desteği ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %82'sini açıklayan 8 maddeli ve üç faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecinde ulaşabildikleri yönlendirme desteğini değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğiyle ilgili delil göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek (HASDEP) ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %62'sini açıklayan 5 maddeli ve iki faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecinde algıladıkları sosyal desteği değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğiyle ilgili delil göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Kolaylaştırıcılar ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %53'ünü açıklayan 7 maddeli ve iki faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecinde ulaşabildikleri kolaylaştırıcıları değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğiyle ilgili delil göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Engeller/ Zorlaştırıcılar ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %68'ini açıklayan 5 maddeli ve iki faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecinde karşılaştırıcı zorlaştırıcı faktörleri değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğiyle ilgili delil göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Ebeveyn Beklentileri ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %74'ünü

açıklayan 6 maddeli ve iki faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecinde beklentileriyle ilgili değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğiyle ilgili delil göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Damgalanma Korkusu ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %79'unu açıklayan 3 maddeli ve tek faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki olası damgalanma korkusuyla ilgili değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğiyle ilgili delil göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizi, ÖGEDEB Hizmetlerden Memnuniyet ölçeğinin toplam varyansın yaklaşık %77'sini açıklayan 11 maddeli ve dört faktörlü bir yapıda olduğuna ve öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki memnuniyetlerini değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğiyle ilgili delil göstermiştir.

DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF-TR) ile ÖGEDEP alt testleri arasındaki ilişkilere bakıldığında ilk olarak Zorbalık ölçeği incelenmiştir. Buna göre, Zorbalık ölçeği 'sınıf arkadaşları tarafından dışlanma' alt testinin WHOQOL-BREF-TR Genel Sağlık ve Fiziksel Sağlık alt parametreleriyle orta düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bilgi Kaynakları ölçeğine bakıldığında, Bilgi Kaynakları: Kamu alt testinin WHOQOL-BREF-TR Fiziksel Sağlık, Psikolojik Sağlık ve Sosyal İşlevsellik alt parametreleriyle orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları alt testinin Sosyal İşlevsellik alt parametresiyle pozitif yönde ve orta düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Yönlendirme Desteği ölçeğinde ise Yönlendirme Desteği: RAM alt testiyle WHOQOL-BREF-TR Sosyal İşlevsellik alt parametresinin orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeğinde Informal Destek alt testinin WHOQOL-BREF-TR Sosyal İşlevsellik ve Fiziksel Sağlık alt parametreleriyle orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Kolaylaştırıcılar ölçeğinde Kolaylaştırıcılar: Yapılandırılmamış alt testinin; WHOQOL-BREF-TR Psikolojik Sağlık, Sosyal İşlevsellik, Çevresel İşlevsellik alt parametreleriyle orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkide olduğu bulunmuştur. Engeller/ Zorlaştırıcılar ölçeğine bakıldığında Bireysel Engeller alt testinin,

WHOQOL-BREF-TR Sosyal İşlevsellik alt parametresiyle orta düzeyde ve negatif yönde bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak Ebeveyn Beklentileri, Damgalanma Korkusu, Hizmetlerden Memnuniyet ölçeklerine bakıldığında, bu ölçeklerin alt testleriyle WHOQOL-BREF-TR alt parametreleri arasında herhangi anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı görülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı öğrenme güçlüğü olan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki deneyimlerini incelemek için bir ölçüm aracı geliştirmek ve bu sürecin, ebeveynlerin yaşam kaliteleriyle ilişkisini analiz etmektir. Bu kapsamda geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryası (ÖGEDEB)", Zorbalık, Bilgi Kaynakları, Yönlendirme Desteği, Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek, Kolaylaştırıcılar, Engeller/ Zorlaştırıcılar, Ebeveyn Beklentileri, Damgalanma Korkusu, Hizmetlerden Memnuniyet olmak üzere dokuz ölçekten oluşmaktadır. 80 kişiyle görüşülerek tamamlanan çalışmada ÖGEDEB'in yanı sıra sosyodemografik veri formu ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF) kullanılmıştır. Bu bölümde, ölçme aracı geliştirme çalışmasının bulgularından ortaya çıkan sonuçlara, bu sonuçların yorumlanmasına ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmanın %83,8'ini anneler, %45'ini ilkokul mezunu ebeveynler, %87,5'ini ev dışında çalışmayan anneler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılanların %66,3'ü çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı almadan önce öğrenme güçlüğünden haberdar olmayan ebeveynlerden, %60'ı ise, çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı aldıktan sonra kendilerine öğrenme güçlüğüyle ilgili bilgilendirme yapılan ebeveynlerden oluşmaktadır. Katılımcıların öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının %61,3'ü erkek, %37,5'i ilk çocuk, %26,3'ünün tıbbi tanılanma yaşı yedi, %52,5'i okul öncesi eğitim almamış, %46,3'ü eş tanı almış ve eş tanı alanların %32,5'i ise DEHB eş tanısı almıştır.

Ebeveynlerin sosyoekonomik düzeylerine göre, okul öncesi eğitim döneminde ebeveynlerin evde okur yazarlığının fazla olduğu durumlarda okuma becerisi geliştirmek için olumlu rol model olduğu ve daha az disleksi tanısı alındığı (Hamilton ve arkadaşları, 2016; akt. Aksoy, 2019) aktarılmaktadır.

Çalışmada, katılımcıların yoğunluğunu annelerin oluşturması, yine katılımcıların yoğunluğunu çocuklarının tanı alma sürecinden önce öğrenme güçlüğüyle ilgili herhangi bir bilgisi olmayan ebeveynlerin oluşturması ve katılımcıların öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının neredeyse yarısının eş tanısının olması dikkat çekmektedir. Öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların tıbbi tanılama yaşının ağırlıkla yedi olması ve çalışmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının yarısından fazlasının okul öncesi eğitim almamış olmasıyla, tıbbi tanıda erken tanının önemli olduğu ve öğrenme güçlüğünün okul öncesi eğitimde tanılanabilmesi için okul öncesi eğitimin bir fırsat olabileceği söylenebilir. Disleksi tanısı alan Uygur ve Han uyruklu çocuklarda çevresel risk faktörlerini incelemek amacıyla 3-6. sınıflarda olan 2348 çocuğun dahil edildiği çalışmada, disleksili olan çocukları belirlemek için disleksi kontrol listeleri ve derecelendirme ölçekleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, disleksinin yaygınlığı Han (%3,9), ve Uygur (%7,0) uyruklu çocuklar arasında önemli farklılık göstermiştir. Han ve Uygur uyruklu çocuklarda her iki grupta da disleksinin yaygınlığı görülürken, Uygur uyruklu çocuklarda daha yaygın olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca tanı alan erkek çocukların oranının da kız çocuklarına göre neredeyse iki kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Çocuklar arasındaki disleksi yaygınlık oranının farkının, etnik farklılıklar, anne mesleği, ebeveynlerin hikâye anlatım sıklığıyla ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Zhao H. , Zhang, Chen, Zhou, & Zuo, 2016).

Öğrenme güçlüğü olan bireylerin ve ebeveynlerinin karşılaştıkları problemlerin iyileştirilmesine ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesine ilişkin 2015 yılında Antalya'da yapılan bir çalıştaya, alanında uzman akademisyenlerin, ilgili resmi kurum ve kuruluşların, ayrıca öğrenme güçlüğü olan çocukların ebeveynlerinin katılarak sorunların tartışıldığı ve çözüm önerilerinin sunulduğu bir çalışma yapıldığı bir çalıştayda beş konu başlığı belirlenmiştir. Bunlar; tanılama, eğitim, bilgilendirme

ve farkındalık, aile destek hizmetleri, uzman personel yetiştirilmesidir. Çalıştayda tartışılan konular ve öneriler arasında; tanılama başlığı altında tanı araçları geliştirme, raporların düzenlenmesi, disleksili yetişkin bireylerin tanılanmasıyla ilgili çalışmalardan bahsedilmiştir. Eğitim başlığı altında öğretmen eğitimi, tanılamada görev alanların eğitimi, ailelerin eğitimi, çocukların eğitimi, rehabilitasyon merkezlerinin eğitim programları, toplumun bilinçlendirilmesi gibi konular yer almıştır. Bilgilendirme ve farkındalık başlığı altında yüz yüze iletişim stratejilerine ilişkin öneriler, geleneksel/ konveksiyonel medya kullanımına ilişkin öneriler, sosyal interaktif medya kullanımına ilişkin öneriler, bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarına dahil olması gereken paydaşlar yer almıştır. Aile destek hizmetleri başlığı altında yeni tanı almış çocukların ebeveynlerinin tecrübeli ailelerle iletişiminin sağlanması, RAM'larda profesyonel ekip tarafından ebeveynlere bilgilendirme ve yönlendirme yapılması, STK'larla ailelerin buluşmasının ve çalışmasının sağlanması gibi konular yer almıştır. Uzman personel yetiştirilmesi başlığı altında okullarda bulunan özel eğitim öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerini bilgilendirmesi, okullarda kullanılan yöntem, tekniklerin ve materyallerin yeterliliğinin sağlanması, destek eğitim kurumlarının oluşturulması gibi konular yer almıştır (Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği, 2015). Çalıştayda tartışılan tanılama, eğitim, bilgilendirme ve farkındalık, aile destek hizmetleri, uzman personel yetiştirilmesi temalarının, araştırmacının geliştirdiği ÖGEDEB'in bilgi kaynakları, yönlendirme desteği, ebeveyn beklentileri, hizmetlerden memnuniyet ölçekleriyle (temalarıyla) benzerlik gösterdiği görülmektedir. Çalıştayda tartışılan temalarla ÖGEDEB'in ölçeklerinin benzerlik göstermesi, aradan yıllar geçmesine rağmen öğrenme güçlüğü olan çocukların ebeveynlerinin sorunlarının ve çözüm önerilerinin aynı temalar üzerinde birleştiği söylenebilir.

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 15 maddeden oluşan ***Zorbalık*** ölçeğine bakıldığında; sınıf öğretmeni tarafından dışlanma, sınıf arkadaşları tarafından dışlanma, duygusal şiddet, sınıf öğretmeni tarafından şiddet olmak üzere dört faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 4. maddenin diğer öğrencilerin velileri tarafından dışlanma ile ilgili olduğu, 13. maddenin okul idaresi

tarafından desteği içerdiği, 15. maddenin ise çocuğun okula karşı motivasyonu ile ilgili olduğu tespit edilerek; bu maddeler faktörlere yeterince yüklenmediğinden Zorbalık ölçeğinin dışında kalmıştır. 4. Faktörde yer alan sınıf öğretmeni tarafından şiddet yaşantılarının az da olsa görünmesinden dolayı bu faktörü ölçekten çıkarmak yerine ölçekte bırakmak daha uygun görülmüştür. Ayrıca söz konusu faktörün güçsüz çıkmasının bu faktörün güvenilir olmadığı değil, bu boyutla ilgili tutarlı bilgi verme konusundaki çekincelerle ilişkili olabileceği söylenebilir. Şiddet unsuru yaşantılarının bireysel görüşme, mülakat yöntemleriyle gizlilik esasına uygun olacak şekilde ölçülmesi daha uygundur. Çıkarılan maddeler arasında yer alan 'okul idaresi tarafından dışlanma' durumunun ebeveynler tarafından dışlanma çemberinin içinde yer almamasının sebebinin; okul yönetiminin sosyometri alanında benliğin o kadar yakınında olmadığı için etkisinin daha uzak olabileceğinden kaynaklandığı söylenebilir. Sosyometri kuramının kurucusu olan Moreno'ya göre sosyometri, belirlenen bazı ölçütlere göre bireyin bir topluluk içinde birbirleriyle olan ilişkilerinin mesafesinin, birbirlerinin grup içinde kabul edilmesini veya reddedilmesinin matematiksel olarak gösterilmesidir (Dökmen, 1987). Öğrenme güçlüğü olan 50 ve öğrenme güçlüğü olmayan 50 ilköğretim öğrenciyle eşleşerek yapılan sosyometrinin yeniden yapılandırılması çalışmasında sosyometrik derecelendirmeler karşılaştırılmıştır. Buna ek olarak, sosyal etkiye uygulanan geleneksel sosyometrik pozisyon ve sosyal tercih de incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin eşleştikleri akranlarına atanan statü açısından önemli farklılık göstermediği ancak ortak sınıf arkadaşlarından görülen kabul ve reddetmede önemli ölçüde farklılık gösterdiği belirtilmiştir (Sabornie, Marshall, & Ellis, 1990). Kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıflarda akran zorbalığının öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından incelendiği vaka çalışmasına hafif düzeyde zihinsel yetersizliği, öğrenme güçlüğü ve dil ve konuşma bozukluğu olan 8 kaynaştırma öğrencisi ile 8 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; öğretmenler akran zorbalığını şiddet, kabul etmeme, rahatsız etme ve baskı yapma olarak tanımlarken kaynaştırma öğrencilerinin içine kapanmadan, sosyalleşmede ve kendini ifade etmede yaşanan güçlüklerden dolayı en çok duygusal ve sözel zorbalığa maruz bırakıldığı belirtilmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinin genellikle iyi olduğunu, oyuna dahil edilmediklerini belirten öğrencilerin ise arkadaşlık ilişkilerini kötü olarak ifade

ettiği görülmüştür. Duygusal ve sözel şiddete maruz bırakılan kaynaştırma öğrencilerinin; arkadaşlarına vurma, tükürme gibi davranışlar gerçekleştirmelerinden dolayı fiziksel zorbalık yaptıkları ortaya çıkmıştır (Sarı & Pürsün, 2019). Akran ilişkileri, sosyal gelişimin önemli unsurlarından olurken, bireylerin sosyal ve psikolojik ahenklerini, hayat boyu süren sosyal etkileşimlerini dolayısıyla genel iyilik hali içinde gelişimlerini etkilemektedir (Gülay, 2009).

Zorbalık ölçeği maddelerinin daha çok ayrımcılıkla ilgili olduğu fakat ayrımcılığın zorbalığı kapsayıp kapsamadığı tartışılabilir. Önyargı, bilgisizlik ve iletişimsizlikten doğan ötekileştirme, dışlanma ve toplumdan tecrit edilme; ayrımcılığı getirmektedir. Engelli bireylerin gereksinimleri ve beklentileri toplum tarafından karşılanan temel fiziki gereksinimlere indirgenerek toplumun diğer bireyleriyle eşit haklara sahip olarak sokağa çıkması, eğitim ve istihdam hakkından yararlanması gibi durumlar gereklilik olarak algılanmayarak engelli bireyler toplumdan dışlanmış ve soyutlanmıştır (Akbulut, 2015: 25). Sonuç olarak, engelli kişilere yönelik ayrımcılık Türkiye'nin de taraf olduğu birçok uluslararası sözleşme ile yasaklanarak yine bu sözleşmelerle engelli çocukların eğitim hakları güvence altına alınmıştır. Engelli çocukların bütünleştirilmiş ortamlarda veya çocuğun yüksek yararı gözetilerek başvurulan ayrıştırılmış ortamlarda eğitim almaları eğitim hakkı ilkesi olarak benimsenmiştir. Bu sebeple uluslararası mevzuat her iki durumda da eğitim alan engelli çocukların gereksinimlerini kapsayan bir anlayışla düzenlenmesinde devletleri yükümlü kılar (Düşkün, 2016: 10).

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 9 maddeden oluşan ***Bilgi Kaynakları*** ölçeğine bakıldığında; medyadan edinilen bilgi kaynakları ve sağlık kurumlarından edinilen bilgi kaynakları olmak üzere iki faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 1. maddenin ebeveynin erken tanıya katkısı, 2. maddenin sınıf öğretmeninin erken tanıya katkısı, 7. maddenin sınıf öğretmeninin öğrenme güçlüğü hakkındaki yeterliliği, 8. maddenin ise okul rehberlik servisinin öğrenme güçlüğü hakkındaki yeterliliği ile ilgili olduğu tespit edilerek; bu maddeler faktörlere yeterince yüklenmediğinden Bilgi Kaynakları ölçeğinin dışında bırakılmıştır. Sağlık kurumlarından edinilen bilgi kaynakları faktörünün sosyal mesafe açısından dışarıda

kaldığı görülmektedir. Sosyal mesafe kavramı bireylerin birbirleriyle deneyimlediklerinin duygusal ve anlamsal olarak seviyelerini belirtir (Bogardus, 1925). Hemşirelik öğrencilerinin zihinsel engelli bireylere yönelik sosyal mesafelerinin incelendiği bir çalışmada 129 hemşirelik öğrencisiyle görüşülerek sosyal mesafe ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların ortalama sosyal mesafeleri değerlendirildiğinde zihinsel engelli bireylere ilişkin sosyal mesafenin mevcut olduğu ancak sosyal mesafenin düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmanın bulgularına göre sosyal mesafenin yaşa, cinsiyete, zihinsel engelli yakın akrabaya sahip olma durumuna ve zihinsel engelliler eğitimi alma durumuna göre değişmediği görülmüştür. Bununla birlikte, zihinsel engelli kişilerle çalışan ve zihinsel engelli bireyler hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin diğerlerine göre daha az sosyal mesafeye sahip oldukları bulunmuştur (Aydoğan & Çetin, 2018). Bilgi kaynakları ölçeğine göre çocuğu öğrenme güçlüğü olan ebeveynlerin rehabilitasyon merkezleri ve hastaneler gibi sağlık kurumlarından bilgi edinme deneyimlerinin sosyal mesafe açısından daha uzak olduğu söylenebilir. Bilgi kaynakları ölçeğinde Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları faktörünün güvenirlik katsayısının ve madde toplam puanlarının düşük olması sebebiyle bu ölçek tek faktörlü bir yapıda (Bilgi Kaynakları: Medya) kullanılabilir.

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 12 maddeden oluşan ***Yönlendirme Desteği*** ölçeğine bakıldığında; sınıf öğretmeni tarafından yönlendirme, rehberlik öğretmeni tarafından yönlendirme, RAM tarafından yönlendirme olmak üzere üç faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 1. maddenin tanı öncesi internetten faydalanma, 2. maddenin tanı sonrası internetten faydalanma, 5. maddenin sınıf öğretmeninin okul rehberlik servisine yönlendirmesi, 10. maddenin tanı sonrası okul idaresinden destek ile ilgili olduğundan bu maddeler faktörlere yeterince yüklenmediğinden Yönlendirme Desteği ölçeğinin dışında bırakılmıştır. Öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğun tanı alma ve kaynaştırma/ bütünleştirme eğitimi sürecinde okul yönetiminin, öğretmenlerin, ebeveynlerin, okul rehberlik servisinin, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin vb. üstlendiği görev ve sorumluluklar bulunmaktadır. Okul yönetimi; öğrencilerin okula kayıt sürecinde ve sonrasında çocuğun gereksinimine göre ilgili öğrenme ortamlarının düzenlenmesinde, destek eğitim personelinin ve materyallerin temin edilmesinde, BEP'lerin yönetilmesinde,

kaynaştırma/ bütünleştirme hakkında ailelerin bilgilendirilmesinde etkin rol oynar. Öğretmenler; özel gereksinimi olan öğrencinin okul yönetimi, rehberlik servisi, çocuğun ailesi ve destek personel ile iş birliği içinde öğrenme ve öğretim sürecinin planlanmasında, destek personel ile iş birliği yaparak aile ile düzenli görüşmelerin planlanmasında, ihtiyacı olan çocukların RAM, sağlık kurumları, okul rehberlik servisleri ve okul yönetimi ile görüştürülmesinde önemli görev üstlenirler. Okul rehberlik servisi ise; sınıf öğretmeni, destek personeli, RAM, hastaneler, sivil toplum kuruluşları ve aile ile iş birliği yapılmasında önemli rol oynar (MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2013). Kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarında rol alan sınıf öğretmenlerinin görev ve sorumluluklarını yerine getirme durumları ile bütünleştirmeye yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada 220 öğretmen ile görüşülerek tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; 18 öğretmenin öğrencisinin bütünleştirme yoluyla eğitim alabilmesi için tespitinde sürece dahil olmadığı, 24 öğretmenin destek eğitim hizmetlerinden yararlanmadığı, 19 öğretmenin uzman desteği olarak okul rehberlik servisinden destek aldığı belirtilmiştir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin bütünleştirme eğitimiyle ilgili tutumlarının medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği belirtilmiştir (Ünsal , 2019). BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme uygulamalarında sınıf ve rehberlik öğretmeninin deneyimlerini inceleyen ve bu sürece katkı sağlayacak çözüm önerilerinin belirlenmesini amaçlayan araştırmada 12 sınıf öğretmeni ve 11 rehberlik öğretmeniyle görüşülerek görüş ve önerileri alınmıştır. Araştırmanın sonucuna göre okul personelinin mesleki gelişim ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarından yararlanmasının, paydaşlarla etkileşim içinde olmasının bütünleştirme eğitiminde ve BEP uygulamalarının nitelikli yürütülmesinde önemli rol oynadığı belirtilmiştir (Özan & Dolunay Sarıca, 2020).

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 7 maddeden oluşan ***Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek*** ölçeğine bakıldığında; informal destek ve formal destek olmak üzere iki faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 1. maddenin eğitime evde verilen destek ile, 2. maddenin ise diğer velilerin desteğiyle ilgili olduğu tespit edildiğinden, bu maddeler faktörlere yeterince yüklenmediğinden

Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeğinin dışında bırakılmıştır. Öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğa sahip ailelerin algılanan sosyal destek düzeylerini ve stresle başa çıkma tutumlarını inceleyen çalışmada 70 anneye Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Bu annelerin 35'inin öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğu, 35'inin ise herhangi bir tanısı olmayan çocuğu vardır. Araştırmaya göre öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğa sahip annelerin algılanan sosyal destek düzeyleri ve stresle başa çıkma tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülürken, bu annelerin daha çok duygu odaklı başa çıkma ve işlevsel olmayan başa çıkma yöntemlerini seçtikleri belirtilmiştir (Atalay, 2013). Sosyal destek, bireyin hem sosyolojik hem de psikolojik açıdan çevresinden edindiği destek olarak açıklanırken, bireyin sosyolojik ve psikolojik problemlerinin önlenmesi veya sahip olunan problemlerin çözümünde sosyal destek sisteminin kuvvetli bir kaynak olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Yıldırım, 1997). Zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyini inceleyen çalışmada 90 anne ve 35 baba olmak üzere toplamda 125 kişi ile görüşülerek Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin algıladıkları aile desteği ile anne baba olmaları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ebeveynlerin öğrenim durumlarının sosyal destek algısında fark yaratmadığı; ancak evli ebeveynlerin boşanan ebeveynlere göre, sosyal güvencesi olan ebeveynlerin olmayanlara göre, ekonomik refah seviyesi olarak orta ve yüksek olanların düşük olanlara göre daha fazla sosyal destek algıladığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin, çocuğun yaş aralığının 13-18 olduğunda daha az sosyal destek algıladıkları ve çocuğun cinsiyet, engel derecesinin algılanan sosyal destek üzerinde farklılık göstermediği bulunmuştur (Deveci & Ahmetoğlu, 2018). Çocukları asperger sendromu veya öğrenme güçlüğü tanısı alan ebeveynlerin aile çevresi ve sosyal destek düzeylerini inceleyen çalışmaya çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı alan 33 ebeveyn, çocuğu asperger sendromu tanısı alan 43 ebeveyn ve kontrol grubu olarak çocuğu herhangi bir tanı almayan 45 ebeveyn katılmıştır. Aile ortamı ölçeği ve sosyal destek ölçeğinin uygulandığı çalışmanın sonucuna göre, kontrol grubundaki ebeveynlerin algıladıkları aile desteği daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca özel gereksinimi olan çocukların ebeveynlerinin ekstra sosyal desteğe ihtiyaç duydukları ve

ebeveynlerin problemleri çözüme kavuşturma ve aile etkileşimlerini kolaylaştırmak için farkındalık ve müdahale programlarının önemli olduğu belirtilmiştir (Heiman & Berger, 2008). Öğrenme güçlüğü olan 191 üniversite öğrencisiyle ve kontrol grubu olarak öğrenme güçlüğü olmayan 190 üniversite öğrencisiyle algıladıkları sosyal destek ağları inceleyen araştırmada öğrenme güçlüğü olan üniversite öğrencilerinin olmayanlara göre daha az sosyal desteğe sahip olduklarını hissettikleri belirtilmiştir (Heiman, 2006).

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 8 maddeden oluşan ***Kolaylaştırıcılar*** ölçeğine bakıldığında; yapılandırılmamış kolaylaştırıcılar ve yapılandırılmış kolaylaştırıcılar olmak üzere iki faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 1. Maddenin ücretli ders alma imkânı ile ilgili olduğu tespit edildiğinden, bu madde faktörlere yeterince yüklenmediğinden Kolaylaştırıcılar ölçeğinin dışında bırakılmıştır. Otizm Spektrum tanısı alan çocukların tanı alma sürecinde ebeveyn deneyimlerini inceleyen bir araştırmada çocuğu otizm spektrum tanısı alan 450 ebeveynle görüşülmüştür. Araştırmanın sonucuna göre, tanı alma sürecinde ebeveynin ilk endişesinden sonra tanıya geçişte gecikme, tanıların değişmesi ve çocuğun OSB olmadığının söylenmesi olarak üç başlıkta toplanmıştır. Ayrıca uzman eğitimlerinin ve ebeveyn eğitimleriyle tanı sürecinin iyileştirilebileceği belirtilmiştir (Martinez, ve diğerleri, 2018). Türkiye eğitim sistemini kapsayan mevzuata bakıldığında özel eğitime ilişkin mevzuatın yanı sıra Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'yle Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde RAM'ın, engelli çocuğun eğitim/öğretim yaşantısındaki rolü, BEP'in önemi, öğrencilerin gereksinimlerinin göz önünde bulundurularak erişilebilirli,k düzenlemelerinin yapılması ve ihtiyaç halinde destek eğitim sınıflarının açılabileceği belirtilerek özel eğitime dair uygulamaları desteklediği görülmektedir (Düşkün, 2016: 10). Tüm bu uygulamalar araştırmada kapsamında da ebeveynler tarafından kolaylaştırıcılar teması altında toplanmaktadır. Öğrenme güçlüğünün tanılanmasından değerlendirme ve eğitim/öğretim yaşantılarının planlanmasını kapsayan süreçte transdisipliner çalışma gerektiren bir alan olması, nörobilimcileri, dil ve konuşma terapistlerini, özel eğitim öğretmenlerini, psikologları, çocuk ve ergen

psikiyatristlerini, ergoterapistleri, çocuk gelişim uzmanlarını, branş öğretmenlerini eğitim ve sağlık kurumlarında verimli bir şekilde, iş birliği içinde çalışma sağlayabilecekleri şekilde organize edilmelidir (Türkiye Disleksi Meclisi, 2017).

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 7 maddeden oluşan ***Engeller/ Zorlaştıcılar*** ölçeğine bakıldığında; kurumsal engel algısı ve bireysel engel algısı olmak üzere iki faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 6. maddenin rapor çıkarmayla ilgili tereddüt ile, 2. maddenin ise RAM'lardan randevu alma süreciyle ilgili olduğu tespit edildiğinden, bu maddeler faktörlere yeterince yüklenmediğinden Engeller/ Zorlaştırıcılar ölçeğinin dışında bırakılmıştır. Öğrenme güçlüğü olan çocukların yaşadıkları zorlukların anlaşılmasında güçlük çekilmesi çocuklarda duygusal sorunlara neden olurken, öğretmenlerin, ebeveynlerin ve diğer öğrencilerin akademik başarıya gösterdikleri fazla değerden dolayı kaynaştırma eğitiminden yeterince verim alamamaktadırlar. Dolayısıyla, öğrenme güçlüğü olan bir çocuğun duygularını anlamak için öğretmenlerinin, ebeveyninin ve akranlarının öğrenme güçlüğüne ilişkin farkındalıklarını arttırmaları önemlidir (İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019).

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 9 maddeden oluşan ***Ebeveyn Beklentileri*** ölçeğine bakıldığında; çocuk için destek ve ebeveyn için destek olmak üzere iki faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 7. maddenin destek eğitim ders saatleriyle, 8. maddenin destek eğitimin uygulama şekliyle, 9. maddenin ise eğitim hakkı ile ilgili olduğu tespit edildiğinden, bu maddeler faktörlere yeterince yüklenmediği için Ebeveyn Beklentileri ölçeğinin dışında bırakılmıştır. MEB Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Öğrenme Güçlüğü Destek Programı'na göre okulda ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde öğrenme güçlüğü olan bireyler için verilen eğitimin evde de devamlılığının olması eğitimde süreklilik ilkesi açısından gerekli olmakla birlikte öğrenme güçlüğü olan bireylerin kazandığı becerilerin ve öğrendiği kavramları genelleyebilmeleri için okulun, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin ve ailelerin tutumları tutarlı

olmalıdır. Bu yüzden aile eğitimleri sürecin planlanmasında önemli yer tutmaktadır. Ailenin sürece dahil olabilmesi için özellikle öğrenme güçlüğünü sade bir dille anlatmak, bazı kavramların öğretilmesinde ailenin model olmasını sağlamak, bireyin güçlü yanlarının tespit edilip ailenin desteklemesi için yönlendirme ve bireyin çabasını takdir etme, ailelerle bireysel görüşmeler veya grup görüşmeleri yaparak destek grupları oluşturmak faydalı ve önemli görülmektedir (MEB Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü, 2008).

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 5 maddeden oluşan ***Damgalanma Korkusu*** ölçeğine bakıldığında; rapor kaygısı olmak üzere tek faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 4. maddenin rapor çıkartmaktan dolayı pişmanlıkla, 2. maddenin ise sınıf öğretmeninin çocuğa karşı tavrıyla ilgili olduğu tespit edildiğinden, bu maddeler faktörlere yeterince yüklenmediği için Damgalanma Korkusu ölçeğinin dışında bırakılmıştır. Otizmli çocukların ve ailelerinin, akraba ve arkadaş çevrelerinde, eğitim ortamları dahil olmak üzere kamusal alanlarda maruz kaldıkları damgalanmayı ve ailelerin bu durumla mücadele etme şekillerini incelemek amacıyla yapılan çalışmada 12 otizmli çocuk annesi ile yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre sosyal çevrede yer alan kişilerin otizmli çocukları bulundukları ortamlarda istememesi, onlara isim takması, otizmli çocukların ebeveynleriyle görüşmek istenmemesi ve sonucunda da damgalanmaya maruz bırakıldığı görülmüştür. Buna ek olarak, otizmli çocuğa sahip olan ailelerin bu durumla mücadele etmek adına çocuğun durumunu gizleyerek eve kapanma, sadece kendilerini damgalamayan veya engelli çocuğu olan ailelerle görüşme yollarını tercih ettikleri görülmüştür (Uz & Kaya, 2018). Öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgi düzeylerinin ve damgalanma olgusunun incelendiği çok merkezli bir çalışmaya anket yoluyla 171 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların %53,8'inin kadın öğretmen, %46,2'sinin erkek öğretmen olduğu çalışmaya göre kadın öğretmenlerin %39,1'inin ve erkek öğretmenlerin %51,9'unun öğrenme güçlüğü olan çocukların farklı sınıflarda okumaları gerektiğini düşündükleri, kadınların %26,1'inin ve erkeklerin %24,1'inin kendi çocuklarının öğrenme güçlüğü olan bir çocukla sınıf arkadaşı olmasını

istemedikleri belirtilmiştir. Sonuç olarak, öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne ilişkin yanlış bilgi sahibi olmasının yanlış değerlendirme ve damgalanma ihtimalini arttırdığı söylenebilir (Gül, Yürümez, Gül, Kılıç, & Günay Ay, 2016). Açığa vurulmayan damgalanmanın öğrenmeye etkilerini araştıran bir çalışmada öğrenme güçlüğü olan 78, öğrenme güçlüğü olmayan 80 ergenle görüşülmüştür. Çalışmanın sonucuna göre öğrenme güçlüğünü açığa vurmayanların, öğrenme güçlüğünü açığa vuran ergenlere göre öğrenmeyle ilgili düşüncelerini bastırma seviyelerinin daha yüksek olduğu belirtildi (Zhao, Zhang, & Yu, 2008).

Geliştirilen "Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB)" 14 maddeden oluşan ***Hizmetlerden Memnuniyet*** ölçeğine bakıldığında; sınıf öğretmeninden memnuniyet, rehabilitasyon hizmetlerinden memnuniyet, okul rehabilitasyon hizmetlerinden memnuniyet, okul idaresinden memnuniyet olmak üzere dört faktörden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin dışında bırakılması gereken maddelere bakıldığında ise; 12. maddenin çocuk ve ergen psikiyatri bölümünden memnuniyetle, 13. maddenin hastane randevu sisteminden memnuniyetle, 14. maddenin ise MEB düzenlemelerinden memnuniyetle ilgili olduğu tespit edildiğinden, bu maddeler faktörlere yeterince yüklenmediği için Hizmetlerden Memnuniyet ölçeğinin dışında bırakılmıştır. Kaynaştırma/ bütünleştirme eğitiminde Türkiye'nin ulusal ve uluslararası kanun ve yönetmeliklere taraf olmasına rağmen ülke genelinde devam eden sorunlar şu şekilde sıralanabilir: a) Engelli öğrencilerin eğitsel ve tıbbi tanı sürecinde yaşanan problemler, b) tanı aldıktan sonra karşılaşılan damgalanma süreci, c) kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim, özel eğitim sınıfı, özel eğitim okulu gibi eğitim ortamlarına yerleştirme sürecinde yaşananlar, d) eğitimde tıbbi model anlayışının yaygın olmasından kaynaklanan problemler, e) İlgili personelin, öğrencinin gereksinimine göre hazırlaması gereken bireyselleştirilmiş eğitim programlarıyla ilgili problemler, f) eğitim-öğretim programlarının ve materyallerinin yanı sıra öğretmenlerin yeterliliklerine ilişkin problemler, engelli öğrencilerin kimlikleriyle ilgili yaşadıkları dışlanma problemleri olarak sıralanabilir (Sart, Ergün, Soran, & Çayır, 2015: 93-108). İtalya'nın dokuz bölgesinde öğrenme güçlüğünü tanılamadaki yetersizliği araştırmak için 200-2013 yılları arasında yapılan kesitsel bir tarama çalışmasına 8-10 yaşları arasında 9964 kişi katılmıştır. Neredeyse katılan her

üç çocuktan ikisinin daha önceden öğrenme güçlüğü tanısı almadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada İtalya'daki ilkokul öğrencilerinde öğrenme güçlüğünün yeterince ciddiye alınmadığı, öğrenme güçlüğü olan çocuklara ve ebeveynlerine destek olmak amacıyla sağlık ve eğitim sistemine insani ve mali kaynak sağlamak için güvenilir veriye ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (Barbiero v.d., 2019).

Yapı geçerliliği kapsamında ÖGEDEB'in yanı sıra WHOQOL-BREF-TR kullanılmıştır. Ebeveyn Beklentileri, Damgalanma Korkusu, Hizmetlerden Memnuniyet ölçeklerinin alt testlerinin beklenti, korku, memnuniyet gibi algısal faktörlerinin, WHOQOL-BREF-TR alt parametreleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı görülmüştür. Bu durum, ölçeklerin yetersiz olduğu anlamına gelmemekle birlikte; WHOQOL-BREF ölçeğinin daha çok sağlık odaklı olmasından ve ÖGEDEB'in bahsi geçen üç ölçeğinin duygu odaklı olmasından, bu ölçeklerin farklı yapılarla ilişkili olabileceğini söylemek mümkündür. Yine ÖGEDEB'in tüm dokuz ölçeğine bakıldığında, bu ölçeklerle WHOQOL-BREF'in yüksek korelasyon göstermemesinin nedenlerinden biri, genel sağlık alt parametresinin çok daha genel bir sağlık algısıyla ilgili olduğundan olabilir. Ayrıca WHOQOL-BREF'in güvenirliğinin .60 bulunduğu da unutulmamalıdır.

Sonuç olarak, geliştirilen batarya ile Türkiye'de öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimlerinde karşılaştıkları hizmet boşluğunu ortaya koymuştur. Ailelerin, öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların eğitim hayatına daha kolay uyum sağlaması ve sosyal yaşantısında yaşam kalitesi yüksek bireyler olarak yaşamlarına devam etmeleri için öğrenme güçlüğü belirtilerini bilerek erken tanı almalarını sağlamalıdırlar. Bunun için, çocuklarla en çok temas eden iki grup olarak ailelerin ve öğretmenlerin erken tanıdan sonra uygun müdahale programının uygulanmasında farkındalığı yüksek bireyler olarak sürecin takipçisi olmalıdırlar. Böylece öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklar, eşit ve adil bir eğitim sisteminden yararlanarak, akademik ve sosyal yaşamda akranlarıyla benzer gelişim özellikleri gösterebilirler.

SONUÇ

Öğrenme güçlüğü olan çocukların tanı alması ve kaynaştırma eğitimime dahil edilmesi, kaynaştırma eğitimine dahil edildikten sonraki eğitim/ öğretim yaşantılarının planlanması sürecinde çocuğun yaşadıkları kendisiyle birlikte ebeveynlerini de etkilemektedir. Sürecin çocuk ve ebeveyni açısından en sorunsuz yürütülmesi için çocuğun gereksinimleriyle birlikte ebeveynin de gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı öğrenme güçlüğü olan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki deneyimlerini incelemek için bir ölçüm aracı geliştirmek ve bu sürecin, ebeveynlerin yaşam kaliteleriyle ilişkisini analiz etmektir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda, öğrenme güçlüğü tanısı alan 6-14 yaş arası çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki yaşantılarını ve bu yaşantıların ebeveynlerin yaşam kalitesine etkisini inceleyebilmek için ölçek geliştirmeyi amaçlayan bu çalışmada dokuz ölçekten oluşan Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası (ÖGEDEB) geliştirilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasını 5'li Likert tipi bir ölçek geliştirme, ikinci aşamasını ise geliştirilen ölçeğin uygulanmasından elde edilen veriler oluşturmaktadır. Hem nitel hem nicel veri toplama ve analiz sürecini içeren karma araştırma yöntemine başvurulmuştur. Çalışmanın araştırma deseni ise keşfedici sıralı karma yöntemdir. Ölçek maddelerini geliştirmek için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Altı kişi ile yüz yüze görüşme, literatür taraması ve bazı STK'lar aracılığıyla ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucu belirlenen temalar üzerine hazırlanan 17 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu sistematik bir çerçevede sorularak detaylı bilgiler almaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra kişilerin grup içindeki davranışlarından yararlanmak üzere 3 kişiden oluşan bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri toplamda 5 saat 46 dakika sürmüştür. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

İlk aşamada yüz yüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin yazıya geçirilmesiyle araştırmacı tarafından kodlar belirlenirken, araştırmacı ile eş zamanlı olarak bağımsız iki kodlayıcı tarafından aynı şekilde kodlama yapılmıştır.

İkinci aşamada ise elde edilen kodlar kategorize edilerek temalar belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından belirlenen 23 tema, 9 ana temada toplanmıştır. Belirlenen temalar: (1) zorbalık, (2) bilgi kaynakları, (3) yönlendirme desteği, (4) hizmetlerden algılanan sosyal destek, (5) kolaylaştırıcılar, (6) engeller/ zorlaştırıcılar, (8) damgalanma korkusu, (9) hizmetlerden memnuniyet şeklindedir. 1'den 9'a kadar numaralandırılan bu temalara göre, ilk aşamadakinden farklı üç bağımsız kodlayıcı tarafından kategorize edilmiştir. Daha sonra temaları kategorize eden bu üç bağımsız kodlayıcının verileri Pearson Korelasyon analiziyle Pearson r değeri .50 bulunup; pozitif yönde, anlamlı iki değişken arasında kuvvetli bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Üçüncü aşamaya gelindiğinde belirlenen temalar ve alt kategoriler üzerinden ölçek maddeleri oluşturulmuştur. İlk etapta madde havuzunda 156 madde oluşturularak eğitim bilimleri, psikoloji ve tıp alanlarından olmak üzere üç uzman görüşüne başvuruldu. Uzman görüşünün geri bildirimleri üzerine madde sayısı 116'ya düşürüldü. Alan uzmanının görüşü alındıktan sonra dil geçerliliği için Türk dili ve edebiyatı bölümünden iki uzman görüşü alındı. Yedi kişi ile pilot uygulama yapılmıştır. Bu kişileri seçerken ebeveynin çocuğunun yaş aralığının 6-14 arası olması ve öğrenme güçlüğü tanısı alması şartı gözetilmiştir. Pilot uygulamadan sonra anlam bakımından birbiriyle benzerlik gösteren ya da anlam karmaşasına yol açan maddeler üzerinde değişiklikler yapılarak madde sayısı 86'ya düşürülmüştür.

Bu araştırmanın evrenini İstanbul'da yer alan üniversite hastaneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi bölümünden öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Görüşmeler, mart ayında başlayan ve etkilerini hala sürdüren COVID-19 pandemi sürecinden dolayı 1 Haziran- 20 Temmuz tarihleri arasında, beklenenden daha az olmak üzere toplamda 80 ebeveyn ile görüşülerek, ÖGEDEB'in yanı sıra sosyodemografik veri formu ile yapı geçerliliği kapsamında Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF) uygulanarak tamamlanmıştır.

Çalışmanın kuramsal bölümünde öğrenme, öğrenme güçlüğü kavramları ve öğrenme güçlüğünün alt tipleri incelenmiştir. Daha sonra özel eğitim gerektiren bireylere sağlanan eğitim ve sağlık hizmetlerine yer verilerek öğrenme güçlüğüyle

ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Yöntem bölümünün 5'li Likert tipi bir ölçek geliştirme, geliştirilen ölçeğin uygulanması ve uygulandıktan sonra elde edilen veriler oluşturmaktadır. Bulgular bölümünde ise ÖGEDEB'in dokuz ölçeğinin her birinin açımlayıcı faktör analizi (AFA), ortalama puanları, standart sapmaları ve iç tutarlılık puanları hesaplanarak tablo şeklinde sunulmuştur. Bunun yanı sıra sosyodemografik veri ve yapı geçerliliği kapsamında Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği (WHOQOL-BREF) bulgularına yer verilmiştir.

ÖGEDEB'in içinde yer alan ölçeklerin başlıkları şu şekildedir: Zorbalık, Bilgi Kaynakları, Yönlendirme Desteği, Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek, Kolaylaştırıcılar, Engeller/ Zorlaştırıcılar, Ebeveyn Beklentileri, Damgalanma Korkusu, Hizmetlerden Memnuniyet. Araştırmacı tarafından geliştirilen ÖGEDEB'in yanı sıra sosyodemografik veri formu ile Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF) uygulanmıştır.

Zorbalık ölçeği, sınıf öğretmeni tarafından dışlanma, sınıf arkadaşları tarafından dışlanma, duygusal şiddet, sınıf öğretmeni tarafından şiddet olmak üzere dört faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Bu ölçeğe göre sınıf öğretmeni tarafından dışlanma, öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğun bireysel farklılığını göz önünde bulundurarak ona karşı sorumluluklarını yerine getirmesi ve kaynaştırma sürecinde çocuğa destek olması durumlarını ifade etmek için kullanılmıştır. Sınıf arkadaşları tarafından dışlanma, çocuğun bireysel farklılığının arkadaşlarıyla ilişkisine etkisini ifade etmek için kullanılmıştır. Duygusal şiddet, öğrenme güçlüğü olan çocuğun sınıf öğretmeni ve okul idaresi tarafından uygulanan tavrın çocuğa duygusal etkisini ifade etmek için kullanılmıştır. Sınıf öğretmeni tarafından şiddet ise, öğrenme güçlüğü olan çocuğun sınıf öğretmeni tarafından uygulanan sözel ve fiziksel şiddeti ifade etmek için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; veli tarafından dışlanma, okul idaresi tarafından destek ve çocuğun okula karşı motivasyonuyla ilgili 3 madde ise herhangi bir faktöre yeterince yüklenmediğinden Zorbalık ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Bilgi Kaynakları ölçeği, kaynağı medya olan bilgi kaynakları ve kaynağı sağlık kurumları olan bilgi kaynakları olmak üzere 2 faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Bu ölçeğe göre, bilgi kaynakları ifadesi, öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin bu süreçte edindiği bilgilerin hangi yollarla edindiğini ifade etmek için kullanılmıştır. Kaynağı medya olan bilgi kaynakları öğrenme güçlüğüyle ilgili çeşitli kamu spotları ve internet üzerinden yapılan bilgilendirmeyi ifade etmek için, kaynağı sağlık olan bilgi kaynakları ise rehabilitasyon merkezleri, hastaneler gibi kurumlar tarafından yapılan bilgilendirmeyi ifade etmek için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; erken tanıya ebeveyn etkisi, erken tanıya sınıf öğretmeninin etkisi, sınıf öğretmeninin öğrenme güçlüğü hakkındaki yeterliliği, okul rehberlik servisinin öğrenme güçlüğü hakkındaki yeterliliğiyle ilgili 4 madde bu faktörlere yeterince yüklenmediğinden Bilgi Kaynakları ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Yönlendirme Desteği ölçeği, sınıf öğretmeni tarafından yönlendirme, okul rehberlik öğretmeni tarafından yönlendirme, RAM tarafından yönlendirme olmak üzere 3 faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Bu araştırmaya göre, sınıf öğretmeni tarafından yönlendirme çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı alma sürecinde sınıf öğretmeninin yönlendirmesini ifade etmek için kullanılmıştır. Okul rehberlik öğretmeni tarafından yapılan yönlendirme, çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı alma sürecinde RAM, hastane gibi kurumlara yönlendirme sürecini ifade etmek için kullanılmıştır. RAM tarafından yönlendirme ise, çocuğun tanı aldıktan sonra izleyeceği yol ile ilgili bilgilendirmeyi ifade etmek için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; tanı öncesi internetten faydalanma, tanı sonrası internetten faydalanma, sınıf öğretmeninin okul rehberlik servisine yönlendirmesi, tanı sonrası okul idaresinden destekle ilgili 4 madde ise, bu faktörlere yeterince yüklenmediğinden Yönlendirme Desteği ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeği, informal destek ve formal destek olmak üzere iki faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Bu araştırmaya göre informal destek bu süreçte ebeveynin; aile, akraba ve yakın çevresinden aldığı bireysel desteği anlatmak için kullanılmıştır. Formal destek ise; bu süreçte ebeveynin sınıf öğretmeni, okul rehberlik öğretmeni gibi kişilerden aldığı kurumsal desteği ifade etmek için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; eğitime evde verilen destek ve diğer öğrencilerin

velilerinin desteğiyle ilgili 2 madde ise bu faktörlere yeterince yüklenmediğinden Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Kolaylaştırıcılar ölçeği, yapılandırılmamış kolaylaştırıcılar ve yapılandırılmış kolaylaştırıcılar olmak üzere iki faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Bu ölçekte yapılandırılmamış kolaylaştırıcılar sınıf öğretmeninin okul rehber öğretmeni ve rehabilitasyon merkezi gibi kurumlarla iş birliği için bireysel çabasını ifade ederken, yapılandırılmış kolaylaştırıcılar ise; sınıf öğretmeninin BEP, rapor, destek eğitim gibi hizmetler için sağladığı çalışmalar için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; ücretli ders alma imkanıyla ilgili 1 madde ise bu faktörlere yeterince yüklenmediğinden Kolaylaştırıcılar ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Engeller / Zorlaştırıcılar ölçeği, kurumsal engel algısı ve bireysel engel olmak üzere iki faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Bu araştırmada kurumsal engel algısı okul, rehabilitasyon merkezi, hastane gibi kurumlarda karşılaşılan zorlukları ifade etmek için kullanılırken, bireysel engel algısı ebeveynin öğrenme güçlüğüyle ve süreçte yapılması gerekenlerle ilgili yeterince bilgi ve deneyimi olmamasını ifade etmek için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; ebeveynin rapor çıkarmayla ilgili tereddüdü ve RAM'dan randevu almayla ilgili 2 madde bu faktörlere yeterince yüklenmediğinden bu maddeler Engeller/ Zorlaştırıcılar ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Ebeveyn Beklentileri ölçeği, öğrenme güçlüğü olan çocuk için destek, çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı alan ebeveyn için destek olmak üzere iki faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Çocuk için destek, sınıf öğretmeni ve sosyal etkinlik merkezleri tarafından öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğun bireysel farklılığına uygun çalışmalar yapılmasını ifade etmek için kullanılırken, ebeveyn için destek, çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı alan ebeveynler için süreçte psikolojik destek, veli destek odaları ve aynı süreci yaşayan ebeveynlerin bir araya gelerek deneyimlerini paylaşabileceği platformlar oluşturulmasını ifade etmek için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; destek eğitimin ders saatleri, destek eğitimin uygulanma şekli ve eğitim hakkıyla ilgili 3 madde ise bu faktörlere yeterince yüklenmediğinden Ebeveyn Beklentileri ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Damgalanma Korkusu ölçeği, rapor kaygısı ismiyle tek faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Rapor Kaygısı bu ölçekte ebeveynin rapor çıkarma sürecinde çevrenin yanlış yönlendirmeleri ve olumsuz tavırlarından dolayı yaşadığı damgalanma korkusunu ifade etmek için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; rapor çıkarmayla ilgili pişmanlık ve sınıf öğretmeninin çocuğa karşı tavrıyla ilgili iki madde ise bu faktöre yeterince yüklenmediğinden Damgalanma Korkusu ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Hizmetlerden Memnuniyet ölçeği, sınıf öğretmeninden memnuniyet, rehabilitasyon merkezinden memnuniyet, okul rehabilitasyon hizmetlerinden memnuniyet, okul idaresinden memnuniyet olmak üzere dört faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Bu araştırmaya göre, sınıf öğretmeninden memnuniyet, öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğun bu süreçte sınıf öğretmeni tarafından desteğini ve uyguladığı eğitsel düzenlemeleri ifade etmek için kullanılmıştır. Rehabilitasyon hizmetlerinden memnuniyet, öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğun RAM ve rehabilitasyon merkezlerinden aldığı hizmetlerden memnuniyet durumunu ifade etmek için kullanılmıştır. Okul rehabilitasyon hizmetlerinden memnuniyet, öğrenme güçlüğü olan çocuğun okul rehberlik servisinden aldığı hizmetlerden memnuniyeti için kullanırken, okul idaresinden memnuniyet ise okul idaresinin tanı öncesi ve tanı sonrası çocuğa karşı tavırları ve sağladığı hizmetlerden memnuniyet için kullanılmıştır. Ölçekte yer alan; çocuk ve ergen psikiyatri bölümünden memnuniyet, hastane randevu sisteminden memnuniyet ve MEB'in düzenlemelerinden memnuniyetle ilgili üç madde bu faktörlere yeterince yüklenmediğinden hizmetlerden Memnuniyet ölçeğinin dışında bırakılmıştır.

Yapı geçerliliği kapsamında ÖGEDEB'in, DSÖ Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF-TR) ile korelasyonu incelendiğinde Zorbalık ölçeği 'sınıf arkadaşları tarafından dışlanma' alt testinin WHOQOL-BREF-TR Genel Sağlık ve Fiziksel Sağlık alt parametreleriyle orta düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bilgi Kaynakları ölçeğine bakıldığında, Bilgi Kaynakları: Kamu alt testinin WHOQOL-BREF-TR Fiziksel Sağlık, Psikolojik Sağlık ve Sosyal İşlevsellik alt parametreleriyle orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca Bilgi Kaynakları: Sağlık Kurumları alt testinin Sosyal İşlevsellik alt parametresiyle pozitif yönde ve orta

düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Yönlendirme Desteği ölçeğinde ise Yönlendirme Desteği: RAM alt testiyle WHOQOL-BREF-TR Sosyal İşlevsellik alt parametresinin orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek ölçeğinde Informal Destek alt testinin WHOQOL-BREF-TR Sosyal İşlevsellik ve Fiziksel Sağlık alt parametreleriyle orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Kolaylaştırıcılar ölçeğinde Kolaylaştırıcılar: Yapılandırılmamış alt testinin; WHOQOL-BREF-TR Psikolojik Sağlık, Sosyal İşlevsellik, Çevresel İşlevsellik alt parametreleriyle orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkide olduğu bulunmuştur. Engeller/ Zorlaştırıcılar ölçeğine bakıldığında Bireysel Engeller alt testinin, WHOQOL-BREF-TR Sosyal İşlevsellik alt parametresiyle orta düzeyde ve negatif yönde bir ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak Ebeveyn Beklentileri, Damgalanma Korkusu, Hizmetlerden Memnuniyet ölçeklerine bakıldığında, bu ölçeklerin alt testleriyle WHOQOL-BREF-TR alt parametreleri arasında herhangi anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı görülmüştür. Sonuç olarak, Ebeveyn Beklentileri, Damgalanma Korkusu, Hizmetlerden Memnuniyet ölçeklerinin alt testlerinin beklenti, korku, memnuniyet gibi algısal faktörleri içerdiği ve duygu odaklı olması, WHOQOL-BREF ölçeğinin ise daha çok fiziksel sağlık odaklı olması, bu ölçeklerin farklı yapılarla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Yine ÖGEDEB'in tüm dokuz ölçeğine bakıldığında, bu ölçeklerle WHOQOL-BREF'in yüksek ilişkide çıkmamasının nedenlerinden biri genel sağlık alt parametresinin çok genel olması olabilir. Ayrıca WHOQOL-BREF'in güvenirliğinin de .60 bulunduğu da göz önünde bulundurulması gereken etmenlerdendir.

Bu çalışma, öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki yaşantılarını bir ölçek geliştirme çalışmasıyla Türkiye'de öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimlerinde karşılaştıkları hizmet boşluğunu ortaya koyarak literatüre katkıda bulunmuştur. Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyimleri Bataryasının (ÖGEDEB) dokuz ölçeği öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların ebeveynlerinin eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma sürecindeki deneyimlerini yordamak için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğine ilişkin kanıtlar sunmuştur.

ÖNERİLER

Çocuğu öğrenme güçlüğü tanısı alan ebeveynlerin tanılama sürecini de kapsayarak eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma deneyimlerini ortaya koyabilmek için geliştirilen ÖGEDEB'in ortaya koyduğu bilgiler doğrultusunda şu öneriler sıralanabilir:

- İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Polikliniğine gelen ebeveynlerle yapılan araştırma, engellilikle ilgili sosyal tutum, hizmet beklentileri, bölgesel farklılıklar ve bilgi kaynaklarına ulaşma açısından Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ihtiyacı ortaya koyacak bir batarya olarak kullanılabilir.
- Araştırmaya katılan ebeveynlerin öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuklarının birinci ve ikinci kademeyle sınırlı olması, aynı çalışmanın, gelişim dönemi ve hizmet ihtiyaçların değişiklik gösteren üçüncü kademeye de (lise) uyarlanarak üçüncü kademede çocuğu olan velilerin bu sürece dair deneyimleri incelenebilir.
- Kaynaştırma eğitimine ve öğrenme güçlüğüne ilişkin aile eğitimleri düzenlenerek, bu eğitimlerin etkileri araştırılabilir.
- Geliştirilen ÖGEDEB'e gerekli uyarlamalar yapılarak, kaynaştırma eğitimi alan diğer engellilik gruplarına dahil öğrencilerin ebeveynlerinin sürece ilişkin deneyimlerini incelemek için kullanılabilir.
- Geliştirilen ÖGEDEB'e ait ölçekler ihtiyaca göre ayrı ayrı veya birkaç tane ölçek birleştirilerek kullanılabilir.
- Özel gereksinimli çocuğa sahip olan aileler için aile destek programları oluşturularak ve benzer deneyimleri yaşayan ailelerle bir araya gelmeleri sağlanarak çocuğun eğitim hayatı ve sosyal yaşantısıyla ilgili bilgilendirme ve düzenlemeler yapılabilir.
- Özel gereksinimli çocuğun akran zorbalığına maruz kalmaması için farkındalık eğitimleri düzenlenebilir.

- Özel gereksinimli çocuğun kaynaştırma eğitimi için sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenlerine hizmet içi eğitimler düzenlenerek zorbalığı önleme çalışmaları yapılabilir.
- Aileler başta olmak üzere özel gereksinimli çocuğun ekosisteminde yer alan bireyler için, çocukların eğitim ve sağlık haklarından yararlanmaları ve düzenlemelerin yapılması için gereken engellilik raporuna ilişkin önyargıların giderilmesine yönelik çalışmalar yürütülebilir.
- Öğrenme güçlüğü tanısı alan çocuğun ekosisteminde yer alan ebeveyn, sınıf öğretmeni, rehberlik öğretmeni, okul idaresi, RAM, rehabilitasyon merkezi uzmanları çocuğun üst düzey yararını gözeterek koordine bir şekilde çalışması önerilir.
- Öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgilendirici reklamları, kamu spotları yaygınlaştırılması önerilir.

KAYNAKÇA

I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi — Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespiti Komisyonu Ön Raporu, İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2004.

Acar, Sema: "Gelişimsel Disleksi ve Endofenotipik Yaklaşım: Nörogenetik, Nörobiyolojik ve Nörobilişsel Temeller," **Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi (DKYAD)**, C. I, No: 2, 2018, s. 62-91.

Akbulut, Süleyman: Gerçekten Eşit miyiz? Acı(ma), Zayıf Gör(me) ve Yok Say(ma) Ekseninde Engelli Ayrımcılığı. M. Soran, Ö. Şensoy, & M. Ergün, **Engelliliğe ve Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık İlk ve Ortaöğretim Kurumları için Örnek Ders Uygulamaları**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.

Akçay, Duygu: "İlkokul 1-4. Sınıf Öğretmenlerinin Disleksi İle İlgili Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi." Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 2018.

Aksoy, Şennur Günay: "Yaşam Boyu Özgül Öğrenme Güçlüğü," **İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Tıp Dergisi,** No: 11, 2019, s. 34-39.

Albayrak, Haşim: "Engellilerle İlgili Kavramlar ve Engelli Eğitimi", **Engelliler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi**, İstanbul, 2014, s. 6.

Araz Altay Mengühan, Görker Işık: "DSM- 5 Kriterlerine Göre Özgül Öğrenme Bozukluğu Tanısı Alan Olguların Psikiyatrik Eştanı ve WISC-R Profillerinin Değerlendirilmesi," **Nöro Psikiyatri Arşivi,** C. LV, 2018, s. 127-134.

Atalay, Özge Deniz: "Özgül Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğa Sahip Annelerin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarının İncelenmesi." Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2013.

Aydar, Gözde: "Özel Öğrenme Tanısı Almış Öğrencilerin Bulunduğu Kaynaştırma Sınıflarında Akran Zorbalığı." Yüksek Lisans Tezi, **Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2019.

Ayhan, Aydın: **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi,** İstanbul, Alfa Yayınları, 4. bs., 2003.

Aydoğan, Canan, Hüsamettin Çetin: "Hemşirelik Öğrencilerinin Zihinsel Engelli Bireylere Yönelik Sosyal Mesafelerinin İncelenmesi," **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** No: 1, 2018, s. 665-681.

Barbiero Chiara, Montico Marcella, Lonciari Isabell, Monasta Lorenzo, Penge Roberto, Vio Claudio: "The lost children: The underdiagnosis of dyslexia in Italy. A cross-sectional national study," Ed: C.-Y. Lin, Dü, **Plos One**, 2019 V.XIV, No:1, p. 1-12.

Bilir, Şule: **Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, 1986.

Bingöl, Ayşe: "Ankara'daki İlkokul 2. ve 4. Sınıf Öğrencilerinde Gelişimsel Disleksi Oranı," **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası**, C.V, No: 2, 2003, s. 67-82.

Bogardus, Emory Stephen: "Measuring Social Distances," **Journal of Applied Sociology,** No: 9, 1925, s. 299-308.

British Dyslexia Association: Neurodiversity and Co-occurring Differences, **Dyslexia**, 2019, (Çevrimiçi), https://www.bdadyslexia.org.uk/dyslexia/neurodiversity-and-co-occurring-differences/dyscalculia-and-maths-difficulties, 10 Aralık 2020.

Bütün, Mesut: Araştırma Yaklaşımının Seçimi, Çev. Ed.: Selçuk Beşir Demir, **Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları**, Ankara, Eğiten Kitap Yayıncılık, 3. bs., 2017

Coşkun, Gözde Narin: "Özgül Öğrenme Bozukluğu Olan Çocuklarda Psikiyatrik Eş Tanılar ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi." Tıpta Uzmanlık Tezi, **İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı**, İstanbul, 2015.

Çakıroğlu, Orhan: Özel Öğrenme Güçlüğüne Giriş, **Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek**, Ankara, Pegem Akademi, 2018.

Çeliktürk Sezgin Z., Akyol, Hayati: "Okuma Güçlüğü Olan Dördüncü Sınıf Öğrenciisinin Okuma Becerilerinin Geliştirilmesi," **Turkish Journal of Education**, C. IV, No: 2, 2015, s.4-16.

Demir, Oğuzhan Ö.: Nitel Araştırma Yöntemleri, Ed.: Kaan Böke, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, İstanbul, Alfa Yayınları, 4. bs., 2014.

Deveci Meral, Emine Ahmetoğlu: "Zihin Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyinin İncelenmesi," **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi,** C. IV, No: 2, 2018, s.123-131.

Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği: Disleksi Öğrenme Güçlüğünde Güncel Yaklaşımlar ve Gelecek Hedeflerinin Belirlenmesi Çalıştay Raporu, Antalya, 2015.

Doğan, Handan: "Özel Öğrenme Güçlüğü Riski Taşıyan 5-6 Yaş Çocukları İçin Uygulanan Erken Müdahale Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi." Doktora Tezi, **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 2012.

Dökmen, Üstün: "Empati Kurma Becerisi İle Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki," **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C. XX, No: 1, 1987, s. 183-207.

Düşkün, Yeliz: Engeli Olan Çocukların Eğitimine İlişkin Mevzuat ve Politikalar**, Engeli Olan Çocukların Türkiye'de Eğitim Erişimi: Durum Analizi ve Öneriler,** 2016, s. 10-18.

Dyslexia International Tools and Technologies: **Dyslexia- here and there,** Belçika, 2003, s. 5.

Enç Mitat, Doğan Çağlar, Yahya Özsoy: **Özel Eğitime Giriş (**3 b.), Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 3. bs, 1987.

Engelliler Hakkında Kanun: 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf , 17 Eylül 2020.

Ergen Abdulkadir, Özgür Tanrıverdi, Abdülbaki Kumbasar, Evşan Arslan, Duygu Atmaca: "Sağlık Personelinin Yaşam Kalitesi Üzerine Kesitsel Bir Çalışma," **Haseki Tıp Bülteni**, 2010, s. 14-19.

Görgü, Ertan: "3-7 Yaş Arası Otistik Çocuğa Sahip Olan Annelerin Algıladıkları Sosyal destek Düzeyleri ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişki." Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 2005

Gül Hesna, Esra Yürümez, Ahmet Gül, Hilal Tuğba Kılıç, Merve Günay Ay: "Öğretmenlerin Özgül Öğrenme Güçlüğü İle İlgili Bilgi Düzeyleri ve Damgalama: Çok Merkezli Bir Çalışma," **Ortadoğu Tıp Dergisi,** C. VIII, No: 2, 2016, s. 76-82.

Gülay, Hülya: "Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri," **Balıkesir Üniversitesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** C. XII, No: 22, 2009, s. 82-93.

Güngörmüş Özkardeş, Oya: "Türkiye'de Özel Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Yapılan Uygulamalar," **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** C.XXI, 2012, s. 25-38.

Güngörmüş Özkardeş, Oya: "Türkiye'de Özel Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Yapılan Araştırmaların Betimsel Analizi," **Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi,** C.XXX, No:2, t.y., s. 123-156.

Gür, Gürkan: "Disleksili Bireylerde Erken Tanı Konmasının Önemi ve Disleksi Eğitimlerinde Yurt İçi ve Yurt Dışı Uygulamalarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması," Adana, 2013.

Güzel Özmen, Rüya: Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler, Ed: İbrahim Diken, **Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim**, Ankara, Pegem Akademi, 2017.

Heiman, Tali: "Social Support Networks, Stress, Sense of Coherence and Academic Success of University Students With Learning Disabilities," **Social Psychology of Education,** V. IX, 2006, s. 461-478, doi:10.1007/s11218-006-9007-6.

Heiman Tali, Ornit Berger: "Parents of Children with Asperger Syndrome or with Learning Disabilities: Family Environment and Social Support," **Research in Developmental Disabilities** V. XXIX, 2008, s. 289-300.

Hornstra Lisette, Eddie Denessen, Joep Bakker, Bergh van den, Voeten, Marinus Linda: "Teacher Attitudes Toward Dyslexia: Effects on Teacher Expectations and the Academic Achievement of Students With Dyslexia," **Journal of Learning Disabilities**,V. XLIII, No: 6, 2020, s. 515-529. doi:10.1177/0022219409355479

Howe, Michael J.A.: **Öğrenme Psikolojisi,** Ed.:Gülcem Oflaz & Çev.:Ebru Kılıç, İstanbul, Alfa Yayınları, 2001.

Individuals with Disabilities Education Act (IDEA): IDEA, 2018, (Çevrimiçi), Specific Learning Disability https://sites.ed.gov/idea/regs/b/a/300.8/c/10 , 17 Eylül 2020.

İstanbul MEM: İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Dystrans Projesi Geçiş Dönemi destek Kiti (O2) Anne Baba Rehberi, 2019.

Karakoç, Fatma Y., Levent Dönmez: "Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Temel İlkeler," **Tıp Eğitimi Dünyası,** 2014, s. 39-48.

Karaman Dursun, Tümer Türkbay, Fatoş Sinem Gökçe: "Özgül Öğrenme Bozukluğu ve Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Binişikliğinin Bilişsel Özellikleri," **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi,** 2006, C. XIII, No: 2, s. 60-68.

Karande, Sunil: "Quality of Life of Parents of Children with Newly Diagnosed Specific Learning," **Journal of Postgraduate Medicine,** V. LV, No: 2, s. 97-103.

Kargın Tevhide, Funda Acarlar, Bülbin Sucuoğlu: " Öğretmen, Yönetici ve Anne-Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi,"**Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,** C. IV, No: 2, 2003, s. 55-76.

Kaytez Nalan, Ender Durualp, Gül Kadan: "Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Gereksinimlerinin ve Stres Düzeylerinin İncelenmesi," **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,** C. IV, No: 1, 2015, s. 197-214.

Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü: "**Öğrenme Güçlüğü İle İlgili Bilgilendirme Kılavuzu (Öğretmen ve Aileler İçin)**." Ed.: Ebru Okul& Tuğba Demirdağ, Ankara, 2017.

Kılınçaslan, Ayşe: Özgül Öğrenme Bozukluğu, Yay. Haz.: Nahit Motovalli Mukaddes & Eyüp Sabri Ercan, **Nörogelişimsel Bozukluklar**, İstanbul, Noel Tıp Kitabevleri, 2018.

Kocabaş Dilek, Ramazan Erdem, Ömer L.Antalyalı: "Hemşirelerin Mesleklerine Yönelik Açık ve Örtük Tutumlarının Farklılığı Üzerine Bir Araştırma," **Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi**, C. XXIII, No: 3, 2020, s. 369-386.

Korkmazlar, Ümran: "6-11 Yaş İlkokul Çocuklarında Özel Öğrenme Bozukluğu ve Tanı Yöntemleri." Doktora Tezi, **İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi**, İstanbul, 1992.

Kurtbeyoğlu, Zeynep: "Özel Öğrenme Güçlüğü Tanılı Çocuğu Olan Anne- Babaların Algılanan Sosyal Destek ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi." Yüksek Lisans Tezi, **Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, İzmir, 2018.

Kuzgun, Zeliha: "Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Tanılama Sürecinde Karşılaşılan Güçlüklerle İlgili Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) Personelinin Görüşlerinin İncelenmesi." Yüksek Lisans Tezi, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Konya, 2019.

Levine, Mel: **Her Çocuk Başarabilir,** Çev.:Zeliha Babayiğit, İstanbul, Boyner Yayınları, 2002.

Martinez M., K. C. Thomas, C. S. Williams, Christian R, E. Crais, E. Pretzel, S. R. Hooper: "Family Experiences with the Diagnosis of Autism Spectrum Disorder: System Barriers and Facilitators of Efficient Diagnosis," **Journal of Autism and Developmental Disorders,** V. XLVIII, No:7, 2018, s. 2368-2378.

MEB: Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü, **Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Özel Öğrenme Güçlüğü Destek Programı**, Ankara, 2008.

MEB: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yol Haritası**, Akşam Sanat Okulu Matbaası, 2004.

MEB: MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, **Bütünleştirme Kapsamında Eğitim Uygulamaları Öğretmen El Kitabı,** Bütünleştirme, s. 26-38. Ankara, 2013.

MEB: **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi,** Ankara, MEB Yayınları, 2009.

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, **"Birlikte Başarırız" Bütünleştirme Kapsamında Eğitim Uygulamaları Öğretmen Kılavuz Kitabı**. Ankara, 2013.

Özan Sezgin, Ayşe D. Sarıca: "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı: Sınıf ve Rehberlik/Psikolojik Danışmanlık Öğretmenlerinin Deneyimleri," **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,** 2020, s. 1-28, doi:10.21565/ozelegitimdergisi.664973.

Özçivit Afsuroğlu Bengisu, Tülin Fidan Saniye: "Özgül Öğrenme Güçlüğü," **Osmangazi Tıp Dergisi**, C. XXXVIII, No: 1, 2016, s. 49-54.

Özdoğan Berka, Aylin Ak, Mustafa Soyutürk: "**Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite/Aşırı Hareketlilik Bozukluğu Olan Çocukların Eğitiminde Öğretmen El Kitabı**." Ankara, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, 2005.

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname: Eğitim Öğretim, (Çevrimiçi), https://orgm.meb.gov.tr/ 21 Eylül 2020.

Özen, Arzu: "Özel Gereksinimli Aileler," Ed.: A. Özen, O. Kurt, S. Batu, S. Odluyurt, M. Yanardağ, Y. Ergenekon, & E. Tekin İftar, **Özel Gereksinimli Bireyler ve Bakım Hizmetleri**, TC Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, 2013.

Petretto, Donatello Rita, Carmelo Masala: "Dyslexia and Specific Learning Disorders: New /International Diagnostic Criteria," **Journal of Childhood& Developmental Disorders**, V. III, No: 4, 2017, s. 1-5.

Reid, Gavin: "Dyslexia," **College of Psychologists of British Columbia**, 2015, s. 1-8.

Rose, Jim: **Identifying and Teaching Children and Young People with Dyslexia and Literacy Difficulties,** DCSF Yayınları, 2009.

Sabornie Edward J, Kathleen J. Marshall, Edwin S. Ellis: "Restructuring of Mainstream Sociometry with Learning Disabled and Nonhandicapped Students," **Exceptional Children,** V. LVI, No: 4, 1990, s. 314-323.

Sahoo Manoj K., Haritha Biswas, Susanta Kumar Padhy: "Psychological Co-morbidity in Children with Specific Learning Disorders," **Journal of Family Medicine and Primary Care,** V. IV, No: 1, s. 5-21

Sakız Halis, Güldest Baş: "Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların ve Ebeveynlerinin Yaşam Kalitesi Algılarının Belirlenmesi," **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,** C. XX, 2018, s. 1-20. doi:10.21565

Santos Lúcia, v.d.: "Cognitive and Behavioral Screening of Children with Learning Disabilities: A Preliminary Study," **Rev Paul Pediatr,** 2012, s. 93-99.

Sarı, Hakan, Tuğba Pürsün: "Kaynaştırma Sınıflarında Akran Zorbalığının Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Açısından İncelenmesi," **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi** C. XLIV, 2019, s. 731-768.

Sart, Hande Z., Melike Ergün, Melike Soran, Kenan Çayır: "Engelli çocukların Eğitim Hakkı: İnsan Hakları çerçevesinde Kaynaştırma/Bütünleşme Yoluyla Eğitim," **Engellilik ve Ayrımcılık: Eğitimciler için Temel Metinler ve Örnek Dersler**, İstanbul, Karekök Akademi, 2015.

Sharif Shabila, Najma Najam: "Developmental Dyslexia, Quality of Life and Parenting Styles," **International Journal of Scientific & Engineering Research,** C. VIII, No: 2, 2017, s. 1047-1052.

Texas Education Agency **The Dyslexia Handbook**, Texas, Texas Education Agency, 2018.

Tezbaşaran, Ata: "Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu," **The American Academy of Pediatrics**, Mersin, 2008.

The American Academy of Pediatrics "Learning Disabilities, Dyslexia, and Vision," **Pediatrics**, V. CXXIV, No: 2, 2009, s. 837-844.

The International Dyslexia Association **IDA Dyslexia Handbook: What Every Family Should Know,** Baltimore, The International Dyslexia Association (IDA), 2014.

The International Dyslexia Association: Dyslexia Basics, **Just The Facts,** Baltimore, The International Dyslexia Association, 2017.

Türk Dil Kurumu: Türk Dil Kurumu: https://sozluk.gov.tr/ 2 Nisan 2020.

Türkiye Disleksi Meclisi: Türkiye'de Özgül Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Tanılanma Süreci ve Destek Eğitim Hizmetlerinde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu, Ankara, 2017.

Uz Semra, Kamil Kaya: "Otizmli Çocuklara ve Ailelerine Yönelik Damgalama," **Journal of History Culture and Art Research,** C. VII, No: 1, 2018, s. 663-683. DOI: 10.7596/taksad.v7i1.1411

Ünsal , Kader: "Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarında Rol Alan Sınıf Öğretmenlerinin Görev ve Sorumluluklarını Yerine Getirme Durumları İle Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi." Yüksek Lisans Tezi, **Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ağrı, 2019.

Yavuzer Yasemin, Zekeriya Demir, Mustafa Çalışkan: **Eğitim Psikolojisi Gelişim ve Öğrenme** (2. b.), Ankara, Nobel Yayınları, 2006.

Yerebakan, Metin: **Özürlüler Vadisi,** İstanbul: İTO Yayınları, 2009.

Yıldırım Doğru, S. Sunay; Emel Arslan: "Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyi İle Durumluk Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması," **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** C. XVIIII, 2008, s. 543-553.

Yıldırım Ali, Hasan Şimşek: ***Karma Yöntem Araştırmaları***. Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.

Yıldırım, İbrahim: "Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliği ve Geçerliği,"**Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, V. XIII, 1997, s. 81-87.

Zambo, Debby: "Using Qualitative Methods to Understand the Educational Experiences of Students with Dyslexia," **The Qualitative Report,** V. IX, No: 1.

Zhao Hua, Baoping Zhang, Yun Chen, Xiang Zhou, Pengxiang Zuo: Zhao Jun-Yan, Baoshan Zhang, Guoliang Yu: "Environmental Risk Factors in Han and Uyghur Children with Dyslexia: A Comparative Study," **Plos One**, V. XI, No:7, 2016, s. 1-15.

EKLER

Ek 1: Ebeveyn Bilgilendirilmiş Onam Formu

T.C. Istanbul Universitesi

Istanbul Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

BILGILENDIRILMIŞ GONULLU ONAM FORMU

Sizi **Tuba KAYA** tarafından yürütülen "Öğrenme Güçlüğüne Ilişkin Eğitim ve Sağlık Hizmetlerinde Ebeveyn Deneyimleri Batarya Geliştirme Çalışması: Öğrenme Güçlüğüne Ilişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası (OGEDEB)" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı birinci ve ikinci kademe öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin tanılanma süreçlerine, akademik yaşamlarına ve sosyal yaşamlarına dair durum tespiti yapmaktır. Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılacaktır. Görüşmeler karşılıklı yüz yüze, birebir gerçekleştirilecektir. Araştırmada sizden tahminen 50-60 dakika ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Iletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için "ortak katılımcı havuzuna" aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya e-posta adresi ve numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı-Soyadı: .....

Imzası: Iletişim Bilgileri: e-posta: Telefon:

Iletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için "ortak araştırma havuzuna" aktarılmasını;

☐ kabul ediyorum ☐ kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar Için:

Veli veya Vasisinin

Adı-Soyadı: .....

Imzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: .....

Imzası:

Ek 2: Ebeveyn Odak Grup Soruları

EBEVEYN GÖRÜŞME SORULARI (ODAK GRUP GÖRÜŞMELERİ)

1. Çocuğunuz tanı almadan önce özgül öğrenme bozukluğunu duymuş muydunuz? Çocuğunuz tanı aldıktan sonra çocuğunuza ve/ veya size özgül öğrenme bozukluğu ile ilgili bilgilendirme yapıldı mı?
2. Çocuğunuzun özgül öğrenme bozukluğu yaşadığı nasıl fark edildi? Daha sonra özgül öğrenme bozukluğu tanısı alana kadar nasıl bir yol izlediniz?
3. Çocuğunuzun özgül öğrenme bozukluğu" tanısı almasında doğru bir yol izlediğinizi düşünüyor musunuz?
4. Çocuğunuzun okul müdürü, psikolojik danışmanı, sınıf öğretmeni ile yaşadığınız deneyimi paylaşır mısınız?
5. Çocuğunuz özgül öğrenme bozukluğu tanısı almadan önce eğitim hayatında neler yaşadınız? Çocuğunuz tanı aldıktan sonra eğitim hayatında neler değişti?
6. Çocuğunuzun sınıf öğretmeninin çocuğunuzla ilgili yaptığı düzenlemelerden bahseder misiniz (BEP hazırlanması, materyal desteği)? Çocuğunuzun eğitim programı oluşturulurken sizin veya eşinizin fikirleri değerlendirildi mi?
7. Çocuğunuzun sınıf öğretmeninden beklentileriniz nelerdir? Sınıf öğretmeniyle iş birliği içinde misiniz?
8. Özgül öğrenme bozukluğu ile ilgili Millî Eğitim Bakanlığı'ndan beklentileriniz nelerdir?
9. RAM görevlileri ile yaşadığınız deneyimi paylaşır mısınız?
10. Rapor aldığınız hastanenin çocuk psikiyatri kliniği çalışanları ile yaşadığınız deneyimi paylaşır mısınız? (Doktor, hemşire, sekreter vs.)
11. Çocuğunuzun tıbbı tanı alma aşamasında bilgileri nereden edindiniz? Yeterli miydi?
12. Özgül öğrenme bozukluğu ile ilgili Sağlık Bakanlığı'ndan beklentileriniz nelerdir?
13. Çocuğunuz rehabilitasyon hizmeti alıyorsa rehabilitasyon çalışanları ile yaşandığınız deneyimi paylaşır mısınız? (Özel eğitim öğretmeni, ergoterapist vs). Sizce rehabilitasyon merkezinde olması gerekenler nelerdir?
14. Rehabilitasyon merkezlerinin çocuğunuza katkı sağladığını düşünüyor musunuz?
15. Çocuğunuzun eğitim hayatıyla ilgili yeni düzenlemeler yapılması gerekse başka ne gibi önerilerde bulunursunuz?
16. Tanılanma öncesinde veya sonrasında siz (ebeveynlerden birisi) ve/ veya çocuğunuz psikolojik destek aldı mı?
17. Aldığınız bütün hizmetlerle ilgili bireysel olarak bu hizmetlere ulaşmadaki tecrübelerinizi aktarır mısınız?

Ek 3: Ebeveyn Sosyodemografik Bilgi Formu

EBEVEYN SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Görüşme no: Başlangıç saati:

Tarih: Bitiş saati:

1. Adı/ Soyadı			Yakınlık derecesi		
2. Çocuğunuzun cinsiyeti	Kadın □ Erkek □				
3. Çocuğunuzun doğum tarihi		4. Çocuğunuzun yaşı		5. Çocuğunuzun doğum yeri	
6. Toplam çocuk sayısı		7. Çocuğunuz kaçıncı çocuk		8. Çocuğunuzun tıbbi tanılanma yaşı	
9. Adres / Telefon					
10. Birinci bakım veren	Anne □ Baba □ Diğer □ Belirtiniz ( )				
11. Anne	Sağ □ Yaşamıyor □				
12. Baba	Sağ □ Yaşamıyor □				
13. Anne- Baba	Beraber □ Boşanmış □ Ayrı yaşıyor □				
14. Aile tipi (Evde kimler yaşıyor)	Çekirdek aile □ Tek ebeveyn ile □ Geniş aile □ Üvey anne □ Üvey baba □				
15. Annenin yaşı		16. Babanın yaşı			
17. Annenin eğitim durumu	Okur- yazar değil □ Okur- yazar □ İlkokul □ Ortaokul □ Lise □ Üniversite □	18. Babanın eğitim durumu		Okur- yazar değil □ Okur- yazar □ İlkokul □ Ortaokul □ Lise □ Üniversite □	
19. Anne	Çalışmıyor □ Çalışıyor □ Daha önce çalıştı □	20. Baba		Çalışmıyor □ Çalışıyor □ Daha önce çalıştı □	
21. Anne- Meslek	Belirtiniz:	22. Baba- Meslek		Belirtiniz:	
23. Ailenin aylık geliri	Asgari ücret □ Asgari ücret X 2 □ Asgari ücret X 3 □ Asgari ücret X 4 ve üzeri □	24. Ekonomik olarak kendinizi başkalarına göre memnun hissediyor musunuz?		Evet □ Hayır □ Bazen □	
25. Sağlık harcamalarınız nasıl karşılanmaktadır?	Sosyal Sigortalar Kurumu □ Yeşil kart □ Özel sigorta □ Kendi imkanları □	26. Allede kronik hastalık tedavisi alan var mı?		Evet □ ise; Belirtiniz: Hayır □	
27. Allede psikiyatrik hastalık tedavisi alan var mı?	Evet □ ise; Belirtiniz: Hayır □	28. Tanılanma öncesinde veya sonrasında siz (ebeveynlerden birisi) psikolojik destek aldınız mı?		Evet □ Tanılanma öncesi □ Tanılanma sonrası □ Hayır □	
29. Tanı konmadan önce özel öğrenme güçlüğünü duymuş muydunuz?	Evet □ Hayır □	30. Çocuğunuz tanı aldıktan sonra çocuğunuza ve/veya size özel öğrenme güçlüğü ile ilgili bilgilendirme yapıldı mı?		Evet □ Hayır □	
31. Çocuğunuzun ilkokula başlama yaşı kaçtır?		32. Çocuğunuz şu an kaçıncı sınıftadır?			

EBEVEYN SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Görüşme no: Başlangıç saati:

Tarih: Bitiş saati:

33. Çocuğunuzun okul tipi nedir?	Devlet okulu □ Özel okul □	34. Çocuğunuzun okul süresi nedir?	Tam gün □ Yarım gün □
35. Çocuğunuz okul öncesi eğitim aldı mı?	Evet □ ise; Kreş □ Anaokulu □ Hayır □	36. Çocuğunuz eğitime başladıktan sonra öğretmen veya okul değişikliği oldu mu?	Evet □ ise; (Kaç kere olduğunu belirtiniz:.....) Hayır □
37. Çocuğunuz özel eğitim desteği (RAM) alıyor mu?	Evet □ Hayır □	38. Çocuğunuz okuma yazmayı ne zaman öğrendi?	1. Sınıf ilk dönem □ 2. Sınıf ikinci dönem □ 3. Sınıf □ 4. Sınıf □ 5. Sınıf □ 6. Okuma yazma bilmiyor □
39. Çocuğunuzun sınıf tekrarı (kalma) oldu mu?	Evet □ Hayır □		
40. Çocuğunuzun öğrencilik tipi nedir?	Normal □ Kaynaştırma □ Özel eğitim □	41. Çocuğunuzun dersleri ile kim ilgileniyor?	Anne □ Baba □ Kardeş □ Özel eğitim desteği □ Özel öğretmen □ Diğer:
42. Çocuğunuzun özel öğrenme güçlüğü tanısına eşlik eden başka bir tanısı var mı?	Evet □ Belirtiniz: Hayır □	43. Ailede belirtilen olaylardan herhangi birisi yaşandı mı?	□ Boşanma □ Ölüm □ İşsizlik □ Farklı bir şehir taşınma □ Diğer (Belirtiniz:.....) Hayır □
44. Ailede benzer şekilde özel öğrenme güçlüğüne sahip kişiler var mı?	Evet ise; Yakınlık derecesi: Hayır □	45. Ailede özel öğrenme güçlüğü sebebiyle okulu bırakan kişiler var mı?	Evet □ Hayır □
46. Özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarla ilgili herhangi bir etkinliğe (proje, seminer, çalıştay vb.) veya eğitime katıldınız mı?	Evet □ Belirtiniz: Hayır □	47. Çocuğunuz için öğretmenleri tarafından Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) oluşturuldu mu? Evet ise, programa sizin katkınız oldu mu?	Evet □ Hayır □ Evet □ Hayır □

Ek 4: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Zorbalık Ölçeği (ÖGEDEB)

Değerli Katılımcı,

Öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların ebeveynlerinin bu süreçteki deneyimlerini değerlendirmeyi hedefleyen bu anket, bu deneyimlerin her bir boyutunu ayrı ayrı inceleyen toplam 9 bölümden oluşmaktadır. Bazı sorular size tekrarlayıcı görünebilir; fakat aslında her bir soru farklı bilgiler sağlamaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatli, eksiksiz ve **çocuğunuzun ilk eğitim/öğretim deneyimine göre** cevaplayın. Bu anket sizin kişisel görüşlerinizle ilgilidir; bu sebeple doğru ya da yanlış cevap yoktur.

Çalışmada yer almayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.

	1. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Çocuğum bireysel farklılığından dolayı, arkadaşları tarafından dışlandı.					
2.	Çocuğumun bireysel farklılığı gözetilerek onun gereksinimlerine göre uyarlanan durumlar (sınav süresi, sınav şekli vs.) arkadaşları tarafından yadırgandı.					
3.	Çocuğumun sınıf arkadaşları, çocuğumun okul ile ilişkisini negatif yönde etkiledi.					
4.	Çocuğum, diğer öğrencilerin velileri tarafından dışlandı.					
5.	Çocuğum, sınıf öğretmeni tarafından sözel şiddete maruz kaldı.					
6.	Çocuğum, sınıf öğretmeni tarafından fiziksel şiddete maruz kaldı.					
7.	Sınıf öğretmeni çocuğuma ilgi göstermeyerek, çocuğumu bütün arkadaşlarıyla eşit şekilde eğitim alma hakkından mahrum bıraktı.					
8.	Sınıf öğretmeni, bireysel farklılığı olan çocuğuma karşı sorumluluklarını (BEP, eğitim materyali, oturma düzeni vs.) yerine getirmedi.					
9.	Sınıf öğretmeni, çocuğumun öğrenme güçlüğü yaşadığını kabul etmekte zorluk yaşadı.					
10.	Sınıf öğretmeni, çocuğumun diğer çocuklarla kaynaşma sürecinde çocuğuma destek olmadı.					
11.	Sınıf öğretmeni, kaynaştırma (bütünleştirme) öğrencilerine karşı negatif bir tavra sahip olduğundan, çocuğum kendini dışlanmış hissetti.					
12.	Çocuğumun kaynaştırma (bütünleştirme) öğrencisi olduğuyla ilgili raporu olmasına rağmen, sınıf öğretmeni çocuğumu sınıfında istemedi.					
13.	Çocuğum öğrenme güçlüğü tanısı aldıktan sonra, okul idaresi tarafından destek görmedim.					
14.	Çocuğum, okul idaresi tarafından sözel şiddete maruz kaldı.					
15.	Çocuğum, okulda karşılaştığı olumsuz tavırlardan sonra okula gitmek istemedi.					

Ek 5: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Bilgi Kaynakları Ölçeği (ÖGEDEB)

	2. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Çocuğumun öğrenme güçlüğü yaşayabileceğini ilk ben (ebeveyn) fark ettim.					
2.	Çocuğumun öğrenme güçlüğü yaşadığı, ilk olarak sınıf öğretmeni tarafından fark edildi.					
3.	Öğrenme güçlüğünün ne olduğu ile ilgili bilgi edinmemde televizyonda yer alan kamu spotlarının (bilgilendirici reklamların) yararı oldu.					
4.	Öğrenme güçlüğüyle ilgili yayınlanan kamu spotları (bilgilendirici reklamlar), tanı alma sürecinde izleyeceğimiz yol ile ilgili kolaylık sağladı.					
5.	Çocuğumun tanı alma sürecinde, daha çok internet üzerinden yaptığım araştırmalarla bilgi edindim.					
6.	Rehabilitasyon merkezinde, öğrenme güçlüğüyle ilgili bilgilendirme yapıldı.					
7.	Sınıf öğretmeninin öğrenme güçlüğü ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyorum.					
8.	Okul rehberlik servisi öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyorum.					
9.	Çocuğuma tıbbi tanı konulduktan sonra, hastanede doktorlar tarafından bilgilendirme yapıldı.					

Ek 6: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Yönlendirme Desteği Ölçeği (ÖGEDEB)

	3. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Tanılama öncesinde izleyeceğim yolu internet üzerinden öğrendim.					
2.	Tanılama sonrasında izleyeceğim yolu internet üzerinden öğrendim.					
3.	Çocuğumda gözlemlediğim farklılıklardan sonra izlemem gereken yol ile ilgili yönlendirme sınıf öğretmeni tarafından yapıldı.					
4.	Çocuğum tanı aldıktan sonra izleyeceğim yol ile ilgili sınıf öğretmeni tarafından bilgilendirildim.					
5.	Sınıf öğretmeni çocuğumun öğrenme güçlüğü yaşadığını fark ettikten sonra beni okul rehberlik servisi öğretmenine yönlendirdi.					
6.	Çocuğumda gözlemlediğim farklılıklardan sonra izlemem gereken yol ile ilgili yönlendirme okul rehberlik servisi öğretmenleri tarafından yapıldı.					
7.	Çocuğum tanı aldıktan sonra, izleyeceğim yol ile ilgili okul rehberlik öğretmenlerinden destek aldım.					
8.	Okul rehberlik servisi öğretmenleri çocuğumu eğitsel tanı için Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) yönlendirdi.					
9.	Okul rehberlik öğretmenleri çocuğumu tıbbi tanı için hastaneye (çocuk ve ergen psikiyatri kliniğine) yönlendirdi.					
10.	Çocuğum tanı aldıktan sonra izleyeceğimiz yol ile ilgili okul idaresinden destek aldık.					
11.	Çocuğum tanı aldıktan sonra izleyeceğimiz yol ile ilgili Rehberlik Araştırma Merkezinden (RAM) destek aldık.					
12.	Çocuğum tanı aldıktan sonra izleyeceğimiz yol ile ilgili rehabilitasyon merkezinden destek aldık.					

Ek 7: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Hizmetlerden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÖGEDEB)

	4. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Çocuğumun evde eğitimini destekleyecek faaliyetlerde (materyal hazırlanması, konu anlatımı, ödev yardımı vs.) bulunduk.					
2.	Tanı alma sürecinde, çekirdek aile bireylerinden destek (psikolojik, ekonomik vs.) gördüm.					
3.	Tanı alma sürecinde birinci derecede yakın akrabalardan destek (psikolojik, ekonomik vs.) gördüm.					
4.	Çocuğum tanı aldıktan sonra çocuğumun okula uyumu için diğer velilerden destek gördük.					
5.	Sınıf öğretmeni rapor alınması konusunda bizi teşvik etti.					
6.	Öğrenme güçlüğü ile ilgili, sınıfın diğer öğrencilerini bilgilendirme konusunda sınıf öğretmeninden destek gördük.					
7.	Öğrenme güçlüğü ile ilgili, sınıfın diğer öğrencilerini bilgilendirmek açısından okul rehberlik öğretmenlerinden destek gördük.					

Ek 8: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Kolaylaştırıcılar Ölçeği (ÖGEDEB)

	5. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Çocuğumun eğitimine destek olması için ücretli ders alabilme imkânımız oldu.					
2.	Okulda, çocuğumun bireysel farklılığına uygun, eğitimini destekleyici materyaller kullanma imkânımız oldu.					
3.	Rapor çıkardıktan sonra haklarımızı öğrenerek, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma imkânımız oldu.					
4.	Destek (bireysel) eğitimden yararlanma imkânımız oldu.					
5.	Sınıf öğretmeni Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırladı.					
6.	Sınıf öğretmeninin, çocuğumun sınavlarında yaptığı düzenlemeler, çocuğumun öğrenmeye karşı motivasyonunu arttırmada etkili oldu.					
7.	Sınıf öğretmeni ile okul rehberlik öğretmenleri iş birliği içindeydi.					
8.	Sınıf öğretmeniyle rehabilitasyon merkezi iş birliği içinde çalıştı.					

Ek 9: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Engeller/ Zorlaştırıcılar Ölçeği (ÖGEDEB)

	6. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelerde yer alan faktörlerle ne sıklıkta karşılaştığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Öğrenme güçlüğü ile ilgili tanıdan önceden bilgim olmadığı için çocuğumu anlamakta güçlük yaşadım.					
2.	Çocuğumda gözlemlediğim farklılıklardan sonra izlemem gereken yol ile ilgili sıkıntı yaşadım.					
3.	Tanılama sürecinde gittiğim kurumlarda bilgilendirme yapılmadığı için sıkıntı yaşadım.					
4.	Sınıf öğretmeni, çocuğumun öğrenme güçlüğü yaşadığını anlamakta zorlandı.					
5.	Okulda destek eğitim veren yeterli sayıda öğretmen olmadığı için, çocuğum birebir eğitim alamadı.					
6.	Sorun yaratabileceği ile ilgili endişelerimden dolayı rapor çıkarmakta tereddüt ettim.					
7.	Eğitsel tanı için Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) randevu almakta zorluk yaşadım.					

Ek 10: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Ebeveyn Beklentileri Ölçeği (ÖGEDEB)

	7. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Tanılama öncesinde ve/veya sonrasında yaşadıklarımızla ilgili kendim için psikolojik destek almak isterim.					
2.	Rapor için gidilen hastanelerde ebeveynlere psikolojik destek için veli destek odalarının olmasını isterim.					
3.	Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için de erişilebilir bilgi evleri veya sosyal etkinlik merkezlerinin olmasını isterim.					
4.	Öğrenme güçlüğü olan diğer çocukların ebeveynleriyle bir araya gelip sorunlarımızı paylaşmayı isterim.					
5.	Çocuğum tanı aldıktan sonra sınıf öğretmeninin çocuğuma bireysel farklılığına uygun çalışmalar yapmasını isterim.					
6.	Çocuğum rapor aldıktan sonra sınıf öğretmeninin çocuğuma bireysel farklılığına uygun çalışmalar yapmasını isterim.					
7.	Destek eğitimin okul ders saatleri dışında uygulanmasını isterim.					
8.	Destek eğitimin birebir eğitim şeklinde uygulanmasını isterim.					
9.	Çocuğumun, akranları ile eşit ve adil bir şekilde eğitim haklarından yararlanmasını isterim.					

Ek 11: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Damgalanma Korkusu Ölçeği (ÖGEDEB)

	8. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Rapor Almadık
1.	Çocuğuma rapor alma sürecinde, daha önce çocuğuna rapor almış kişilerin olumsuz görüşlerinden etkilendiğim için rapor çıkartmak istemedim.						
2.	Çocuğumun damgalanacağını düşündüğüm için rapor almasını istemedim.						
3.	Etrafımdaki kişilerin olumsuz tavırlarından veya yanlış yönlendirmelerinden dolayı çocuğuma rapor almakta geciktim.						
4.	Rapor çıkardığımız için pişmanım.						
5.	Sınıf öğretmeninin çocuğuma karşı ilgisiz tavrı rahatsız ediciydi.						

Ek 12: Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Ebeveyn Deneyim Bataryası Hizmetlerden Memnuniyet Ölçeği (ÖGEDEB)

	9. BÖLÜM Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı derecelendiriniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Bu hizmetten faydalanmadım
1.	Sınıf öğretmeninin, tanı almadan önceki süreçte çocuğuma karşı tavırlarından memnunum.						
2.	Sınıf öğretmeninin, tanı aldıktan sonraki süreçte çocuğuma karşı tavırlarından memnunum.						
3.	Çocuğum tanı aldıktan sonra, sınıf öğretmeninin yaptığı eğitsel düzenlemelerden memnunum.						
4.	Okul rehberlik öğretmenlerinin, tanı almadan önceki süreçte çocuğuma karşı tavırlarından memnunum.						
5.	Okul rehberlik öğretmenlerinin, tanı aldıktan sonraki süreçte çocuğuma karşı tavırlarından memnunum.						
6.	Okul idaresinin, tanı almadan önceki süreçte çocuğuma karşı tavırlarından memnunum.						
7.	Okul idaresinin, tanı aldıktan sonraki süreçte çocuğuma karşı tavırlarından memnunum.						
8.	Okulda verilen destek eğitim sürecinden memnunum.						
9.	Rehberlik Araştırma Merkezinin (RAM), tanı almadan önceki süreçte çocuğuma karşı tavırlarından memnunum.						
10.	Rehberlik Araştırma Merkezinin (RAM), tanı aldıktan sonraki süreçte çocuğuma karşı tavırlarından memnunum.						
11.	Rehabilitasyon merkezinin hizmetlerinden memnunum.						
12.	Hastanelerin çocuk ve ergen psikiyatri bölümlerinin hizmetlerinden memnunum.						
13.	Hastane randevu alma sisteminden memnunum (rapor için vs.).						
14.	MEB'in öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar için yaptığı düzenlemelerden memnunum.						

Ek 13: Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu

Bu anket sizin yaşamınızın kalitesi, sağlığınız ve yaşamınızın öteki yönleri hakkında neler düşündüğünüzü sorgulamaktadır. Lütfen bütün soruları son 2 haftayı göz önünde bulundurarak ve size en uygun olanı seçerek cevaplayınız.

1 G1	Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?	Çok kötü ❑1	Biraz kötü ❑2	Ne iyi, ne kötü ❑3	Oldukça iyi ❑4	Çok iyi ❑5
2 G4	Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	Hiç hoşnut değil ❑1	Çok az hoşnut ❑2	Ne hoşnut, ne de değil ❑3	Epeyce hoşnut ❑4	Çok hoşnut ❑5
3 F1.4	Ağrılarınızın yapmanız gerekenleri ne kadar engellediğini düşünüyorsunuz?	Hiç ❑5	Çok az ❑4	Orta derecede ❑3	Çokça ❑2	Aşırı derecede ❑1
4 F11.3	Günlük uğraşlarınızı yürütebilmek için herhangi bir tıbbi tedaviye ne kadar ihtiyaç duyuyorsunuz?	❑5	❑4	❑3	❑2	❑1
5 F4.1	Yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
6 F24.2	Yaşamınızı ne ölçüde anlamlı buluyorsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
7 F5.3	Dikkatinizi toplamada ne kadar başarılısınız?	Hiç ❑1	Çok az ❑2	Orta derecede ❑3	Çokça ❑4	Son derecede ❑5
8 F16.1	Günlük yaşamınızda kendinizi ne kadar güvende hissediyorsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
9 F22.1	Fiziksel çevreniz ne ölçüde sağlıklıdır?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
10 F2.1	Günlük yaşamı sürdürmek için yeterli gücünüz kuvvetiniz var mı?	Hiç ❑1	Çok az ❑2	Orta derecede ❑3	Çokça ❑4	Tamamen ❑5
11 F7.1	Bedensel görünüşünüzü kabullenir misiniz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
12 F18.1	İhtiyaçlarınızı karşılamaya yeterli paranız var mı?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
13 F20.1	Günlük yaşantınızda size gerekli bilgi ve haberlere ne ölçüde ulaşabiliyorsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
14 F21.1	Boş zamanları değerlendirme uğraşları için ne ölçüde fırsatınız olur?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5

15 F9.1	Bedensel hareketlilik (etrafta dolaşabilme, bir yerlere gidebilme) beceriniz nasıldır?	Çok kötü ❑1	Biraz kötü ❑2	Ne iyi, ne kötü ❑3	Oldukça iyi ❑4	Çok iyi ❑5

		Hiç hoşnut değil	Çok az hoşnut	Ne hoşnut, ne de değil	Epeyce hoşnut	Çok hoşnut
16 F13.3	Uykunuzdan ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
17 F10.3	Günlük uğraşlarınızı yürütebilme becerinizden ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
18 F12.4	İş görme kapasitenizden ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
19 F6.3	Kendinizden ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
20 F13.3	Aile dışı kişilerle ilişkilerinizden ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
21 F15.3	Cinsel yaşamınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
22 F14.4	Arkadaşlarınızın desteğinden ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
23 F17.3	Yaşadığınız evin koşullarından ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
24 F19.3	Sağlık hizmetlerine ulaşma koşullarınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5
25 F23.3	Ulaşım olanaklarınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	❑1	❑2	❑3	❑4	❑5

26 F8.1	Ne sıklıkta hüzün, ümitsizlik, bunaltı, çökkünlük gibi duygulara kapılırsınız?	Hiçbir zaman ❑5	Nadiren ❑4	Ara sıra ❑3	Çoğunlukla ❑2	Her zaman ❑1

27 II	Yaşamınızda size yakın kişilerle (eş, iş arkadaşı, akraba) ilişkilerinizde baskı ve kontrolle ilgili zorluklarınız ne ölçüdedir?	Hiç ❑1	Çok az ❑2	Orta derecede ❑3	Çokça ❑4	Aşırı derecede ❑5

Bu formun doldurulmasında size yardım eden oldu mu? ❑ Evet ❑ Hayır	Bu formun doldurulması ne kadar sürdü? ------

THE WHOQOL Group Development of the World Health Organization WHOQOL-BREF Quality of Life Assessment (1998) Psychological Medicine, 1998, 28, 551-558

Skorlama Yönergesi		
Alt Parametre	Oluşturan sorular	
Genel sağlık durumu	1 ve 2. Soruların toplamı	Bu şekilde elde edilen skorlar "ham" skordur. Yüzdelik sisteme değiştirmek için gerekli olan formül;
Fiziksel sağlık	3, 4, 10, 15, 16, 17, 18. Soruların toplamı	
Psikolojik	5, 6, 7, 11, 19, 26. Soruların toplamı	
Sosyal ilişkiler	20,21,22. Soruların toplamı	
Çevre	8, 9, 12, 13, 14, 23, 24, 25. Soruların toplamı	

$$\frac{(Hastanın\ ham\ skoru) - (o\ alt\ parametreye\ ait\ olabilecek\ en\ düşük\ skor)}{o\ alt\ parametrenin\ skor\ aralığı} \times 100$$

Örnek: Fiziksel sağlık alt parametresini ele alalım; toplam 7 madde var. Hastanın skor toplamı 30 olsun
[(30-7) / (35-7)] x 100 = (23/28) x 100 = %82,14

Ek 14:

Tablo 3.39: Çocuk Cinsiyetinin ölçeklerin faktörlerine göre ortalama-standart sapma ve ortalama standart hata puanları

	Çocuk_Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t- değeri
ZorbSinOgr	Kız	31	15,4516	8,19284	1,47148	1,455
	Erkek	49	12,8163	7,69652	1,0995	1,435
ZorbSinArk	Kız	31	8,9032	4,48222	0,80503	,167
	Erkek	49	8,7347	4,33866	0,61981	,166
ZorbPsikSidd	Kız	31	2,9355	2,20508	0,39604	,204
	Erkek	49	2,8367	2,04478	0,29211	,201
ZorbSınOgrSidd	Kız	31	3,3226	2,07183	0,37211	-,454
	Erkek	49	3,5714	2,5658	0,36654	-,476
ZorbalikTop	Kız	31	30,6129	11,66098	2,09437	,914
	Erkek	49	27,9592	13,22239	1,88891	,941
BilgiKaynKamu	Kız	31	6,5484	4,30379	0,77298	-1,256
	Erkek	49	7,8163	4,45661	0,63666	-1,266
BilgiKaynSaglikKurumu	Kız	31	6,4194	2,75408	0,49465	-1,657
	Erkek	49	7,449	2,67754	0,38251	-1,647
BilgiKaynTtoplam	Kız	31	12,9677	5,89624	1,059	-1,768
	Erkek	49	15,2653	5,5105	0,78721	-1,741
YonlDestRehbOgr	Kız	31	10,3226	7,01611	1,26013	-1,036
	Erkek	49	11,898	6,36804	0,90972	-1,014
YonlDestSinOgr	Kız	31	4,871	3,60316	0,64715	-,803
	Erkek	49	5,5306	3,56547	0,50935	-,801
YonlDestRAM	Kız	31	6,5161	3,37511	0,60619	-,480
	Erkek	49	6,8776	3,21865	0,45981	-,475
YonlDestToplam	Kız	31	21,7097	11,35838	2,04003	-1,049
	Erkek	49	24,3061	10,41274	1,48753	-1,028
HASDFormal	Kız	31	5,871	3,64913	0,6554	-1,709
	Erkek	49	7,3469	3,8327	0,54753	-1,728
HASDInformal	Kız	31	5,0323	3,03846	0,54572	-,137
	Erkek	49	5,1224	2,76611	0,39516	-,134
HASDToplam	Kız	31	10,9032	5,34387	0,95979	-1,321
	Erkek	49	12,4694	5,05017	0,72145	-1,304
KolayYapilandirilmis	Kız	31	7,4516	2,99821	0,53849	-,272
	Erkek	49	7,6939	4,33592	0,61942	-,295

KolayYapilandirilmamis	Kız	31	8,9355	4,65428	0,83593	-,409
	Erkek	49	9,3673	4,56296	0,65185	-,407
KolayToplam	Kız	31	16,3871	5,85194	1,05104	-,418
	Erkek	49	17,0612	7,6714	1,09591	-,444
EngelKurumsal	Kız	31	8,8387	4,36728	0,78439	,306
	Erkek	49	8,5306	4,39745	0,62821	,307
EngelBireysel	Kız	31	6,6774	3,01537	0,54158	-1,120
	Erkek	49	7,449	2,99347	0,42764	-1,118
EngelToplam	Kız	31	15,5161	5,97144	1,0725	-,333
	Erkek	49	15,9796	6,13559	0,87651	-,335
BeklentiCocuk	Kız	31	14,5806	1,54433	0,27737	,794
	Erkek	49	14,2449	2,00552	0,2865	,842
BeklentiEbeveyn	Kız	31	10,6774	4,34655	0,78066	-1,473
	Erkek	49	11,9796	3,50886	0,50127	-1,404
RaporKaygisi	Kız	31	7,1613	4,92001	0,88366	-1,111
	Erkek	49	8,4694	5,26032	0,75147	-1,128
MemnSinOgr	Kız	31	11,2581	5,11838	0,91929	-,210
	Erkek	49	11,4898	4,59221	0,65603	-,205
MemnRAM	Kız	31	13,9355	3,99112	0,71683	-,799
	Erkek	49	14,5714	3,0957	0,44224	-,755
MemnRehb	Kız	31	12,8387	5,08001	0,9124	-1,079
	Erkek	49	13,8776	3,53337	0,50477	-,996
MemnOkulidare	Kız	31	7,3226	3,69132	0,66298	-1,851
	Erkek	49	8,7959	3,32277	0,47468	-1,807
MemnToplam	Kız	31	45,3548	14,41885	2,5897	-1,252
	Erkek	49	48,7347	9,73776	1,39111	-1,150
BeklentiToplam	Kız	31	25,2581	5,07916	0,91224	-,844
	Erkek	49	26,2245	4,92978	0,70425	-,839

Ek 15:

Tablo 3.40: Eş tanının ölçeklerin faktörlerine göre ortalama- standart sapma ve ortalama standart hata puanları (Ekte verilmiştir.)

	DEHB	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t- değeri
ZorbSinOgr	Evet	26	15,8846	7,48506	1,46794	1,615
	Hayır	54	12,8519	8,04095	1,09423	1,656
ZorbSinArk	Evet	26	9,7692	3,51349	0,68905	1,385
	Hayır	54	8,3333	4,68236	0,63719	1,530
ZorbPsikSidd	Evet	26	3,0769	2,34816	0,46051	,596
	Hayır	54	2,7778	1,97786	0,26915	,561
ZorbSınOgrSidd	Evet	26	4,2308	2,74675	0,53868	2,012
	Hayır	54	3,1111	2,10719	0,28675	1,835
ZorbalikTop	Evet	26	32,9615	12,34984	2,422	1,989
	Hayır	54	27,0741	12,42616	1,69099	1,993
BilgiKaynKamu	Evet	26	8,0769	4,9713	0,97495	1,058
	Hayır	54	6,963	4,12065	0,56075	,990
BilgiKaynSaglikKurumu	Evet	26	7,5	2,30217	0,45149	1,021
	Hayır	54	6,8333	2,91871	0,39719	1,109
BilgiKaynTtoplam	Evet	26	15,5769	6,25571	1,22684	1,306
	Hayır	54	13,7963	5,43705	0,73989	1,243
YonlDestRehbOgr	Evet	26	11,0385	7,1581	1,40382	-,232
	Hayır	54	11,4074	6,42377	0,87416	-,223
YonlDestSinOgr	Evet	26	4,9615	3,38799	0,66444	-,542
	Hayır	54	5,4259	3,67861	0,50059	-,558
YonlDestRAM	Evet	26	7,7692	3,02401	0,59306	1,999
	Hayır	54	6,2407	3,28481	0,44701	2,058
YonlDestToplam	Evet	26	23,7692	11,12585	2,18196	,268
	Hayır	54	23,0741	10,72794	1,45989	,265
HASDFormal	Evet	26	6,5	3,59166	0,70438	-,446
	Hayır	54	6,9074	3,9347	0,53544	-,460
HASDInformal	Evet	26	4,9231	2,72651	0,53471	-,355
	Hayır	54	5,1667	2,93804	0,39982	-,365
HASDToplam	Evet	26	11,4231	5,0293	0,98633	-,523
	Hayır	54	12,0741	5,2981	0,72098	-,533
KolayYapilandirilmis	Evet	26	7,3846	3,27508	0,6423	-,345
	Hayır	54	7,7037	4,12827	0,56179	-,374

KolayYapilandirilmamis	Evet	26	8,5769	4,39248	0,86144	-,844
	Hayır	54	9,5	4,66925	0,6354	-,862
KolayToplam	Evet	26	15,9615	6,35912	1,24713	-,742
	Hayır	54	17,2037	7,29792	0,99312	-,779
EngelKurumsal	Evet	26	8,1538	4,02683	0,78973	-,704
	Hayır	54	8,8889	4,52943	0,61638	-,734
EngelBireysel	Evet	26	7	3,2619	0,63971	-,308
	Hayır	54	7,2222	2,90521	0,39535	-,296
EngelToplam	Evet	26	15,1538	5,99128	1,17499	-,662
	Hayır	54	16,1111	6,09258	0,82909	-,666
BeklentiCocuk	Evet	26	14,8462	0,54349	0,10659	1,607
	Hayır	54	14,1481	2,1754	0,29603	2,218
BeklentiEbeveyn	Evet	26	12,5385	3,15253	0,61826	1,722
	Hayır	54	10,963	4,11607	0,56013	1,888
RaporKaygisi	Evet	26	6,8077	4,74147	0,92988	-1,403
	Hayır	54	8,5185	5,27272	0,71753	-1,457
MemnSinOgr	Evet	26	10,2692	4,90353	0,96166	-1,482
	Hayır	54	11,9444	4,65576	0,63357	-1,455
MemnRAM	Evet	26	14,5385	2,98303	0,58502	,381
	Hayır	54	14,2222	3,68918	0,50203	,410
MemnRehb	Evet	26	13,3462	4,37211	0,85744	-,189
	Hayır	54	13,537	4,15598	0,56556	-,186
MemnOkulidare	Evet	26	7,8077	4,05975	0,79618	-,733
	Hayır	54	8,4259	3,25404	0,44282	-,679
MemnToplam	Evet	26	45,9615	11,66698	2,28808	-,768
	Hayır	54	48,1296	11,9117	1,62098	-,773
BeklentiToplam	Evet	26	27,3846	3,27508	0,6423	1,946
	Hayır	54	25,1111	5,49328	0,74754	2,307

Ek 16: Etik Kurul Onayı

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ
KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayı : 996 **Tarih : 15.08.2019**
Konu: Prof. Dr. Ayşe Resa AYDIN hk.

Sayın Prof. Dr. Ayşe Resa AYDIN
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon

İlgi: Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalının 24/07/2019 gün ve 147799 sayılı yazısı

Sorumlu araştırıcılığını üstlendiğiniz ve Tuba KAYA' nın yürüteceği 2019/953 dosya numaralı "Özgül öğrenme güçlüğü tanısı almış 6-12 yaş arası çocukların ebeveynlerinin sağlık ve eğitim hizmetlerine ulaşma süreci: Hak temelli yaklaşım çerçevesinde bir ölçek geliştirme çalışması" başlıklı çalışma kurulumuzun 09/08/2019 tarih ve 13 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, tutanaklar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. A.Yağız ÜRESİN
İstanbul Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar
Etik Kurul Başkanı

Eki: İstanbul Tıp Fakültesi Klinik Araştırmaları Etik Kurulu Karar Formu